

BULETINUL FORTELOR NAVALE

34/2022

Publicație științifică editată de Academia Navală „Mircea cel Bătrân”

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Președinte:

Contraamiral de flotilă Cornel-Eugen COJOCARU

Membri:

Contraamiral de flotilă Valentin IACOBLEV

Contraamiral de flotilă Auruș-Liviu COMAN

Contraamiral de flotilă Daniil TRICĂ

Contraamiral de flotilă Victor GÎDIUȚĂ

Contraamiral de flotilă Cornel ROGOZAN

Comandor Alecu TOMA

Comandor Marinică MUSTĂȚEA

Comandor Marian CIOBOTARU

Comandor Ciprian MANDACHI

COMITETUL

REFERENȚILOR ȘTIINȚIFICI

Comandor Cristian ABAIANIȚI

Comandor Nicu CHIREA

Comandor George Victor DUREA

Comandor Valentin MAXIM

Comandor Marian TĂNASE

Comandor Daniel Cornel TĂNĂSESCU

Comandor Neculai TĂTARU

Comandor Emanuel UNGUREANU

Căpitan Dan IOACHIM

Pcc Andreea CROITORU

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor șef:

Comandor Cătălin CLINCI

Secretar de redacție:

Pcc Filis TULEI

Tehnoredactare:

Pcc Mirela CLEIANU

Copertă:

Pcc Elena-Laura IORDACHE

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate revine în exclusivitate autorilor, în conformitate cu prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare

Tehnoredactare realizată la
Academia Navală „Mircea cel Bătrân”

ISSN 1841-4923
ISSN-L: 2810-5745

TIPOGRAFIA Academiei Navale „Mircea cel Bătrân”

CONSTANȚA
2022

ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
STATUL MAJOR AL FORȚELOR NAVALE

BULETINUL
FORȚELOR NAVALE

NR. 34/2022
– SERIE NOUĂ –

ISSN: 1841 - 4923
ISSN-L: 2810 – 5745

Publicație științifică editată de Academia Navală „Mircea cel Bătrân”,
indexată în baza de date ROAD

CONSTANȚA
– 2022 –

PAGINĂ ALBĂ

CUPRINS

I. TACTICĂ ȘI ARTĂ OPERATIVĂ

1. CONSIDERAȚII PRIVIND SECURITATEA MARITIMĂ A MĂRII NEGRE ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI RUȘO-UCRAINEAN	5
Locotenent comandor Silviu CONSTANTINIANU	
2. LOCUL ȘI ROLUL JOCULUI DE RĂZBOI ÎN PROCESUL DE PLANIFICARE AL OPERAȚIILOR	25
Locotenent comandor Crina Anamaria DATCU, Locotenent comandor Ionuț Laurențiu DATCU	
3. ASPECTE PRIVIND FIZIONOMIA ȘI CONȚINUTUL OFENSIVEI STRATEGICE: DE LA ACȚIUNE MILITARĂ LA COMPORTAMANET STRATEGIC	45
Comandor Dr. ing. Marian TĂNASE	

II. STUDII, ANALIZĂ, CERCETĂRI

1. S-100 – NOUL STANDARD AL ORGANIZAȚIEI HIDROGRAFICE INTERNAȚIONALE PENTRU DATE ȘI INFORMAȚII GEOSPAȚIALE MARITIME	57
Locotenent Comandor Radian TRUFAȘU	
2. CONFLICTUL DIN NAGORNO-KARABAH – EVOLUȚII ȘI IMPLICAȚII	64
Locotenent Ștefan-Ionuț TĂRCATU	

III. CULTURĂ, TRADIȚII, ISTORIE

1. LICEUL MILITAR DE MARINĂ „ALEXANDRU IOAN CUZA” (1973-1990)	79
Prof. Dr. Adrian ILIE	

PAGINĂ ALBĂ

CONSIDERAȚII PRIVIND SECURITATEA MARITIMĂ A MĂRII NEGRE ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI RUSO-UCRAINEAN

Locotenent comandor Silviu CONSTANTINIANU¹
Comandantul NPR 188 „Zborul”/Divizionul 150 Rachete navale

Abstract: *Marea Neagră reprezintă, mai mult ca niciodată în acest secol, un spațiu în care se produc transformări majore în plan geopolitic. Acest spațiu de apă este în prezent „martorul ocular” al unui război convențional între fostul imperiu rus și statul democratic și pro-occidental Ucraina.*

Aspirațiile expansioniste, atât de clar conturate astăzi, ale Federației Ruse au implicații majore de securitate nu doar asupra Ucrainei, ci și asupra tuturor celorlalte state riverane neimplicate în conflict. Securitatea la Marea Neagră, deteriorată oricum considerabil după 2008 și 2014, a ajuns astfel într-un punct critic, un punct de inflexiune din care România poate avea atât de câștigat, cât și de pierdut.

Dinamica actuală a securității maritime materializată de acest război reclamă reanalizarea riscurilor și amenințărilor, a oportunităților ce pot apărea pe termen mediu sau lung, precum și luarea de măsuri pragmatice care să reflecte interesele naționale și maritime ale României.

Cuvinte cheie: *securitate maritimă, Marea Neagră, aspirațiile expansioniste ale Federației Ruse, Ucraina, război convențional.*

Introducere

Cine și-ar fi imaginat anul 2022 sub zodia unui război convențional în Europa? Securitatea întregului continent este pusă la încercare de un conflict ruso-ucrainean provocat lângă granițele României, într-o perioadă probabil post-pandemică, în care economia globalizată a avut deja de înfruntat mari provocări.

Planificat probabil să reprezinte o demonstrație de forță a unui actor statal flămând de revanșă geopolitică, un fel de URSS 2.0², conflictul armat a suferit transformări pe măsură ce realitățile de pe câmpul de luptă nu au mai coincis cu cele de la Kremlin. Toate aceste transformări au avut ca rezultat tot mai multe victime umane, dar și o diminuare a imaginii Rusiei pe plan internațional. Sancțiunile economice, în principal, dar și acțiunile mediatice occidentale la scară mare fac pe zi ce trece ca Rusia să devină tot mai izolată și mai modestă geopolitic.

Un eșec al „Operațiunii speciale din Ucraina”³ – așa cum este denumit războiul la Moscova - nu intră în planurile Federației Ruse. Sergey Karaganov, fost consilier prezidențial atât al lui Boris Elțin, cât și al lui Vladimir Putin, spunea că „Rusia nu-și

¹ silviuconstantinianu@yahoo.com

² <https://spotmedia.ro/stiri/opinii-si-analize/urss-2-0-iesirea-din-scena-si-din-istorie>, accesat la data de 26.03.2022.

³ <https://romania.europalibera.org/a/operatiune-speciala-si-pace/31738468.html>, accesat la data de 04.04.2022.

poate permite să piardă, așa că avem nevoie de un fel de victorie”.⁴ Acest fapt nu poate însemna decât că Kremlinul va face tot ce îi stă în putință pentru a ieși învingător din acest război, cu orice cost, cu oricâte pierderi umane sau materiale.

Rusia nu își poate permite să piardă influența asupra Ucrainei. Nu trebuie să uităm că statul ucrainean a fost dintotdeauna în sfera de atenție a Moscovei și a regimurilor ei de tot felul - un fel de „frate mai mic” al Rusiei. Mai mult, atunci când se referă la Ucraina, Moscova folosește în sens peiorativ termenul de „Malaia Rossia” – Rusia Mică, acest „apelativ” având rolul malițios de a pune la îndoială și de a desconsidera statalitatea, tradițiile și aspirațiile poporului ucrainean. Pe de altă parte, rușii consideră teritoriile care au format nucleul Cnezatului Moscovei ca fiind „Velikorusia” sau „Rusia Mare”, iar spațiul Belarusului ca fiind „Rusia Albă”.

Rusia se află la momentul la care își caută din nou identitatea și are nevoie tot mai mult de instrumente suplimentare de control și influență la nivel global. Ucraina poate reprezenta doar teatrul de operații convenționale al unui război hibrid amplu purtat cu Occidentul. Foarte probabil, printre acțiunile cu rol în revitalizarea proiectului geopolitic de tip imperialist al lui Putin s-au regăsit și Războiul Ruso-Georgian din 2008, implicarea în problema siriană precum și anexarea ilegală a Crimeii din 2014. Pe lângă aceste acțiuni armate, Federația Rusă s-a implicat activ și în campanii de dezinformare și promovare a valorilor pro-ruse, în special pe teritoriul statelor NATO sau non-NATO ex-sovietice, dar și a celor occidentale.

Dorința exprimată a Georgiei și Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană și NATO va conduce pe viitor la noi tensiuni cu Moscova. Se pare că punctul ireversibil al orientării pro-Vest a fost atins și în aceste state, iar Federația Rusă va reacționa. Cum o va face rămâne de văzut. Cum a reacționat în Ucraina se poate observa „cu ochiul liber”. De fapt, toate aceste frământări la Marea Neagră vin ca urmare a schimbărilor ideologice la nivelul spațiului ex-sovietic. Sfera de influență rusă are de suferit, modificându-și treptat granițele în beneficiul lumii occidentale.

Marea Neagră reprezintă, mai mult ca niciodată în acest secol, un spațiu în care se produc transformări majore în plan geopolitic. Acest spațiu de apă este în prezent „martorul ocular” al unui război convențional între fostul imperiu rus și statul democratic și pro-occidental Ucraina. Mai mult, acest conflict armat capătă forma unei încheștări între culturile estice și vestice – fiecare avându-și reprezentanții de o parte și de alta. Securitatea la Marea Neagră, deteriorată oricum considerabil după 2008 și 2014, a ajuns în acest moment într-un punct critic, un punct de inflexiune din care România poate avea atât de câștigat cât și de pierdut. Mai mult ca niciodată în istorie, România beneficiază de mari garanții de securitate printre care cele mai importante sunt apartenența la Blocul Nord-Atlantic și parteneriatul strategic cu SUA.

Aspirațiile Federației Ruse în Zona Extinsă a Mării Negre vin în contrast cu cele ale lumii occidentale, iar istoria se scrie sau, mai bine zis, se rescrie chiar sub ochii noștri.

⁴ <https://www.newstatesman.com/world/europe/ukraine/2022/04/russia-cannot-afford-to-lose-so-we-need-a-kind-of-a-victory-sergey-karaganov-on-what-putin-wants>, accesat la data de 03.04.2022.

1. Rusia - de la „sosirea lui Rurik” la intrarea în scenă a „noului țar”

*„Rusia este o țară cu un viitor sigur; doar trecutul ei este imprevizibil.”
(proverb sovietic)*

Supraviețuitor al Holocaustului, activistul evreu austriac Simon Wiesenthal spunea că „istoria omenirii este o istorie sângeroasă și istoria se poate repeta. Deci informațiile pe care le avem constituie un mijloc de apărare. Prin intermediul acestora putem construi, trebuie să construim, o apărare împotriva repetiției.”⁵ Plecând de la aceste cuvinte și pentru a putea înțelege mai bine aspirațiile imperialiste ale Federației Ruse și caracterul său autocrat și expansionist, vă propun să trecem în revistă câteva elemente care stau la baza creării identității ruse, așa cum o știm astăzi.

Rusia este o țară de dimensiuni uluitoare care se întinde de la Kaliningrad până la Strâmtoarea Bering, adică din zona baltică a Europei până la aproximativ 82 kilometri de Alaska Statelor Unite ale Americii. Mai mult, Rusia nu are granițe naturale, multe din regiunile sale sunt greu accesibile, nu are un singur neam sau popor și nici o adevărată identitate centrală. Tocmai aceste motive au făcut ca Rusia să îmbrățișeze, în decursul istoriei sale, diferite regimuri autoritare – acestea au condus aparatul de stat cu o „mână de fier” și au făcut din controlul acestui popor „palimpsest”⁶ o obsesie continuă. Foarte probabil, existența statală a Rusiei și a istoriei sale se datorează existenței diferitelor regimuri autoritare. Un bun exemplu care să demonstreze această teorie îl reprezintă tocmai momentul formării poporului rus, atunci când triburile slave izolate, printre care ciuzii, merii, radimicii și krivicii, nu au mai fost în măsură să se conducă singure și au cerut sprijinul unui viking: „Țara noastră este mare și bogată, dar nu este rânduială în ea. Veniți să cârmuiți și să domniți peste noi.”⁷ În anul 862 d.Hr., Rurik, un danez parvenit și ambițios a acostat pe malurile lacului Ladoga și a stabilit acolo o bază, viitorul oraș Novgorod – care avea să devină unul dintre cele mai mari centre ale vechii Rusii.

Formarea statului kievean în secolul IX, hegemonizarea asupra populațiilor locale concurente în secolul XI (pecenegi, lituanieni, etc.) și fragmentarea în cnezate în spațiul ocupat în prezent de Polonia, Ucraina și Rusia Occidentală arată o facere zbuciumată, prin conflict.⁸ În această perioadă, ca urmare a influenței Imperiului Bizantin, este adoptat creștinismul ca element esențial în creionarea identității rusești. Din acest punct se naște un curent mesianic, excepționalist prin care identitatea rusească se confundă, cel puțin în viziunea elitelor dar și a populației de rând, cu credința dreaptă, ortodoxă. Rusia își asumă rolul de a acționa ca un bastion al ortodoxismului, protejând practicantii acestei religii, indiferent de statutul sau cultura acestora. De asemenea, această moștenire bizantină auto-indusă transmite, prin

⁵ <https://www.wiesenthal.com/about/about-simon-wiesenthal/quotes.html>, accesat la data de 27.03.2022.

⁶ Palimpsestul reprezintă un pergament sau papirus de pe care s-a șters sau s-a ras scrierea inițială pentru a se putea utiliza din nou și pe care se mai văd urmele vechiului text.

⁷ GALEOTTI Mark, O scurtă istorie a Rusiei, Humanitas, 2021, pag. 17.

⁸ https://adevarul.ro/international/foreign-policy/identitate-geopolitica-rusia-1_53e600b60d133766a82371a7/index.html, accesat în data de 26.03.2022.

legătura viscerală acceptată în Evul Mediu dintre conducător și divinitate, dreptul Rusiei să se erijeze într-o autoritate imperială, o „a treia Roma”. De aici vine și denumirea de țar, un derivat al numelui de Cezar, sinonim cu autoritatea supremă. De remarcat este faptul că pentru prima oară, conducătorul suprem al statului este aliniat cu importante figuri divine ale creștinismului precum arhanghelul Mihail, validându-l ca uns al Lui Dumnezeu. De asemenea este înfățișată Maica Domnului lângă cetatea Ierusalimului care simbolizează Moscova și figura maternală, personalizarea sacrală a genezei poporului rus, asociată orașului care într-adevăr va juca rolul de *axis mundi* pentru civilizația rusă.⁹ Practic, acest crez al poporului rus care pune conducătorul pe aceeași linie imaginară cu divinitatea va prinde cu adevărat contur începând cu Ivan al III-lea, în secolul XV.

O bornă importantă în istoria Rusiei o reprezintă contactul extrem de violent cu mongolii din secolul XIII. În urma acestei interacțiuni, rușii au adoptat despotismul oriental și brutal. Odată cu ieșirea din scenă a Kievului și a Vladimirului ca mari centre culturale, principatul Moscovei asigura atât slavilor, cât și mongolilor un tărâm propice realizării unui sincretism religios și cultural ce avea să se întindă pe o perioadă de trei secole. În timpul în care Europa cunoștea epoca Renașterii, Rusia dădea piept brutalismului mongol – acest lucru avea să izoleze Moscova și să încetinească dramatic procesul progresist. Chiar și așa, este greu de imaginat o Renaștere în mijlocul pădurilor dese sau în tărâmul stepelor aride și înghețate ale Rusiei - cert este faptul că stăpânirea mongolă poate reprezenta un alibi demn de luat în seamă pentru stoparea dezvoltării economice și culturale a Rusiei din acele vremuri. Mai mult, influența Hoardei de Aur va „mongoliza” Rusia; nu degeaba proverbul din secolul XIX: „Zgâriați un rus și veți găsi un tătar”.

Dând dovadă de un clasic *realpolitik*¹⁰ în relația cu mongolii și profitând de decăderea acestora, Ivan al III-lea (Ivan cel Mare) a eliminat complet dominația străină și a centralizat puterea statului. Devenit cneaz al Moscovei, acesta a condus cu mână de fier și a reușit să tripleze teritoriul aflat sub stăpânire. Începând cu acest moment, în conștiința rusească apare cu adevărat ideea de conducător puternic, absolutist, autoritar și mesianic, trăsături ce vor fi îmbrățișate ulterior și de ceilalți conducători.

După moartea lui Ivan al IV-lea, cunoscut ca Ivan cel Groaznic, Rusia avea să adopte dinastia Romanovilor. La începutul secolului XVII, Mihail Romanov a fost încoronat al doilea țar din istoria rusă – primul fusese Ivan cel Groaznic. A urmat o perioadă de glorie în care Rusia a ocupat noi teritorii, ajungând la Oceanul Pacific, și a parcurs o serie de reforme economice și culturale hotărâtoare în acele vremuri.

Petru cel Mare (1682-1725)¹¹ reprezintă o figură fundamentală în istoria Rusiei - în anul 1797, pe malurile râului Moscova, s-a construit cel mai înalt monument din Rusia (98 m)¹², statuia lui Petru cel Mare. Petru este considerat

⁹ Idem.

¹⁰ Politica sau diplomația bazată în principal pe considerentele circumstanțelor date, mai degrabă decât pe noțiuni ideologice explicite sau premise morale și etice.

¹¹ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/rusia-lui-petru-cel-mare-primii-pasi-spre-transformarea-in-mare-putere-mondiala>, accesat la data de 26.03.2022.

¹² https://koaha.org/wiki/Statua_di_Pietro_il_Grande, accesat la data de 26.03.2022.

artizanul Marinei Ruse, ironia făcând ca prima navă rusă să fie considerată o ambarcațiune englezească pe care Petru a găsit-o în satul Izmailovo (astăzi unul din cele mai vechi cartiere ale Moscovei) și care a fost recondiționată de către un marinar olandez.¹³ Crearea Marinei Ruse a fost posibilă și datorită pivotării Rusiei către Europa. Construirea orașului Sankt Petersburg după numele lui Petru cel Mare s-a realizat în spiritul comercial și militar al deschiderii maritime. Rusia de până atunci era sufocată de lipsa unor porturi la mări care nu îngheață, iar odată cu înființarea acestui port au apărut premisele unei dezvoltări maritime nemaiîntâlnită până atunci – Rusia începe să-și construiască propria flotă militară, iar strategia militară amintește pentru prima dată necesitatea de stăpânire a mărilor.

Ecaterina cea Mare (1762-1796)¹⁴ reprezintă cel mai bine marca noului statut al Rusiei, cel de putere navală. Născută Sophie Augusta Fredericka de Anhalt-Zerbst¹⁵ și având sorginte germană, Ecaterina a II-a (cea Mare) a reușit să transforme o Rusie preponderent asiatică într-una europeană. Totuși, această transformare nu a fost una consistentă, țara rămăsese în urma Europei din punct de vedere social și economic, fiind împotmolită în Evul Mediu, în primitivismul feudal. „Despotul luminat”¹⁶ a susținut o politică externă pragmatică, aproape apologetică: „Nu am nici un mijloc de a-mi apăra hotarele, în afară de a le extinde”, pretindea ea.¹⁷ Alipirea Crimeii din anul 1783 a constituit o piatră de temelie în crearea unei flote puternice în porturile nou înființate la Marea Neagră.

Secolul XIX a fost pentru Rusia un secol al războaielor: a început cu invazia lui Napoleon din 1812, a continuat cu Războiul Ruso-Persan (1826-1828), Ruso-Turc (1828-1829) și a culminat cu Războiul Crimeii (1853-1856).

Războiul împotriva lui Napoleon este denumit „Războiul Patriotic” și are o importantă semnificație în istoria modernă și contemporană a Rusiei simbolizând lupta întregului popor în fața agresiunii străine. Nu degeaba acest moment din istorie este readus în memorie cu orice ocazie de către elitele actuale ruse. Ambasadorul Rusiei în România spunea în anul 2012 că „lupta împotriva agresiunii napoleoniene a intrat în istoria Rusiei ca una dintre cele mai glorioase și eroice pagini ale ei. Prin eforturile comune ale armatelor ruse și aliate s-a reușit învingerea lui Napoleon, eveniment ce a condus la revizuirea bazelor cooperării internaționale în scopul prevenirii vărsării de sânge și înfrânării aspirațiilor marilor puteri spre hegemonie.”¹⁸ În acest fel, înfrângerea „la Grande Armée” prin vitejia întregului popor, a iscusinței și a strategiilor liderilor militari ruși a condus la stoparea ascensiunii și începutul decăderii Imperiului Napoleonian.

Deznodământul Războiului Crimeii început în anul 1853, s-a dovedit a fi o metaforă pentru situația socială, economică și tehnologică a Imperiului Rus. Armata

¹³ GALEOTTI Mark, O scurtă istorie a Rusiei, pag. 92.

¹⁴ <https://www.descopera.ro/istorie/14875580-imparateasa-care-a-facut-istorie>, accesat la data de 26.03.2022.

¹⁵ <https://www.historia.ro/sectiune/portret/articol/ecaterina-a-ii-a-o-nemtoiaca-devenita-simbol-national-rusesc>, accesat la data de 26.03.2022

¹⁶ idem.

¹⁷ GALEOTTI Mark, O scurtă istorie a Rusiei, pag. 114.

¹⁸ <https://www.info-sud-est.ro/vezi-parerea-consulului-general-al-rusiei-la-constant-despre-incercarea-lui-napoleon-de-a-cucerii-imperiul-tarist/>, accesat la data de 27.03.2022.

de iobagi a țarului Nicolae I și ulterior Alexandru al II-lea nu avea arme, nu era instruită și era adesea prost condusă. Pe de altă parte, armele pe care le dețineau infanteria britanică și franceză puteau depăși raza de acțiune a puștilor vechi și neghintuite rusești. Flotele aliate erau constituite din nave cu abur, acest fapt jucând în cele din urmă un rol esențial în câștigarea războiului. Trupele britanice și franceze au putut fi întărite și aprovizionate pe mare mult mai repede în comparație cu cele ale țarului – chiar dacă acestea din urmă luptau pe propriul teren.

Alexandru al II-lea a încheiat rapid pacea și și-a întors privirile spre interiorul țării. Rusia nu reușise să se modernizeze, iar acest eșec risca să o facă vulnerabilă într-o perioadă de imperialism agresiv și de schimbare a echilibrului de putere european. Războiul a constituit fără doar și poate un moment decisiv pentru Rusia și s-a dovedit a fi un catalizator pentru un ambițios proiect de inginerie socială ce avea să urmeze.

Nicolae al II-lea (1894-1917) a fost ultimul Romanov și poate cel mai nenorocos din neamul său. Nesăbuit dar și conștiincios, acesta a demonstrat repede faptul că nu avea răspunsurile necesare la provocările cu care se confrunta Imperiul Țarist, provocări care erau amplificate, ca o ironie a sorții, de dezvoltarea economică începută de predecesorul său Alexandru al II-lea. Războiul ruso-japonez din 1904-1905 avea totuși să descopere din nou o Rusie subdezvoltată militar, cu tehnologie învechită și nivel de instrucție precar. După ce a suferit mari pierderi pe mare, Rusia a fost nevoită să-și disloce Flota din Marea Baltică în Oceanul Pacific. Bătălia de la Tsushima din anul 1905¹⁹ a coincis cu pierderea războiului de către țar. Rusia avea să fie învinsă atât pe mare cât și pe uscat, cauzele principale rămânând aceleași: starea precară a armatei, sistemul logistic ineficient și leadership-ul neinspirat. Deznodământul Războiului ruso-japonez va aprinde scânteia Revoluției din 1905, revoluție pe care liderul bolșevic Lenin o va numi mai târziu „Marea repetiție cu costume” a *convulsiilor* din 1917 care vor înlătura în cele din urmă țarismul.²⁰

Primul Război Mondial a dus la dizolvarea Imperiului Țarist alături de cel Otoman și a schimbat raportul de forțe în Europa și, cu atât mai mult, în Marea Neagră. Dezastruosul tratat de la Brest-Litovsk din 1918²¹ a însemnat pentru Rusia pierderi teritoriale în vest și sud, precum și evaporarea unor numeroase armate ca urmare a deblocării militare a țării din linia întâi a frontului. În perioada 1918-1922, Rusia a fost devastată de un război civil sângeros, din care bolșevicii au ieșit victorioși, iar regiuni precum Ucraina și Caucaz au fost recucerite. După acest război civil, Rusia a fost redenumită oficial Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS), iar partidul bolșevic avea să capete denumirea de partid comunist.

Iosif Vissarionovici Djugașvili, cunoscut ca Stalin, avea să îi succedă lui Lenin la conducerea statului. Reprezentând ascensiunea generației Războiului Civil, Stalin și-a demonstrat repede abilitățile politice și a început o serie de reforme menite

¹⁹ <https://www.britannica.com/event/Battle-of-Tsushima>, accesat la data de 04.04.2022.

²⁰ GALEOTTI Mark, O scurtă istorie a Rusiei, pag. 139.

²¹ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/rusia-intre-razboi-si-revolutie-1914-1921>, accesat la data de 03.04.2022.

să schimbe țara din temelii. Noua Rusie sovietică va plăti un preț foarte mare în fața acestor schimbări fundamentale dictate de unicul conducător.

Urmează o perioadă în care vechea dilemă a Rusiei devine de actualitate: cum să se modernizeze menținând în același timp puterea statului? În istorie, acest lucru fusese încercat, din afară, cu Petru cel Mare care angajase constructori de nave străini, cu Ecaterina cea Mare care cochetase cu filozofii occidentali, ori cu Nicolae I care apelase la aristocrații baltici. Cei care au încercat o restructurare fundamentală a sistemului din interior, cum ar fi Alexandru al II-lea, s-au lovit de rezistența elitelor rigide. Stalin a înțeles că nu va putea reforma statul din interior înainte de a reforma elita – ceea ce a urmat a rămas în istorie sub denumirea de „marea epurare stalinistă”.²² Rețeaua de lagăre de reeducare prin muncă, aparatul de propagandă, poliția politică și teroarea s-au constituit în principalele instrumente de opresiune staliniste, instrumente care au sporit puterea liderului sovietic. Stalin a înțeles puterea la nivel visceral și a reușit să o mențină până la moartea sa. În 1931, acesta spunea despre URSS: „Suntem cu cincizeci sau o sută de ani în urma țărilor avansate. Trebuie să recuperăm această diferență în zece ani. Ori o facem, ori ne zdrobesc”.²³ A urmat apoi colectivizarea brutală, precum și alte reforme economice și sociale care au contribuit la sporirea visteriei statului și la înarmarea URSS pentru ce avea să urmeze.

În zorii celui de-Al Doilea Război Mondial, URSS a participat în „războiul de iarnă” sau conflictul armat sovieto-finlandez din 1939.²⁴ Deznodământul acestui război a fost unul nefast pentru sovietici, iar lecțiile învățate de pe urma acestuia vor fi folosite ulterior pentru modernizarea și dotarea armatei. Al Doilea Război Mondial este cunoscut, în conștiința națională a Rusiei, ca „Marele Război pentru Apărarea Patriei”, iar victoria împotriva nazismului a rămas întipărită adânc în memoria poporului rus.

În urma Conferinței de la Ialta din 1945²⁵, URSS avea să devină o superputere ce va participa activ, alături de SUA și Marea Britanie, la împărțirea lumii post-belice. În urma negocierilor, URSS va încorpora statele baltice, iar Germania de Est, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria și România vor deveni state vasale conducerii de la Moscova. Modelul economic și social pe care URSS îl va impune acestor state se va dovedi a fi unul nepotrivit cu noile tehnologii și ideologii din epoca de după război. Succesorii lui Stalin se vor lupta cu toții cu bine-cunoașcuta provocare a modernizării.

Un moment important cu repercursiuni asupra istoriei contemporane a Rusiei îl reprezintă anul 1954, atunci când Nikita Hrușciiov a cedat Ucrainei Peninsula Crimeea. Acest act a rămas immortalizat ca „un act nobil din partea poporului rus” pentru comemorarea aniversării a 300 de ani de la „reunificarea Ucrainei cu Rusia”

²² <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/marea-epurare-stalinista-un-plan-perfect-de-exterminare>, accesat la data de 03.04.2022.

²³ GALEOTTI Mark, O scurtă istorie a Rusiei, pag. 153.

²⁴ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/cum-i-au-spus-finlandezii-nu-lui-stalin>, accesat la data de 03.04.2022.

²⁵ <https://www.dw.com/ro/conferin%C8%9Ba-de-la-yalta-ordinea-de-pace-dup%C4%83-cel-de-al-doilea-r%C4%83zboi-mondial/a-52254288>, accesat la data de 03.04.2022.

(referință la tratatul de la Pereiaslav din 1654) și pentru a „arăta încrederea fără margini și dragostea poporului rus față de poporul ucrainean”. Acest transfer este prezentat ca fiind o dezvoltare naturală a „proximității teritoriale a Crimeii față de Ucraina, a punctelor comune ale economiilor lor și a strânselor legături agricole și culturale dintre Crimeea și RSS Ucraineană”.²⁶

În lucrarea „Homo sovieticus”, Alexandr Zinoviev face o radiografie satirică a sistemului totalitar sovietic. Acest termen a fost inventat de autorul cărții și face referire la „noul om sovietic” pe care sistemul comunist visa să-l creeze, un om superior care deținea toate atributele necesare pentru a conduce și popula nestingherit lumea – comparația cu obsesia purității etnice și rasiale din perioada nazistă își găsește aici nestingherit locul. Ironic însă, între intenția elitelor comuniste și rezultatele care au urmat s-a deschis o mare prăpastie. Această prăpastie a condus în cele din urmă la disoluția URSS din 1991, crearea Comunității Statelor Independente (CSI) și declararea independenței a mai multor țări care s-au aflat sub control sovietic.

Actul de dezmembrare a URSS înfăptuit pe timpul conducerii lui Gorbaciov este considerat în Rusia de astăzi o mare eroare a istoriei. Actualul președinte al Federației Ruse, Vladimir Putin, susține că dezmembrarea imperiului sovietic a însemnat deopotrivă și dispariția Rusiei istorice. În 2005, la cinci ani de la venirea sa la putere, Putin declara că prăbușirea Uniunii Sovietice a fost „cea mai mare tragedie geopolitică a secolului al XX-lea”.²⁷ Înțelegem de aici dorința elitelor ruse de reînfiptuire a fostului imperiu rus, dar oare sub aceeași formă ca cea a Uniunii Sovietice?

Putin se potrivește indiscutabil în cele mai largi tipare ale istoriei Rusiei, deși probabil ca o figură esențialmente de tranziție, nici sovietic, nici cu adevărat postsovietic.²⁸ După ce a reușit să stabilizeze țara din interior, acesta s-a implicat activ în politica externă a Rusiei, profitând de existența conflictelor înghețate din Zona Extinsă a Mării Negre. Lesne de înțeles azi este modul în care Kremlinul gestionează aceste conflicte: ele „dezgheață” și „îngheață” în funcție de interesele Rusiei - războiul ruso-georgian, anexarea ilegală a Crimeii și mai ales actualul conflict armat cu Ucraina sunt poate cele mai bune exemple.

Aspirațiile imperiale ale Federației Ruse au renăscut odată cu venirea la putere a lui Vladimir Putin. Pe timpul manifestației de susținere a războiului început cu Ucraina de pe stadionul Luzhniki din Moscova din data de 22 martie 2022²⁹, acesta a folosit adesea expresia „marele popor multiethnic rus”. Conform acestei sintagme, etnicii ucraineni, bieloruși, gruzini, moldoveni etc. fac parte dintr-un conglomerat multiethnic rus. Interesant de remarcat este faptul că această declarație vine în contradicție tocmai cu convingerile fondatorilor Uniunii Sovietice, Lenin și Stalin.

²⁶ <https://www.historia.ro/sectiune/actualitate/articol/de-ce-a-renuntat-rusia-la-crimeea-acum-60-de-ani>, accesat la data de 03.04.2022.

²⁷ <https://www.gandul.ro/international/parlamentarii-rusi-ar-urma-sa-declare-prabusirea-urss-drept-cea-mai-mare-catastrofa-geopolitica-a-secolului-xx-19728149>, accesat la data de 10.04.2022.

²⁸ GALEOTTI Mark, O scurtă istorie a Rusiei, pag. 178.

²⁹ <https://www.economist.com/briefing/2022/03/26/the-new-russian-cult-of-war>, accesat la data de 11.04.2022.

Ultimul recunoștea oficial republicile socialiste și le accepta sub o formă sau alta identitatea națională, indiferent dacă vorbim de Ucraina, Georgia sau Belarus.

Tocmai prin folosirea termenului de „mare popor multiethnic rus”, Putin se detașează de „primitivismul” sovietic - căutând în acest fel să se ridice deasupra predecesorilor săi și se reîntoarce la „Homo Sovieticus”. Totodată, această abordare demonstrează încă o dată caracterul imperialist și netolerant al președintelui rus și al elitei de la Moscova.

În lucrarea sa, „O scurtă istorie a Rusiei”, Mark Galeotti descria Rusia ca fiind „atât o relicvă haotică a unui vechi imperiu, cât și o amenințare existențială la adresa Occidentului”. Această afirmație poate fi ușor confirmată: Rusia a fost pe rând aglomerare de triburi, uniune de cnezate, mare țarat, țarat, imperiu, mare imperiu, republică, uniune de republici sovietice socialiste, comunitate de state independente și, în cele din urmă, federație. În același timp, indiferent de treapta istorică la care se face referire, Rusia a fost mereu cu un pas în urma civilizației occidentale. Existența regimurilor autoritare au menținut poate pe de-o parte suveranitatea statului de-a lungul timpului, dar au avut în același timp un rol hotărâtor în crearea unei țări subdezvoltate economic și social.

Expansiunea teritorială pe care Rusia a căutat-o și o caută permanent vine și ca reacție la lipsa unor granițe bine definite atât din punct de vedere cultural, cât și etnic. Această caracteristică a Rusiei își are sorgintea în perioada imperialismului țarist, atunci când Ecaterina cea Mare pretindea că nu-și poate păzi hotarele decât cucerind altele. Pe lângă această căutare neîncetată a unei identități naționale, diversitatea formelor de guvernământ care s-au succedat de-a lungul timpului au modelat țara și au creat ceea ce astăzi se numește Federația Rusă.

Pe de altă parte, poziționarea geografică „la răscrucea drumurilor între Europa și Asia”³⁰, au făcut ca Rusia să fie considerată eternul „celălalt” atât al europenilor cât și al asiaticilor: primii consideră Rusia un stat asiatic, iar cei din urmă unul european.³¹

2. Ucraina – un stat de sine stătător în fața Rusiei și a istoriei

Politicianul american John W. Gardner spunea că „istoria nu seamănă niciodată cu istoria atunci când tu o trăiești.”³² Ucraina ultimului deceniu confirmă și întărește această convingere. Având pentru o perioadă de timp îndelungată o istorie care s-a intersectat adesea sau chiar confundat cu cea a Rusiei, statul ucrainean a reușit să-și găsească identitatea națională la sfârșitul secolului XVI. În anul 1596, a avut loc unirea Bisericii Romano-Catolice cu milioane de credincioși ortodocși ucraineni și bieloruși aflați la vest de Polonia. Inspirat de Sinodul de la Florența (1438-1439) care a căutat reunirea tuturor bisericilor răsăritene cu Roma, mitropolitul Kievului,

³⁰ GALEOTTI Mark, O scurtă istorie a Rusiei, pag. 10.

³¹ idem

³² <https://www.brainyquote.com/authors/john-w-gardner-quotes>, accesat la data de 27.03.2022.

Michael Ragoza, a început negocierile cu Biserica Catolică și cu regele polonez romano-catolic, Sigismund al III-lea. În timpul sinodului organizat la Brest-Litovs, elita ortodoxă ucraineană și-a declarat dorința de a se supune Romei.³³ Hotărârile adoptate pe timpul acestui sinod sunt considerate drept actul care a pus bazele adevăratei identități ucrainene; identitate care există de aproximativ 500 de ani.

Din punct de vedere statal, precursorul actualului stat ucrainean este Armata Zaporojiană³⁴, aceasta obținând, în anul 1654³⁵, protectoratul Rusiei precum și autonomia internă a poporului cazac. De-a lungul anilor, regimul țarist a înlocuit, însă, treptat, statutul de autonomie al Ucrainei - la sfârșitul secolului XVIII, Galiția a trecut sub administrație habsburgică, iar restul țării a revenit Rusiei.

După Primul Război Mondial, s-a încercat fără succes alungarea bolșevicilor. Mai mult, în 1921, țara a fost împărțită între Polonia și URSS și au luat naștere A Doua Republică Poloneză³⁶ și Republica Sovietică Socialistă (RSS) Ucraineană.

De remarcat este procesul intens de ucrainizare din perioada interbelică, proces materializat printr-o trecere rapidă la un sistem de învățământ în limba ucraineană și înființarea de edituri și publicații în aceeași limbă. Tot în acest timp a luat naștere biserica ortodoxă națională autocefală ucraineană. Folosirea limbii ucrainene a fost încurajată la toate nivelurile, iar Ucraina părea că își regăsește identitatea - dar a urmat regimul stalinist.

Plecând de la premiza „socialismului într-o singură țară” și urmărind o industrializare rapidă, Stalin a colectivizat, în 1928, zonele rurale ale URSS. Această colectivizare a afectat profund Ucraina, iar foametea a devenit un fenomen răspândit la nivel național. Holodomorul, așa cum mai este denumită această perioadă de foamete dintre anii 1932 și 1933³⁷, a avut ca scop încercarea de distrugere a identității naționale și a oricărei forme de independență și opoziție din rândurile poporului ucrainean.

Primele decenii de după cel de-Al Doilea Război Mondial au coincis cu o dezvoltare economică uluitoare a RSS Ucrainene. Profitând de vastele resurse naturale existente și de gradul ridicat de industrializare, Ucraina a devenit în scurt timp vârful de lance al întregii puterii sovietice.³⁸ Acest fapt a fost pe cât de benefic, pe atât de periculos: puternic industrializata regiune a Donbasul-ului a constituit acel *ex toto orbe sovietico*, în care o multitudine de etnici de pe întreg spațiul sovietic au sosit pentru a munci și trăi. Limba pe care o vorbeau cei care se stabileau în Donbas era limba rusă - în timp, identitatea ucraineană având de suferit.

Cesiunea Crimeii din 1954 a fost considerată, conform Rezoluției Prezidiului Sovietului Suprem URSS, un act natural de bună prietenie între Republica Sovietică

³³ <https://delphipages.live/ro/politica-drept-%C8%99i-guvernare/relatii-internationale/union-of-brest-litovsk>, accesat la data de 27.03.2022.

³⁴ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/ucraina-identitate-nationala-si-razboi-istoriografic>, accesat la data de 09.04.2022.

³⁵ idem.

³⁶ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/istoria-poloniei-in-10-pasi>, accesat la data de 11.04.2022.

³⁷ https://www.defenseromania.ro/cel-mai-mare-genocid-al-regimului-comunist-ucraina-comemoreaza-victimele-holodomorului_594838.html, accesat la data de 09.04.2022.

³⁸ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/ucraina-identitate-nationala-si-razboi-istoriografic>, accesat la data de 09.04.2022.

Federativă Socialistă (RSFS) Rusia și RSS Ucraina. De fapt, transferul Crimeii nu a însemnat altceva decât inserarea populației de etnie rusă majoritare din peninsulă în marele stat ucrainean, urmărindu-se astfel întărirea controlului sovietic asupra țării.

Procesul de disoluție a URSS din anii 90 a condus la proclamarea independenței, Ucraina devenind membru fondator al CSI. Prima constituție postsovietică a fost adoptată în anul 1996, iar acest act a reprezentat o nouă formă a identității și conștiinței naționale a poporului ucrainean. Ce a urmat după această „regăsire a identității” este de domeniul prezentului, iar transformările pe care poporul Ucrainei le trăiește în ziua de azi nu fac decât să reflecte trecutul zbuciumat și plin de incertitudini.

Poate cea mai mare provocare a statului ucrainean contemporan o reprezintă diferențele mari culturale între vestul occidental și estul pro-rus. Diluarea identității și a valorilor ucrainene de la vest la est a fost și este exploatată de Rusia. Dacă în partea de vest populația împărtășește valori occidentale, în estul extrem aceste valori au fost mai degrabă impuse de „fratele mai mare”. Dacă la toate aceste probleme adăugăm și situația Peninsulei Crimeea, obținem o ecuație foarte complicată și greu de „rezolvat” de către orice regim politic, indiferent de culoarea și aspirațiile acestuia.

3. Securitatea maritimă a Mării Negre în actualul context

Bazinul Mării Negre a reprezentat, încă din cele mai vechi timpuri, un teren de controverse și rivalități între marile imperii. Aflat la intersecția periferiilor statelor cu aspirații expansioniste, acest spațiu a fost martorul unor profunde transformări, a unor războaie și bătălii care au avut rolul de a trasa granițe atât pe mare cât și pe uscat. Rând pe rând, colonizatorii greci, Imperiul Bizantin, Hoarda de Aur, Imperiul Otoman și cel Țarist, așa cum am văzut, au căutat să-și exercite dominația asupra mării și au profitat de avantajele acesteia în relația cu principalii lor competitori. Aceste avantaje vin ca urmare, în primul rând, a poziționării Mării Negre vis-a-vis de principalele rute de comerț din Asia și Marea Mediterană, precum și din importanțele bogății naturale pe care această mare le pune la dispoziție. Totodată, deținerea Strâmtorilor a constituit în istorie un mare avantaj în facilitarea stăpânirii întregii mări.

Caracteristicile specifice ale acestui spațiu de apă au modelat arta operativă maritimă, precum și tacticile de folosire în luptă ale armamentului. Configurația coastei, condițiile de mediu și distanțele relativ mici între principalele porturi au făcut ca ducerea principalelor războaie sau bătălii navale să capete o formă specifică unei mări de mici dimensiuni.

Dinamica actuală, materializată în primul rând de conflictul ruso-ucrainean, reclamă reanalizarea riscurilor și amenințărilor, precum și oportunitățile care pot apărea pe termen mediu sau lung. Evident, nu putem face o analiză din punct de vedere a securității maritime fără a aminti de ultimele acțiuni „de pe mare” sau pe

uscat purtate de Federația Rusă în ultimii ani: Războiul ruso-georgian, intervenția militară din Siria și Anexarea ilegală a Crimeii din 2014.

Ca și în cazul războiului sovieto-finlandez din 1939³⁹, denumit și „războiul de iarnă”, războiul ruso-georgian din 2008 și, mai mult, deznodământul acestuia, au coincis cu începerea unui amplu proces de transformare la nivelul Armatei Federației Ruse și implicit a forțelor sale navale. În optica liderilor de la Moscova, aceste transformări au venit ca urmare a lecțiilor învățate de după conflict: regândirea strategiilor militare, necesitatea modernizării și restructurării forțelor navale, crearea unui sistem logistic eficient, creșterea nivelului de leadership și instrucție în rândul comandanților și marinarilor ruși, precum și îmbunătățirea condițiilor de trai.

Dezvoltarea Flotei Rusești la Marea Neagră (FRMN) a venit și în contextul importanței Mării Negre pentru elita de la Kremlin. De remarcat este faptul că FRMN se află astăzi pe locul 3 ca importanță în ierarhia forțelor navale ale Rusiei, după flota Nordică și cea din Oceanul Pacific, dar înainte de flota din Marea Baltică și flotila din Marea Caspică.⁴⁰

Analizii ruși au ajuns la concluzia că pe mare este nevoie de capacități moderne pentru misiuni navale combinate⁴¹ și, mai mult, interoperabilitatea cu elemente de aviație, în special, devine un factor hotărâtor în ecuația unui conflict. Creșterea continuă a bugetului apărării în anii care au urmat a condus la dotarea flotei cu nave noi și performante, capabile să lanseze rachete cu rază mare de acțiune. Doar în anul 2022, ca exemplu, Rusia a alocat 4,5% din PIB pentru apărare, procent în creștere față de anii precedenți.

Anexarea Crimeii din 2014, așa cum s-a întâmplat și pe timpul Ecaterinei cea Mare a venit ca urmare a necesității controlului integral asupra „portavionului Mării Negre” și folosirii acestuia la „capacitate maximă”. Anexarea Crimeii a reprezentat, totodată, și un foarte bun exemplu de folosire a abordării indirecte, de tip „manoeuvrist” într-un conflict armat modern. „Joint Doctrine Publication 0-20, UK Land Power” definește termenul de *abordare indirectă* ca fiind aplicarea puterii împotriva vulnerabilităților adversarului, fiind totodată cea mai eficientă cale de a realiza *end state*-ul. Modul în care a acționat Federația Rusă în Crimeea a reflectat întocmai această teorie.

În 2014, Federația Rusă a folosit cu succes toate cele trei forme ale războiului, conform teoriilor lui John Boyd⁴²: războiul moral, războiul mental și cel fizic. Aceasta a acționat rapid și eficient, bazându-se pe modelarea mediului operațional realizată din timp, precum și pe aplicarea principiului izolării. De asemenea, existența legală a structurilor militare ruse pe teritoriu ucrainean, faptul că populația din peninsulă este majoritar pro-rusă, propaganda dusă de GRU (serviciile de informații rusești) de-a lungul timpului și recrutarea agenților din rândul rusofililor, toate au reprezentat acțiuni preliminare. Destabilizarea structurilor de comandă și control ale

³⁹ FERRO Marc, Șapte lideri în război, Editura Orizonturi, 2016, pag. 94.

⁴⁰ Black Sea Fleet projects Russian power westwards, Oxford Analytica Daily Brief, 15.04.2016.

⁴¹ https://newstrategycenter.ro/wp-content/uploads/2016/04/Policy_paper_-_De_ce_conteaza_Marea_Neagra_-_NSC_-_iunie_2016-1.pdf, accesat la data de 09.04.2022.

⁴² COLIBĂȘANU Antonia, Strategie: probleme metodologice actuale, Revista „Gândirea Militară Românească” 3/2019, pag. 23.

armatei ucrainene și instituțiilor administrative au făcut ca trupele spețnaz, cunoscute sub apelativul de „little green men”, să dețină controlul peninsulei într-un timp relativ scurt. Tempoul ridicat de ducere a acțiunilor, materializat prin viteza de decizie, de acțiune și de tranziție, elementul surpriză reprezentat tocmai de această viteză a desfășurării acțiunilor au făcut ca moralul trupelor ucrainene să scadă. De asemenea, propaganda și tehnicile de inducere în eroare (Maskirovka⁴³) au avut un rol foarte important în Crimeea, iar referendumul ilegal ce a urmat nu a fost altceva decât o exploatare a oportunităților.

Militarizarea excesivă a Peninsulei Crimeea, dezvoltarea FRMN, dar mai ales dezvoltarea capabilităților din cadrul A2/AD⁴⁴ constituie astăzi principalele avantaje ale Rusiei în raport cu NATO și statele riverane Mării Negre. Pentru a înțelege acest concept, se cuvine să definim cele două elemente A2 și AD: termenul A2 (Anti-Access) reprezintă acțiunile și capabilitățile – de regulă, cu rază mare de acțiune – destinate a împiedica forțele adversarului să intre într-o anumită regiune, în timp ce AD (Area Denial) – de regulă, pe distanțe scurte – are ca scop limitarea libertății de acțiune și manevră a unui adversar în zona de operații.⁴⁵

Capabilitățile pe care Federația Rusă se bazează în realizarea A2/AD sunt constituite, în general, din platformele lansatoare de rachete cu rază medie și mare de acțiune, cum ar fi sistemele antiaeriene S-400 și S-300, complexul K 300 P Bastion (capabil să lanseze rachete de croazieră P 800 Oniks), Iskander-M, platformele lansatoare de rachete de croazieră Kalibr proiect 11356 „Admiral Grigorovich”, 21631 „Buyan M”, 22160 „Vasili Bîkov” și proiect 636.3 „Varshavyanka”, precum și aviația de vânătoare-bombardament, dispusă în bazele aeriene din Crimeea, MiG-31K și Tu-22M3M (rachete hipersonice aero-balistice Kinzhal). Totodată, începând cu anul 2023, cel mai probabil, o nouă capabilitate de lovire va deveni oficial disponibilă: racheta de croazieră hipersonică Zircon.⁴⁶

De remarcat este faptul că dezvoltarea A2/AD nu ar fi fost posibilă în varianta unei peninsule ucrainene. Apare întrebarea dacă nu cumva anexarea ilegală a Crimeei a reprezentat doar o mutare pe „tabla de șah”, o acțiune care să înlesnească realizarea marelui plan expansionist al Federației Ruse?

Din punct de vedere strategic, utilizarea principalului port din Crimeea, Sevastopol, constituie un mare avantaj pentru Federația Rusă. Așa cum am văzut în istorie, această peninsulă a reprezentat un teritoriu de importanță critică în relațiile externe ale statului: Ecaterina ce Mare a reușit să dezvolte hotărâtor puterea maritimă tocmai prin anexarea Peninsulei Crimeea în anul 1783. Totodată, acest teritoriu a contribuit decisiv la implicarea Rusiei în „problema siriană”, prin realizarea așa-zisului „Expres Sirian”.⁴⁷

⁴³ <https://www.bbc.co.uk/programmes/b050674y>, accesat la data de 09.04.2022.

⁴⁴ Termenul A2AD (Anti-Access/Area Denial) reprezintă o strategie defensivă utilizată pentru a împiedica un adversar să ocupe sau să traverseze o zonă de uscat, mare sau aer.

⁴⁵ SERBESZKI Marius, Militarizarea Mării Negre, Revista „Gândirea Militară Românească”, București, 2019.

⁴⁶ https://www.defenseromania.ro/la-finalul-anului-2022-racheta-hipersonica-zircon-va-fi-introdusa-in-dotarea-fortelor-navale-ale-rusiei_614952.html, accesat la data de 11.04.2022.

⁴⁷ <https://warsawinstitute.org/russia-launches-syrian-express-operation-turkey-attacks-idlib/>, accesat la data de 11.04.2022.

Navele amfibii ale flotei Mării Negre din clasa *Aligator* și *Ropucha* s-au dovedit insuficiente în fața provocărilor logistice din Siria, așa că FRMN a fost nevoită să improvizeze. Astfel, mai multe nave comerciale au fost achiziționate din Turcia sau Ucraina și alocate expresului sirian pentru a putea permite forțelor navale să țină ritmul cu necesitățile războiului. Contractul semnat cu Franța la sfârșitul anului 2010, conform căruia FRMN urma să primească două nave amfibii din clasa *Mistral* nu a mai fost onorat, ca urmare a sancțiunilor impuse de Uniunea Europeană. Federația Rusă a pierdut atunci șansa de a-și întări considerabil capabilitățile amfibii la Marea Neagră.

Dacă războiul ruso-georgian și anexarea ilegală a Crimeii au constituit punctele de început ale unei crize fără precedent la Marea Neagră, de la căderea Cortinei de Fier, actualul conflict armat ruso-ucrainean reprezintă de departe cea mai gravă încălcare a dreptului internațional.

Început în data de 24 februarie 2022, acest război va transforma din nou securitatea la Marea Neagră și va crea probabil premisele trecerii într-o nouă etapă geopolitică a acestui spațiu de apă, atât de încercat în lunga sa istorie. Plecând de la cuvintele lui Sergey Karaganov care, atunci când a fost intervievat de publicația „The New Statesman” la 2 aprilie 2022, a declarat că pentru Federația Rusă acest război este unul existențial⁴⁸, putem să propunem o serie de linii directoare asupra conflictului sau asupra perioadei post-conflict.

În primul rând și așa cum am amintit anterior, Rusia nu își permite să piardă în Ucraina. Indiferent de cursul războiului, aceasta va căuta să-și schimbe abordarea, să-și revadă și reevalueze planul operației așa încât, la final, să dețină pârgurile unei păci favorabile. În partea de nord a Mării Negre și profitând de scoaterea din luptă a majorității navelor ucrainene, FRMN va căuta să dețină controlul mării pe toată perioada conflictului. Prezența navală rusă considerabilă, dispusă în ceea ce NATO numește *Task Force* sau *Task Group*-uri⁴⁹ va asigura o forță de răspuns de pe mare și va contribui la realizarea obiectivelor pe uscat. Trebuie remarcată aici decizia Rusiei, cel puțin până la acest moment, de a nu executa acțiuni de desant maritim, decizie bazată probabil pe câțiva factori demni de luat în seamă: minarea zonelor de litoral de către Forțele Navale Ucrainene, lipsa supremației aeriene și ineficiența și gradul de uzură a majorității navelor de desant existente momentan în compunerea Flotei Ruse – aici intervine eșecul contractului *Mistral*, care ar fi însemnat un mare avantaj din această perspectivă. Platformele navale moderne, capabile să lanseze rachete de croazieră dispuse pe mare pot doar pregăti operația de desant dar nu o și pot realiza. Totuși, acestea din urmă dovedesc a contribui major la lovirea obiectivelor de pe uscat.

Decizia Turciei de a interzice pe fondul războiului accesul prin strâmțori a navelor militare în și din Marea Neagră (incluzând aici și nave aparținând NATO) a constituit, la o primă privire, un mare avantaj pentru Rusia din perspectiva realizării și menținerii controlului mării. Totodată, nave care nu aparțin FRMN, dar care aveau

⁴⁸ <https://www.newstatesman.com/world/europe/ukraine/2022/04/russia-cannot-afford-to-lose-so-we-need-a-kind-of-a-victory-sergey-karaganov-on-what-putin-wants>, accesat la data de 11.04.2022.

⁴⁹ <https://mc.nato.int/media-centre/news/2016/what-is-a-maritime-task-force>, accesat la data de 11.04.2022.

rolul de a suplimenta prezența navală rusă în Marea Neagră nu au mai primit consințământul Turciei să treacă de strâmători și au rămas să acționeze în Marea Mediterană. Adaptându-se la situație, acestea au trecut a executa „shadowing” grupărilor NATO permanente, prezente în acea zonă.⁵⁰ Din altă perspectivă însă, blocarea navelor FRMN și a celor dislocate din alte flote în Marea Neagră poate veni în dezavantajul Federației Ruse, având în vedere faptul că acestea sunt obligate să folosească doar punctele logistice dispuse în acest bazin.

În contextul realizării controlului mării, trebuie amintită ocuparea Insulei Șerpilor de către Rusia încă din zorii războiului, în data de 24 februarie 2022.⁵¹ Această acțiune a fost una deliberată deoarece foarte probabil pe insulă existau echipamente ucrainene de supraveghere maritimă. De asemenea, ne putem imagina ca pe viitor Rusia să profite de acest spațiu pentru a-și amplasa propriile echipamente militare de supraveghere sau chiar de lovire, cu impact negativ asupra securității țărilor NATO, cum ar fi România.

Mai mult, din perspectiva controlului mării, Federația Rusă și-a asumat rolul de coordonator al traficului maritim comercial în și din porturile ucrainene. Declararea unei zone periculoase navigației în partea de nord și verificarea sau interzicerea navelor comerciale care intenționează să acosteze în porturile ucrainene la Marea Neagră și Marea Azov constituie un deziderat important în politica Rusiei de a sugruma economia Ucrainei. Toate aceste acțiuni ale Federației Ruse au avut un impact pozitiv însă asupra activităților economice din porturile neafectate de conflict. De exemplu, Constanța a înregistrat în luna martie 2022 o creștere a traficului total de mărfuri cu 30.000 tone, reprezentând cu peste 23% mai mult ca aceeași lună a anului 2021.⁵² Mai mult, media navelor aflate în operare în acest port a crescut cu aproximativ 51% până la 50 de nave pe zi în martie 2022 față de martie 2021.⁵³

În al doilea rând, Rusia ar putea fi dispusă la un război de uzură care să se întindă pe mai multe luni sau chiar ani. Desigur că orice incursiune a navelor sub pavilion NATO în Marea Neagră ar complica planurile Rusiei în a-și planifica și executa nestingherit operațiile. Rămâne de văzut atitudinea Turciei ca stat suveran asupra strâmtorilor și modul în care aceasta va decide să gestioneze această situație complicată.

De remarcat, din punct de vedere al libertății de navigație, este crearea pericolului de mine pe o suprafață întinsă a Mării Negre. Descoperirea minelor marine în diferite zone (în apropiere de Strâmtoarea Bosfor, în largul litoralului românesc și travers de granița Bulgariei cu Turcia)⁵⁴ reprezintă un pericol real pentru siguranța navigației. Indiferent dacă aceste mine au fost intenționat dispuse de FRMN

⁵⁰ <https://www.zenger.news/2022/02/04/russian-forces-shadow-nato-ships-in-mediterranean-as-prospect-of-war-looms/>, accesat la data de 12.04.2022.

⁵¹ <https://www.maritime-executive.com/article/russian-navy-captures-ukraine-s-outpost-on-snake-island>, accesat la data de 12.04.2022.

⁵² <https://cursdeguvernare.ro/trafic-marfuri-portul-constant-creste-razboi-ucraina-cfr-infrastructura-feroviara.html>, accesat la data de 12.04.2022.

⁵³ idem.

⁵⁴ <https://www.dw.com/en/experts-warn-black-sea-mines-pose-serious-maritime-threat/a-61334599>, accesat la data de 11.04.2022.

sau s-au desprins din barajul ucrainean, înlăturarea pericolului de mine poate dura un timp îndelungat și va solicita forțe considerabile care să o poată realiza. Efectele pericolului de mine pot însemna chiar limitarea traficului navelor comerciale pe întreaga suprafață a mării și, de aici, implicații negative asupra transportului de marfă și a operațiunilor portuare.

Adevăratele aspirații imperiale ale Federației Ruse pot fi puse în aplicare începând cu acest moment, pornind de la Marea Neagră. Încercarea Moscovei de a transforma această mare într-un „lac rusesc” capătă acum valențe expansioniste. Interzicerea accesului Ucrainei la Marea Neagră poate constitui una din măsurile pe care Rusia le va pune în aplicare. Mai mult, conceptul istoric „Novorossiya”, atât de amintit în ultimul timp, nu va face altceva decât să alipească zona de sud a Ucrainei la Federația Rusă. Urmările unei astfel de „reușite” ale Rusiei pot fi teribile pentru economia și viitorul statului ucrainean. Imposibilitatea realizării pe calea apei a exporturilor de grâne și materii prime, precum și a importurilor necesare susținerii economiei vor avea efecte dramatice asupra dezvoltării ulterioare a statului ucrainean. Mai mult, ocuparea unor porturi ucrainene va duce, cel mai probabil, la militarizarea acestora, va asigura crearea de noi baze pentru navele și aeronavele din compunerea FRMN și va multiplica în acest fel capabilitățile A2/AD ale Federației Ruse.

În ipoteza în care Rusia va deține *de facto* în primă instanță un teritoriu „nou” atât de vast cu ieșire la Marea Neagră, probabil nu va aduce beneficii economice considerabile. Însă varianta în care acest spațiu de apă va intra *de jure* în administrarea Federației Ruse poate deveni una extrem de periculoasă. Conform acestui scenariu, Zona Economică Exclusivă a Ucrainei intră sub control rusesc, iar de aici și până la contestarea de către Rusia a deciziilor de vecinătate pe care Ucraina le are cu celelalte state riverane Mării Negre, nu mai este decât un pas. Un exemplu este Hotărârea cu numărul 100 a Curții Internaționale de Justiție de la Haga, pronunțată pe data de 3 februarie 2009, conform căreia se recunoștea României jurisdicția și drepturile suverane pe mai mult de 79% din suprafața de 12.200 km² de platou continental și zonă economică exclusivă aflați în dispută cu Ucraina.⁵⁵ Miza care a stat la baza acestei acțiuni în instanța internațională a fost reprezentată de resursele naturale existente în această zonă: 100 de miliarde de metri cubi de gaz și 73,5 de milioane de barili de petrol.

O altă ipoteză este cea în care forțele armate ucrainene reușesc victoria strategică în fața Rusiei - cel mai probabil însă, acest deznodământ nu este posibil fără sprijinul cumulat al statelor occidentale și fără continuarea unei rezistențe militare și civile nelimitate a Ucrainei. Rusia a demonstrat, până la acest moment, faptul că nu este invincibilă, iar erorile strategice și operative bazate pe ipoteze de planificare greșite au condus la pierderi masive de personal și tehnică. Totodată, sistemul logistic greoi, probabil învechit, precum și provocarea pe care o constituie ducerea unui război urban au contribuit la realizarea unui tempo al operației insuficient atingerii obiectivelor strategice și operative în timp scurt.

Situația de fapt în care Rusia nu a găsit, până la acest moment, resursele necesare pentru a ocupa Kiev-ul, se identifică într-un mod foarte interesant în

⁵⁵ <https://www.mae.ro/node/2168>, accesat la data de 12.04.2022.

aplicarea principiilor napoleoniene de către Armata Ucraineană. Antologia mondială de strategie a lui Chaliand intitulată *Maxime*⁵⁶ aduce în atenție, printre altele, două principii foarte importante ale războiului, principii care sunt și astăzi de actualitate:

a) Artă războiului consistă în a avea totdeauna, cu o armată inferioară, mai multe forțe decât inamicul în punctul în care atacă sau în punctul care este atacat; dar această artă nu se învață nici din cărți, nici din obiceiuri, ci este un act de conduită care constituie, la propriu, geniul războiului.

b) Artă războiului constă în dispunerea trupelor în așa fel încât ele să fie peste tot în același timp. Artă plasamentului trupelor este marea artă a războiului. Plasați totdeauna trupele în așa fel încât orice ar face inamicul, să vă puteți reuni rapid.

Analizând în oglindă acțiunile pe mare desfășurate de Rusia versus Ucraina putem trage o serie de concluzii, cel puțin până la acest moment:

a) deținerea *controlului mării* reprezintă un punct decisiv în vederea susținerii unei operații ofensive pe uscat, dar realizarea acestuia prezintă dificultăți atunci când vorbim de o mare semiînchisă. Dimensiunile relativ mici, configurația litoralului și a platoului continental pot îngreuna semnificativ orice acțiune pe mare;

b) supremația aeriană sau cel puțin superioritatea aeriană pe mare reprezintă condiții esențiale în realizarea controlului mării;

c) pericolul de mine, cu precădere într-o mare semiînchisă de dimensiunile Mării Negre, rămâne un factor destabilizator asupra siguranței navigației - din punct de vedere geografic, pericolul de mine nu poate fi ocolit. Efortul de înlăturare a acestui pericol este unul considerabil, atât din perspectiva forțelor specializate necesare cât și a timpului afectat;

d) scufundarea crucișătorului *Moscova*, a reprezentat o lovitură puternică adusă FRMN. Conform surselor⁵⁷, această acțiune este prezentată de FRMN ca un incident ce ar fi apărut la bordul navei, iar de către forțele navale ale Ucrainei ca o mare realizare cauzată de atacul cu rachete de croazieră *Neptune*. Indiferent care a fost originea scufundării navei amiral a FRMN, o forță navală aflată în inferioritate sau chiar inexistentă, așa cum este acum flota ucraineană, poate totuși duce acțiuni pe mare prin intermediul capabilităților de la uscat. Participarea la realizarea conceptului operativ de *interzicere a mării* poate fi realizată, la nivel tactic, printr-o serie de atacuri punctuale dinspre uscat asupra țintelor de mare valoare (High Valuable Targets), minare, supraveghere și cercetare. Navele sunt foarte vulnerabile în fața atacurilor mascate executate de capabilități de la uscat.

e) nivelul tehnologic modelează astăzi mai mult ca oricând tactica folosită pe mare;

f) atunci când vorbim de state cu flote inferioare, folosirea ingenioasă a caracteristicilor mării reprezintă un factor esențial pentru ducerea cu succes a luptei pe mare și asigurării securității maritime.

⁵⁶ Gérard CHALIAND, *Anthologie mondiale de la strategie des origines au nucléaire*, Edition Robert Laffont, Paris, 1990, pp. 785 – 788.

⁵⁷ <https://www.bbc.com/news/world-europe-61103927>, accesat la data de 15.04.2022.

Concluzii și propuneri

Marea Neagră este o zonă „bogată” în conflicte înghețate, iar Federația Rusă folosește insidios aceste conflicte ca pe o armă veritabilă - activarea sau dezactivarea acestora vine odată cu interesele de moment ale Kremlinului în relația cu NATO sau cu UE. Actualul război pornit la granițele României pune la grea încercare securitatea în această mare și, mai mult, a întregului flanc estic al NATO.

Ecuatia acestui conflict armat este una foarte complexă și prezintă multe necunoscute, printre care probabil cele mai importante sunt:

Va reuși acest război să rezolve problemele care au dus la izbucnirea lui?

Cum, dar mai ales cât este Rusia dispusă să cedeze și care este minimul acceptat la Kremlin?

Pentru cât timp va putea și va fi dispus Vestul să sprijine Ucraina în cazul unui război de uzură și, mai ales, cu ce mijloace? Până unde se vor duce sancțiunile Occidentului impuse economiei ruse?

Care este capacitatea Federației Ruse de a susține un război de uzură?

Cum va profita Rusia de perspectiva modificării granițelor la Marea Neagră și cum va alege aceasta să exploateze noua zonă economică exclusivă?

Ce se va întâmpla cu acordurile internaționale în vigoare referitoare la zonele economice exclusive din Marea Neagră?

Cum va gestiona Turcia tranzitul prin strâmtori în interes propriu și ținând cont de apartenența sa la NATO?

În cât timp vor reuși România și Bulgaria să își consolideze o flotă navală în măsură să poată contracara actuala flotă rusă?

Indiferent de rezultatul final și de cine va fi victorios în acest război, România trebuie să își reanalizeze riscurile de securitate și să își întărească puterea navală pentru a fi în măsură să răspundă la orice acțiune agresivă a Federației Ruse - nu trebuie să uităm faptul că „securitatea începe de acasă”.⁵⁸ Cu precădere pe timp de criză, o eroare de nivel tactic poate avea repercursiuni la nivel strategic, iar posibilele incidente nedorite în Marea Neagră ar putea fi în beneficiul Rusiei.

Așa cum am prezentat anterior, deținerea unor capabilități moderne de lovire anti-navă și antiaerene de la uscat sincronizate cu acțiuni de minare a zonei de litoral constituie avantaje majore în realizarea interzicerii mării. Se pune problema astăzi dacă o flotă constituită din nave mari și costisitoare mai este eficientă într-un bazin de apă așa cum este cel al Mării Negre. Probabil, nave de dimensiuni medii sau mici, cu o mobilitate sporită, dispunând de o puternică apărare antiaeriană și cu posibilități de lansare a rachetelor cu rază medie și mare de acțiune vor constitui soluția statelor maritime cu ieșire la mări semiînchise.

Din punct de vedere aliat, o prezență navală sporită a NATO în sistem rotațional în Marea Neagră, conform prevederilor Convenției de la Montreux ar aduce un beneficiu major securității statelor partenere. Mai mult, crearea unui grup

⁵⁸ https://www.dcnews.ro/klaus-iohannis-inainte-de-summitul-nato-securitatea-incepe-de-acasa_863321.html, accesat la data de 04.04.2022.

după exemplul SNMG⁵⁹ sau SNMCMG⁶⁰, cu participarea majoritară a Bulgariei, României și Turciei (pentru a evita limitările de tranzit și acțiune în Marea Neagră), dar și a celorlalte state maritime membre NATO, va constitui o garanție uriașă de securitate în bazinul Mării Negre. Prin realizarea cadrului legal și activarea unei asemenea forțe navale, NATO va acționa permanent conform principiului „show the flag”⁶¹ într-o zonă deosebit de activă din punct de vedere al securității maritime, zonă în care conflictele înghețate „sunt la ele acasă”.

Filosoful american de origine spaniolă, George Santayana, spunea că „cei care uită trecutul sunt condamnați să îl repete”. În mod cert Ucraina nu cred că și-a uitat trecutul, dar a ales de bună voie să îl conteste, făcând asta cu orice costuri. Timpul va demonstra dacă va reuși ca după această repetare a trecutului să-și schimbe ireversibil viitorul.

Bibliografie:

Lucrări de autor:

- [1] GALEOTTI Mark, O scurtă istorie a Rusiei, Humanitas, 2021;
- [2] FERRO Marc, Șapte lideri în război, Editura Orizonturi, 2016;
- [3] NISTOR Florin, Să redescoperim arta operativă maritimă, Editura UNAp, București, 2017;
- [4] Gérard CHALIAND, Anthologie mondiale de la strategie des origines au nucléaire, Edition Robert Laffont, Paris, 1990.

Articole din reviste și lucrări:

- [1] Black Sea Fleet projects Russian power westwards, Oxford Analytica Daily Brief, 15.04.2016;
- [2] COLIBĂȘANU Antonia, Strategie: probleme metodologice actuale, Revista „Gândirea Militară Românească” 3/2019;
- [3] SERBESZKI Marius, Militarizarea Mării Negre, Revista „Gândirea Militară Românească”, București, 2019.

Surse internet:

- [1] URSS 2.0 – ieșirea din scenă și din istorie, disponibil pe <https://spotmedia.ro>;
- [2] „Russia cannot afford to lose, so we need a kind of a victory”: Sergey Karaganov on what Putin wants, disponibil pe <https://www.newstatesman.com>;
- [3] Rusia: Identitate și geopolitică, disponibil pe <https://www.adevarul.ro>;
- [4] Rusia lui Petru cel Mare: primii pași spre transformarea în mare putere mondială, disponibil pe <https://www.historia.ro>;

⁵⁹ Standing NATO Maritime Group.

⁶⁰ Standing NATO Mine Countermeasures Group.

⁶¹ https://www.wordsense.eu/show_the_flag/, accesat la data de 04.04.2022.

- [5] The new Russian cult of war, disponibil pe [https://www.economist.com](https://www.economist.com;);
- [6] Experts warn Black Sea mines pose serious maritime threat, disponibil pe [https://www.dw.com](https://www.dw.com;);
- [7] Russian Navy Captures Ukraine's Outpost on Snake Island, disponibil pe [https://www.maritime-executive.com](https://www.maritime-executive.com;);
- [8] Russian Forces Shadow NATO Ships In Mediterranean As Prospect Of War Looms, disponibil pe <https://www.zenger.news>;
- [9] De ce contează Marea Neagră, disponibil pe <https://newstrategycenter.ro>;
- [10] Russia Launches Syrian Express Operation as Turkey Attacks in Idlib, disponibil pe <https://warsawinstitute.org>;
- [11] La finalul anului 2022 racheta hipersonică Zircon va fi introdusă în dotarea Forțelor Navale ale Rusiei, disponibil pe <https://www.defenseromania.ro>.

LOCUL ȘI ROLUL JOCULUI DE RĂZBOI ÎN PROCESUL DE PLANIFICARE AL OPERAȚIILOR

Locotenent comandor Crina Anamaria DATCU
Șef birou planificare operații - Comandamentul Componentei Navale
Locotenent comandor Ionuț Laurențiu DATCU
Director Școală studii postuniversitare, Academia Navală „Mircea cel Bătrân”

Motto: „We wargame because we must. There are certain warfare problems that only gaming will illuminate. Wargaming is a distinct and historically significant tool that warriors have used, over the centuries, to help them understand war in general and the nature of specific upcoming operations.”
Professor Robert Rubel,
*The Epistemology of Wargaming*¹

Abstract: Abilitatea de a înțelege și de a se adapta la schimbările din mediul înconjurător este o cerință critică pentru viitorii planificatori. Acest articol are drept scop evidențierea necesității și a importanței folosirii jocului de război în procesul de planificare și luare a deciziei, precum și analizarea modului de organizare și desfășurare a acestuia. A porni, în jocul de război, de la o idee și până a ajunge la rezultate relevante pentru procesul de luare a deciziilor, necesită un efort intelectual semnificativ, creativitate și dorință de a aborda probleme complexe, jocurile de război devenind astfel instrumente utile în modul de aplicare a artei operative.

Introducere

Folosirea jocurilor pentru a instrui liderii nu este o activitate nici nouă și nici revoluționară. Mulți oameni nu înțeleg astăzi jocurile de război, iar alții le văd numai în contextul modelelor, simulărilor și calculatoarelor. Deși acestea sunt instrumente care trebuie utilizate, jocurile de război se referă la procesul de luare a deciziilor și furnizare de informații comandanților pentru ca aceștia să ia decizii mai bine informate.

Dificultatea întâmpinată de către participanții la jocul de război este aceea de a transpune în practică rezultatele unui joc artificial, simulat și de a le adapta la o problemă adevărată, pentru o situație reală. Abilitatea de a face acest lucru este o

¹https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/641040/doctrine_uk_wargaming_handbook.pdf accesat la data de 18.04.2022

parte a artei militare și se dobândește de-a lungul timpului, de către cei care apreciază importanța jocului de război.

Jocul de război trebuie să fie, astfel, capabil să cerceteze cu atenție în setul de instrumente pentru a găsi o modalitate de a examina o situație și de a le oferi comandanților informațiile necesare. Folosirea acestui set de instrumente este într-adevăr arta jocului de război - înseamnă că participanții trebuie să dezvolte un joc în care aceștia să ia decizii, să rămână răspunzători pentru aceste decizii pe tot parcursul jocului și apoi să utilizeze rezultatele acestuia pentru a oferi opțiuni de răspuns și recomandări.

Ca și domenii de aplicare, jocurile de război pot fi întâlnite sub următoarele forme²:

- jocuri de război educaționale – sunt concentrate pe antrenamentul personalului și oferă posibilitatea acestora de a practica și experimenta tehnicile războiului. Astfel, acestea creează oportunități experimentale de învățare pentru participanți, ajutând la dezvoltarea unui cadru comun privind situațiile și sarcinile cu care aceștia pot interacționa în viața reală. În acest mod, jocul de război oferă unui ofițer posibilitatea de a conduce pentru prima dată un Task Force (TF) sau o divizie și de a acumula cunoștințe de specialitate oferite de o asemenea experiență. Jocul de război oferă oportunitatea de a face greșeli și de a beneficia de pe urma lor, precum și de a examina amănunțit propriile acțiuni și decizii;

- jocuri de război analitice – sunt folosite pentru dezvoltarea și testarea planurilor unor operații, în scopul gestionării unor circumstanțe și evenimente specifice. Scopul lor este de a expune planurile unei examinări riguroase pentru a identifica riscurile, deficiențele sau alți factori care nu au fost luați în considerare anterior;

Natura dinamică și impredictibilă a jocurilor de război oferă participanților posibilitatea de a lua în considerare evenimente viitoare și de a crește înțelegerea privind:

- situațiile care pot apărea;
- structura de forțe și concepția acțiunii care se pot adapta la noile provocări;
- tehnologia care trebuie folosită pentru a obține un avantaj considerabil.³

Distincția dintre jocurile de război educaționale și cele analitice nu este una foarte strictă. Un joc de război destinat pentru un anumit scop poate avea, de altfel, beneficii pentru celălalt.

Jocurile de război oferă, astfel, perspective unice, complementare altor forme de analiză și de antrenament. De asemenea, oferă posibilitatea de a examina și de a dezvolta o înțelegere a procesului de luare al deciziei într-un context complex, în interacțiunea cu un oponent dinamic și determinat.

Se evidențiază, astfel, o serie de beneficii din practicarea acestor tipuri de jocuri de război:

² McHugh, F., *Fundamentals of War Gaming*, p. 1-13

³ A Guide for Professional War Gamers - WAR GAMERS' HANDBOOK [https://dnnlgwick.blob.core.windows.net/portals/0/NWCDepartments/Wargaming%20Department/WGD-HB---Complete-2.pdf?sr=b&si=DNN FileManagerPolicy&sig=f892NZP17WHNbSapI8ujWoG44y4NQRhBRooSPcwBrGs%3D](https://dnnlgwick.blob.core.windows.net/portals/0/NWCDepartments/Wargaming%20Department/WGD-HB---Complete-2.pdf?sr=b&si=DNN%20FileManagerPolicy&sig=f892NZP17WHNbSapI8ujWoG44y4NQRhBRooSPcwBrGs%3D). accesat în data de 17.04.2022

- o oportunitate de a explora opțiuni și de a asuma anumite riscuri fără a pune în pericol viețile participanților;
- o posibilitate de antrenare în ducerea comenzii și exersarea procedurilor de stat major;
- un mecanism de explorare a inovației în arta războiului;
- o metodă de a descoperi factori noi și întrebări care nu au fost identificate anterior etc.

1. Locul jocului de război în procesul de planificare și luare a deciziei

NATO definește jocul de război ca o simulare a unei operații militare, folosind diferite mijloace, reguli, date, metode și proceduri specifice⁴; importanța plasată pe deciziile participanților nefiind conținută în definiția NATO. Astfel, o altă definiție a jocului de război poate fi: “Un model bazat pe scenarii de război, în care rezultatul și succesiunea evenimentelor afectează și sunt afectate de către deciziile luate de participanți”⁵.

Procesul de planificare al operațiilor, în conformitate cu Directiva de Planificare Cuprinzătoare a Operațiilor (Comprehensive Operations Planning Directive – COPD) a NATO, asigură o procedură standard care, prin succesiunea unor etape logice, este folosită pentru a dezvolta un Plan de Operații (OPLAN), în scopul implementării unei directive politice sau politico-militare și atingerea stării finale militare dorite.⁶

Jocul de război este o parte integrantă a acestui proces fiind folosit în faza a III-a B - Elaborarea cursurilor de acțiune (COA) în cadrul COPD (Fig. Nr.1.) sau este un pas de sine stătător, în cazul procesului de planificare al operațiilor navale din Statele Unite ale Americii (NWP 5-01) (Fig. nr.2.).

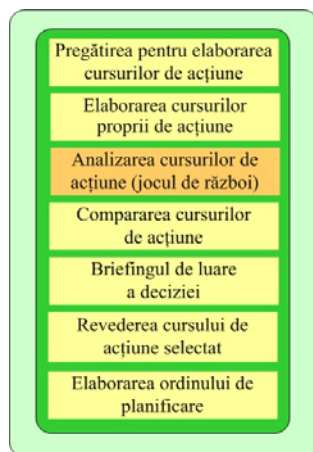

Fig. nr.1 Faza 3 B a procesului de planificare conform COPD

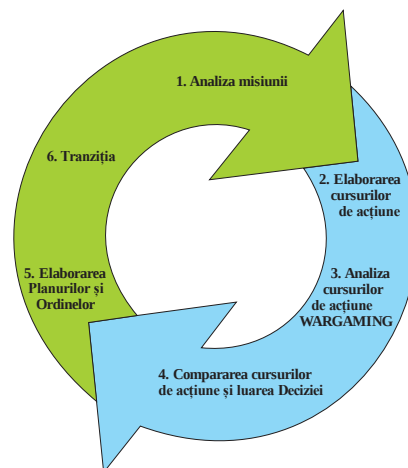

Fig. nr.2 Procesul de planificare conform NWP 5-01

⁴ <https://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/NATO-EU-UN-glossary-on-DCB-and-CP.pdf> accesat la data de 16.04.2022

⁵ Development, Concepts and Doctrine Centre (DCDC), Red Teaming Guide, 2nd Edition, 2013, Lexicon

⁶ COPD – V2.0, October 2013, Allied Commad Operations; <https://www.cmdrcoe.org/download.cgf.php?id=9> accesat la data de 17.04.2022

2. Rolul jocului de război în procesul de planificare și luare a deciziei

Jocul de război reflectă, într-o anumită măsură, realitatea unei lupte, fiind folosit de forțele militare ale diverselor națiuni începând cu anul 1824. Acesta posedă avantajul inherent al unei simulări și asigură o metodologie pentru studierea și examinarea aproximativ a oricărui tip de operație militară, de la patrulare până la un război major, oferind participanților întreaga lume ca teatru de operații, fără limitări ale forțelor privind numărul sau genul acestora.

Pregătirea și conducerea unui joc de război ilustrează clar complexitatea operațiilor militare, dificultatea coordonării și necesitatea angajării echilibrate a forțelor.

Jocul de război asigură un mijloc de a acumula experiență și informații înaintea unui posibil angajament militar sau experimentarea unor forțe sau situații care sunt prea îndepărtate, prea costisitoare sau mult prea complicat de mobilizat și condus. De asemenea, când apare o situație critică în desfășurarea acestuia, jocul de război poate fi oprit pentru a putea examina în detaliu această situație.

În cadrul procesului de planificare al unei operații, analiza cursurilor de acțiune (COA) este procesul de examinare atentă a acestora pentru a dezvălui detaliile necesare care să permită comandantului și statului major să identifice acele COA valide⁷.

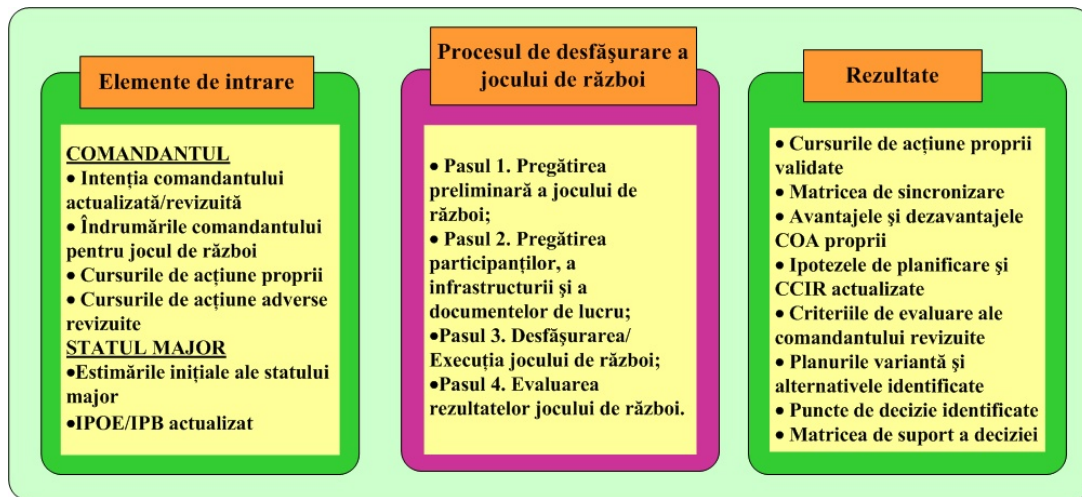
Jocul de război este mijlocul principal de a efectua această analiză, fiind o metodă/posibilitate de a vizualiza fluxul/desfășurarea unei acțiuni militare, având în vedere capabilitățile forțelor proprii și cele ale adversarului și alte aspecte ale mediului operațional. De asemenea, jocul de război ajută comandantul, statul major și subordonații să obțină o viziune comună a cursurilor de acțiune proprii și a celor ale adversarului. Această viziune le permite să determine avantajele și dezavantajele fiecărui COA și formează baza pentru pasul următor al planificării, respectiv compararea și aprobarea ulterioară a COA validat.

Figura nr.3 oferă o prezentare detaliată a procesului de analiză a cursurilor de acțiune.

Elementele de intrare în cadrul procesului de analiză a cursurilor de acțiune sunt următoarele:

- intenția comandantului actualizată/revizuită. Pe timpul dezvoltării COA, comandantul și grupul de planificare au oportunitatea de a revizui intenția comandantului, de a clarifica orice neînțelegere privind scopul, metoda și starea finală dorită;

⁷ Navy planning, NWP 5-01, [http://dnnglwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_\(Dec_2013\)_\(NWP\)-\(Promulgated\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMDj%2Frp1xJSur5TF58%3D](http://dnnglwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_(Dec_2013)_(NWP)-(Promulgated).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMDj%2Frp1xJSur5TF58%3D), accesat la data de 15.04.2022.

Fig. nr.3 - Procesul de analiză a cursurilor de acțiune⁸

- îndrumările comandantului pentru jocul de război. Pentru ca jocul să fie eficient, comandantul ar trebui să ordone ce aspecte/segmente ale COA ar trebui examinate și testate. Îndrumările sale pentru jocul de război pot include o listă cu COA proprii ce trebuie jucate împotriva anumitor cursuri de acțiune adverse (de exemplu, COA nr.1 împotriva cursurilor de acțiune adverse cel mai probabil și cel mai periculos, graficul timpului pentru faza sau etapa operației etc);

- cursurile de acțiune proprii, urmare a rezultatului procesului de dezvoltare a cursurilor de acțiune;

- cursurile de acțiune adverse revizuite. Ca urmare a efortului pe linie de informații, pot să apară elemente noi ce produc modificări ale COA adverse;

- estimările inițiale ale statului major. Personalul de stat major elaborează pentru grupul de planificare estimări de sprijin bazate pe mediul operațional existent, starea finală dorită și COA propuse, pentru a fi utilizate anterior jocului de război în scopul determinării mai precise a gradului de sprijin pentru fiecare COA;

- pregătirea informativă a mediului de acțiune (IPOE/IPB) actualizată, pe măsură ce statul major primește noi informații⁹.

Procesul de organizare și desfășurare a jocului de război este un proces structurat, cu reguli și pași care încearcă să vizualizeze desfășurarea operației, date fiind capabilitățile proprii și ale adversarului, punctele tari, punctele slabe, dispunerea forțelor și alte considerente de mediu și situație, fiind tratat în detaliu în capitoul următor.

Pe timpul desfășurării jocului de război se vor obține informații privind avantajele și dezavantajele, nivelul necesar de coordonare și riscurile cursurilor de acțiune care au fost analizate. De asemenea, jocul de război poate avea și următoarele funcțiuni:

⁸ Navy planning, NWP 5-01, [http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_\(Dec_2013\)_\(NWP\)-\(Promulgated\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMdj%2Frp1xJSur5TF58%3D](http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_(Dec_2013)_(NWP)-(Promulgated).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMdj%2Frp1xJSur5TF58%3D), accesat la data de 15.04.2022.

⁹ Navy planning, NWP 5-01, [http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_\(Dec_2013\)_\(NWP\)-\(Promulgated\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMdj%2Frp1xJSur5TF58%3D](http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_(Dec_2013)_(NWP)-(Promulgated).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMdj%2Frp1xJSur5TF58%3D), accesat la data de 15.04.2022.

- explică succesiunea, în spațiu și timp, a etapelor operației planificate;
- determină nivelul de coordonare cerut dintre forțe;
- contribuie substanțial la sincronizarea forțelor participante în cadrul operației;
- contribuie la determinarea capabilităților proprii necesare și a puterii de luptă a forțelor etc.¹⁰

Principalele rezultate ale jocului de război sunt:

- validarea cursurilor de acțiune proprii;
- identificarea punctelor decisive/de decizie;
- identificarea planurilor variantă și alternativelor;
- informații referitoare la criteriile de evaluare ale comandantului;
- modificări/îmbunătățiri privind organizarea forțelor;
- identificarea deficitului de forțe în scopul augmentării acestora;
- identificarea unor noi CCIR sau modificarea celor existente;
- matricea de sincronizare;
- matrice de suport a deciziei;
- actualizarea ipotezelor de planificare;
- identificarea avantajelor și dezavantajelor fiecărui COA;
- actualizarea estimărilor de stat major;
- evaluarea riscului și identificarea modalităților de diminuare a acestuia;
- propuneri privind modificarea ROE etc.¹¹.

Jocul de război are ca rezultat principal un COA îmbunătățit și un număr de produse nou dezvoltate. Matricea de sincronizare este un instrument necesar pentru a rezuma modul de desfășurare al jocurilor de război și rezultatele importante care trebuie să fie luate în considerare în dezvoltarea concepției. Aici se descrie cum forțele proprii, pentru un anumit COA, sunt sincronizate în timp, spațiu și scop în raport cu un adversar sau alte evenimente.

Procesul de analiză a cursurilor de acțiune ajută comandantul și statul major să:

- determine cum să maximizeze efectele puterii de luptă, protejând în același timp forțele proprii și minimizând pagubele colaterale;
- anticipeze evenimentele critice în mediul operațional și potențiale opțiuni de răspuns;
- determine cel mai flexibil COA;
- determine cea mai bună formă de organizare a forțelor;
- evalueze riscurile;
- identifice potențiale puncte de decizie;
- determine avantajele și dezavantajele fiecărui COA propriu;
- determine condițiile și resursele necesare obținerii succesului;
- determine când și unde să intervină cu forțe;

¹⁰https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/641040/doctrine_uk_wargaming_handbook.pdf accesat la data de 18.04.2022

¹¹ Navy planning, NWP 5-01, [http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_\(Dec_2013\)_\(NWP\)-\(Promulgated\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMDj%2Frp1xJSur5TF58%3D](http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_(Dec_2013)_(NWP)-(Promulgated).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMDj%2Frp1xJSur5TF58%3D), accesat la data de 15.04.2022.

- concentreze pregătirea informativă a mediului operațional (IPOE) asupra punctelor tari și a punctelor slabe ale adversarului, asupra considerațiilor civile importante, stării finale dorite a adversarului și alte cerințe de informații despre adversari;

- determine COA care are cea mai mare șansă de succes împotriva fiecărui COA adversar.¹²

Jocul de război testează și îmbunătățește cursurile de acțiune. Comandantul, grupul de planificare și alți participanți (personalul de stat major și comandanții de la eşaloanele subordonate, dacă jocul de război este desfășurat în mod colaborativ) pot schimba un COA existent sau pot dezvolta altul nou, după identificarea unor probleme, nevoi, sarcini sau evenimente neprevăzute. Atunci când se întâmplă acest lucru, grupul de planificare poate lua în considerare revenirea la analiza misiunii pentru a valida sarcinile, limitările, ipotezele și să reformuleze misiunea.

Jocul de război este mijlocul principal utilizat pentru analiza cursurilor de acțiune proprii. Este un proces disciplinat, cu reguli și pași care încearcă să vizualizeze modul de desfășurare al acțiunilor, rezultând un COA revizuit/îmbunătățit și o matrice de sincronizare necesară pentru continuarea procesului de planificare¹³.

În cadrul jocului de război, grupul de planificare analizează efectul probabil al fiecărui COA adversar asupra șanselor de succes ale fiecărui COA propriu. Analiza COA răspunde la două întrebări principale: Este COA practicabil? Este acceptabil?

Analiza COA asigură că acele COA validate sunt sincronizate în timp, spațiu și scop, în relație cu un COA adversar.

Jocul de război¹⁴ este, așadar, necesar pentru a evalua potențialul cursului de acțiune propriu de a îndeplini misiunea împotriva cursurilor de acțiune ale adversarului și de a identifica corect deficiențele. Totuși, adevărata valoare a jocului de război este aceea că permite comandantului și statului major să sincronizeze și să vizualizeze ducerea operațiilor. Acesta poate ajuta la anticiparea posibilelor evenimente critice, identificarea potențialelor riscuri și oportunități de răspuns care pot fi necesare planului de contingență pentru contracararea și exploatarea diferitelor situații.

Înțelegerea corectă a acestor elemente fundamentale ajută grupul de planificare al unei operații în organizarea și desfășurarea eficientă a unui joc de război, aspecte detaliate pe larg în capitoul următor.

¹² Navy planning, NWP 5-01, [http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_\(Dec_2013\)_\(NWP\)-\(Promulgated\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMDj%2Frp1xJSur5TF58%3D](http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_(Dec_2013)_(NWP)-(Promulgated).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMDj%2Frp1xJSur5TF58%3D), accesat la data de 15.04.2022.

¹³ Perla Peter, *The Art of Wargaming*, Annapolis, MD: Naval Institute Press, 1990, p. 51.

¹⁴ Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive Interim V2.0 accesat la adresa <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/english/swedint/engelska/swedint/courses/nato-copc/07-ch-4-op-v2.0-04-oct-13.pdf> în data de 18.04.2022

3. Procesul de organizare și desfășurare a unui joc de război

„It is important to make one thing clear at the very start; designing and delivering a wargame is an art, not a science.”

*Peter Perla,
The Art of Wargaming*

Acest capitol oferă o analiză detaliată a procesului de organizare și desfășurare a unui joc de război. Crearea unui joc de război include coordonarea cu directorul jocului (comandantul TG/TF/JTF - în funcție de nivelul de comandă la care se execută jocul de război), formarea unei echipe de joc, dezvoltarea unui program al jocului, formularea unei analize integrate și a unui concept de abordare a unor detalii administrative.

Procesul de planificare al unui joc de război variază în funcție de complexitate și urgență, dar toate urmează o procedură similară. Acest proces ajută planificatorii de jocuri de război prin folosirea unei proceduri comune de referință, facilitând astfel înțelegerea reciprocă în rândul participanților.

Pentru a clarifica acest concept, evidențiez faptul că procesul de organizare și desfășurare a unui joc de război trece prin patru pași. Acest exemplu este utilizat ca un model/checklist de pregătire generală, fiind destinat ca un concept de ghidare pentru gestionarea jocurilor, de la început și până la terminarea acestora. Directorul jocului de război este responsabil pentru determinarea nivelului de efort solicitat pe timpul desfășurării fiecărui pas și pentru realizarea tuturor produselor necesare.

Pașii de realizare a acestui proces sunt următorii¹⁵:

Pasul 1. Pregătirea preliminară a jocului de război;

Pasul 2. Pregătirea participanților, a infrastructurii și a documentelor de lucru;

Pasul 3. Desfășurarea/Execuția jocului de război;

Pasul 4. Evaluarea rezultatelor jocului de război.

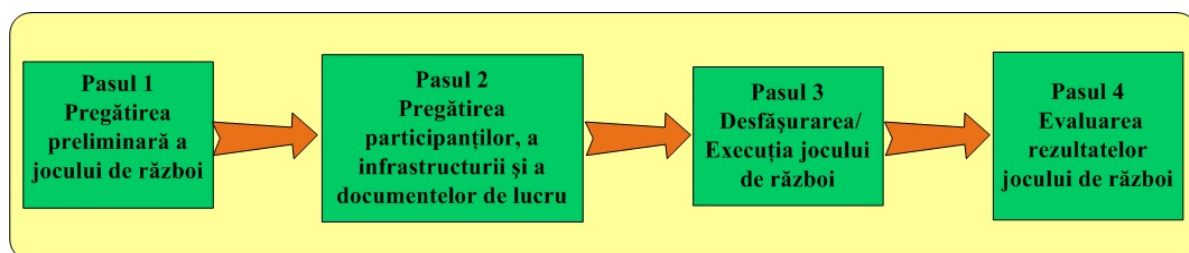

Fig. nr. 4 - Pașii procesului de organizare și desfășurare a unui joc de război

3.1 Pasul 1 - Pregătirea preliminară a jocului de război

În momentul în care este stabilit grupul de planificare al unei operații (GPO), va trebui, de asemenea, desemnat și coordonatorul jocului de război, care va fi responsabil de întregul proces de organizare și desfășurare al jocului.

¹⁵ Wargaming – Guide to preparation and execution, Bundeswehr Command and Staff College Manteuffelstrasse 20, HAMBURG, GERMANY, 2006, accesat la <http://lbsconsultancy.co.uk/wp-content/uploads/2011/05/F%C3%BCAkBw-Wargaming-Guide-2006.pdf> în data de 17.04.2022

Pentru realizarea cu succes a unui joc de război pe timpul procesului de planificare a unei operații, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

- statul major/grupul de planificare al operației(GPO) cunoaște foarte bine procesul de planificare al unei operații;
- statul major este antrenat/instruit privind modul de executare a unui joc de război;
- jocul de război a fost adaptat asupra scopului dorit, contribuind astfel la identificarea aceluia COA favorabil pentru îndeplinirea misiunii.

Participanții la jocul de război vor fi desemnați și repartizați pe funcții/funcțiuni de luptă de către coordonatorul jocului, astfel (fig. nr.5.):

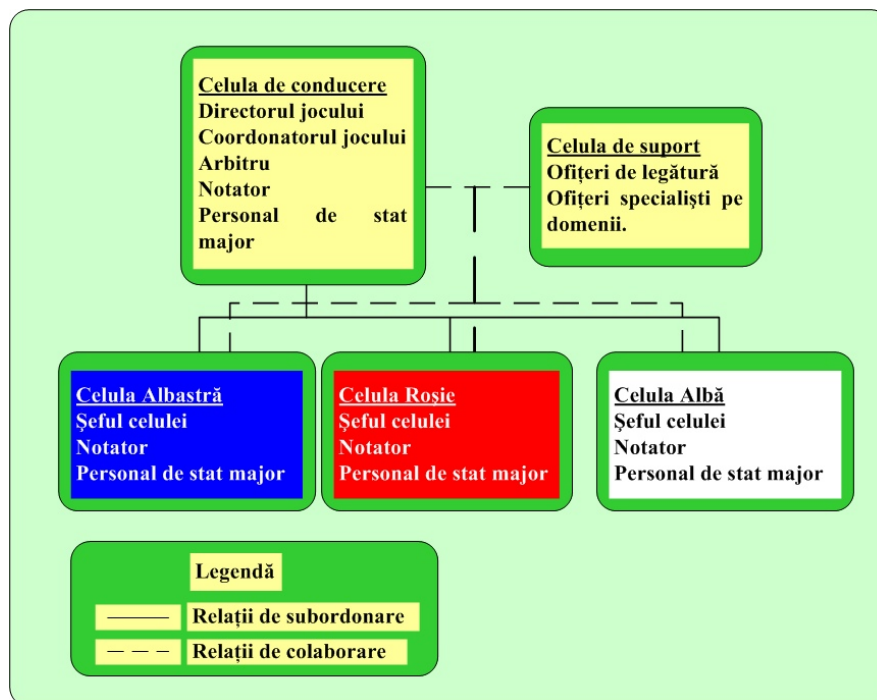

Fig. nr. 5 - Nominalizarea participanților la jocul de război

3.2 Pasul 2 - Pregătirea participanților, a infrastructurii și a documentelor de lucru

Separat față de activitățile de pregătire preliminară a unui joc de război, detaliate în pasul 1, alte măsuri de pregătire în detaliu trebuie desfășurate în următorul pas (pasul 2), măsuri care au un rol decisiv în realizarea cu succes a jocului¹⁶ (Fig. nr.6).

¹⁶ Wargaming – Guide to preparation and execution, Bundeswehr Command and Staff College Manteuffelstrasse 20, HAMBURG, GERMANY, 2006, accesat la <http://lbsconsultancy.co.uk/wp-content/uploads/2011/05/F%C3%BCAkBw-Wargaming-Guide-2006.pdf> în data de 17.04.2022

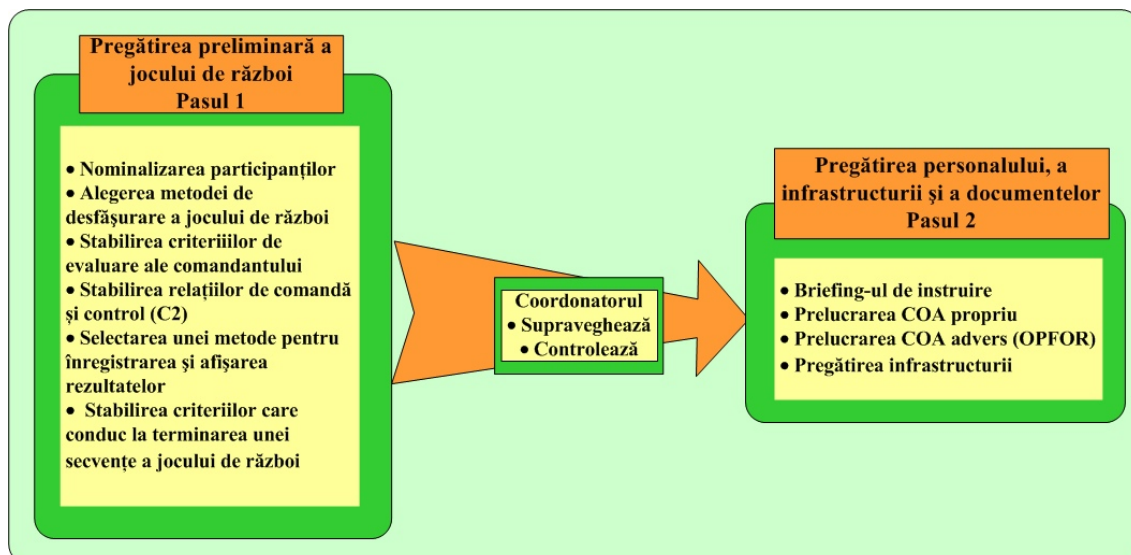

Fig. nr. 6 - Pasul 2. Pregătirea personalului, a infrastructurii și a documentelor de lucru

Descrierea cursului de acțiune prezintă modul în care forțele vor duce la îndeplinire intenția comandantului. Ea exprimă concis concepția comandantului pentru desfășurarea operației, ce acțiuni trebuie desfășurate și de către cine, eforturile principale, de sprijin, de modelare, starea finală dorită la finalul fiecărei faze, mărimea forței considerate necesară și momentul în care forța trebuie să acționeze.

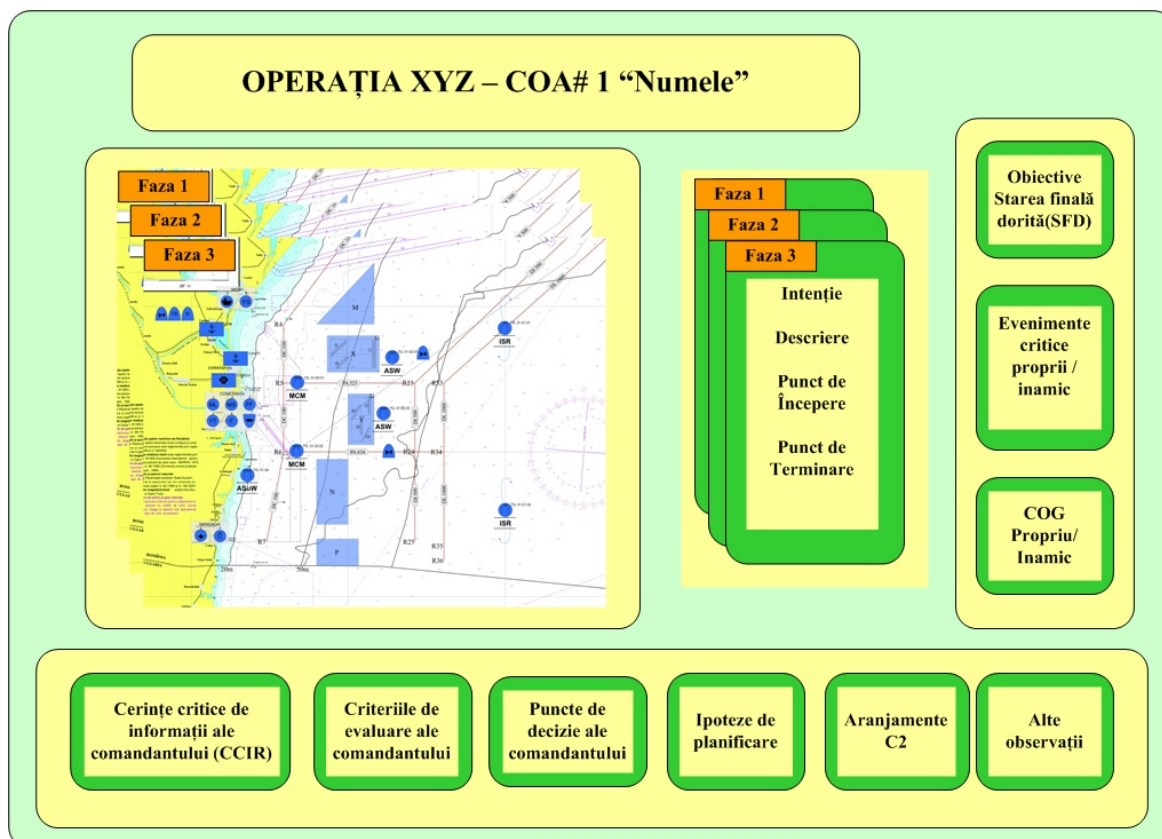

Fig. nr. 7 - Prezentarea de ansamblu a COA propriu

Evenimentele critice sunt sarcini esențiale desfășurate într-un interval de timp și care necesită o analiză detaliată. Această analiză poate fi extinsă la revederea sarcinilor pentru o fază a operației sau pentru o perioadă de timp (de la ziua C la ziua D). Evenimentele critice sunt acelea care influențează direct îndeplinirea misiunii și includ evenimentele care declanșează acțiuni sau decizii semnificative. Lista cu evenimentele critice cuprinde evenimentele majore de la starea curentă a forțelor până la îndeplinirea misiunii.¹⁷

Punctul de decizie este un punct în spațiu și timp în care comandantul sau statul major anticipează că va fi nevoie de luarea unei decizii importante referitoare la un anumit curs de acțiune. Aceste puncte de decizie sunt, cel mai probabil, asociate unui eveniment critic. De asemenea, ele pot fi legate de forțele proprii și de stadiul operațiilor derulate. Un punct de decizie poate fi asociat cu CCIR care descrie informația de care are nevoie comandantul pentru luarea unor astfel de decizii.¹⁸

Pentru a desfășura eficient jocul de război, segmentele care urmează a fi analizate trebuie să fie studiate în detaliu. Amenințările identificate trebuie să fie prezentate directorului și coordonatorului jocului pentru inserarea lor secvențială. Celula de conducere va folosi, astfel, aceste amenințări pentru pregătirea matricei de sincronizare și în afișarea situației generale. Următoarele aspecte trebuie să fie dezvoltate/evidențiate pentru fiecare segment analizat:

- numele și intervalul de timp al segmentului analizat;
- situația inițială, inclusiv dispunerea forțelor la începutul segmentului;
- descrierea detaliată a COA pe fiecare segment analizat;
- starea finală dorită și obiectivele care trebuie atinse în cadrul segmentului analizat;
- ipotezele de planificare folosite în elaborarea COA respectiv;
- criteriile de evaluare ale comandantului;
- structura C2 specifică acestui COA;
- toate sarcinile care trebuie luate în considerare de către elementele de comandă și forțele care trebuie angajate în acest segment;
- evenimentele critice specifice segmentului analizat;
- cerințele critice de informații ale comandantului (CCIR) și riscul asumat;
- punctele decisive care trebuie atinse (dacă este cazul).

3.3 Pasul 3 - Desfășurarea/execuția jocului de război

Desfășurarea/execuția jocului de război este principalul pas în analiza cursurilor de acțiune. Acesta începe cu o introducere a situației din teatrul de acțiune. Următoarele secvențe cuprind prezentarea COA proprii și COA inamice care vor fi analizate, ciclul de desfășurare și evaluarea finală.

¹⁷ Navy planning, NWP 5-01, [http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_\(Dec_2013\)_\(NWP\)-\(Promulgated\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMdj%2Frp1xJSur5TF58%3D](http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_(Dec_2013)_(NWP)-(Promulgated).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMdj%2Frp1xJSur5TF58%3D), accesat la data de 16.04.2022.

¹⁸ Navy planning, NWP 5-01, [http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_\(Dec_2013\)_\(NWP\)-\(Promulgated\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMdj%2Frp1xJSur5TF58%3D](http://dnngwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_(Dec_2013)_(NWP)-(Promulgated).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMdj%2Frp1xJSur5TF58%3D), accesat la data de 16.04.2022.

Numărul secvențelor rezultă din combinarea tuturor COA proprii și inamice (OPFOR COA) care trebuie analizate. În cazul în care au fost dezvoltate două COA proprii și două COA inamice, de exemplu, vor fi examinate patru secvențe.

Într-o secvență, toate segmentele prestabilite ale combinației COA proprii/inamice vor fi analizate. În fiecare ciclu, un anumit segment determinat va fi examinat. Când toate secvențele vor fi desfășurate, execuția jocului de război se va termina.

Un ciclu începe cu prezentarea situației inițiale, urmată de mutări în cadrul „Acțiunii”, „Reacției” și „Contra-reacției” și faza de analiză subsecventă (Fig. nr.8).

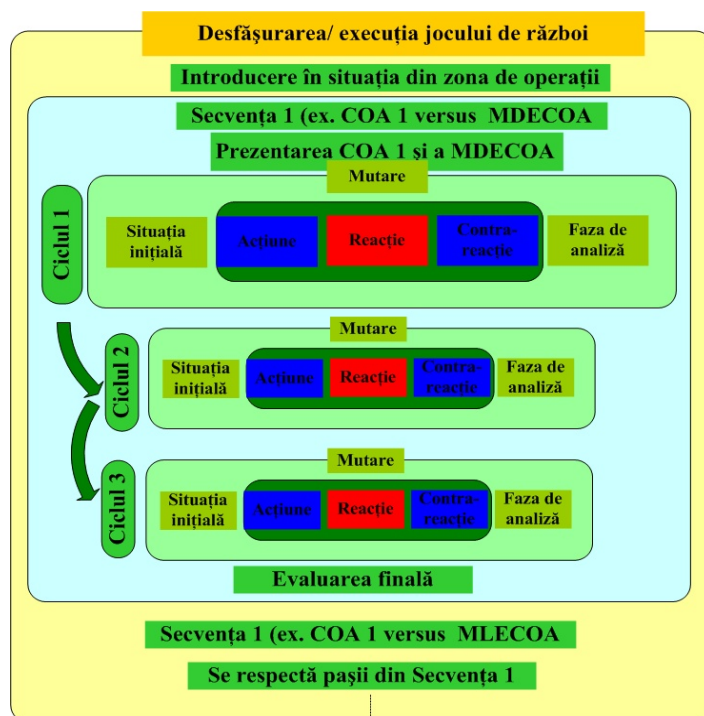

Fig. nr. 8 - Structura execuției jocului de război¹⁹

La începutul fiecărei secvențe, COA propriu și COA inamic care urmează a fi jucate, vor fi prezentate, pe scurt (maximum 3 minute), de către șefii celulelor Albastră și Roșie. Astfel, toți participanții vor fi informați cu privire la ideile de bază referitoare la concepția operației.

Secvențele se vor derula în baza unui sistem stabilit de cicluri de acțiune (Fig. nr.9)²⁰.

Mutarea începe cu elementul „Acțiune”. Șeful celulei care are inițiativa acestei mutări (Partea A) va prezenta segmentul COA propriu care va fi analizat, subliniind amenințările identificate pe parcursul acestuia. Această prezentare va mai cuprinde, de asemenea, obiectivele care vor trebui atinse, măsurile întreprinse de forțele proprii,

¹⁹ Wargaming – Guide to preparation and execution, Bundeswehr Command and Staff College Manteuffelstrasse 20, HAMBURG, GERMANY, 2006, accesat la <http://lbsconsultancy.co.uk/wp-content/uploads/2011/05/F%C3%BCAkBw-Wargaming-Guide-2006.pdf> în data de 23.04.2019

²⁰ Wargaming – Guide to preparation and execution, Bundeswehr Command and Staff College Manteuffelstrasse 20, HAMBURG, GERMANY, 2006, accesat la <http://lbsconsultancy.co.uk/wp-content/uploads/2011/05/F%C3%BCAkBw-Wargaming-Guide-2006.pdf> în data de 17.04.2022

la gradul de detaliu stabilit, toate forțele și capacitățile disponibile, sarcinile desemnate, descrierea acțiunilor de luptă planificate, precum și dislocarea forțelor și manevra acestora.

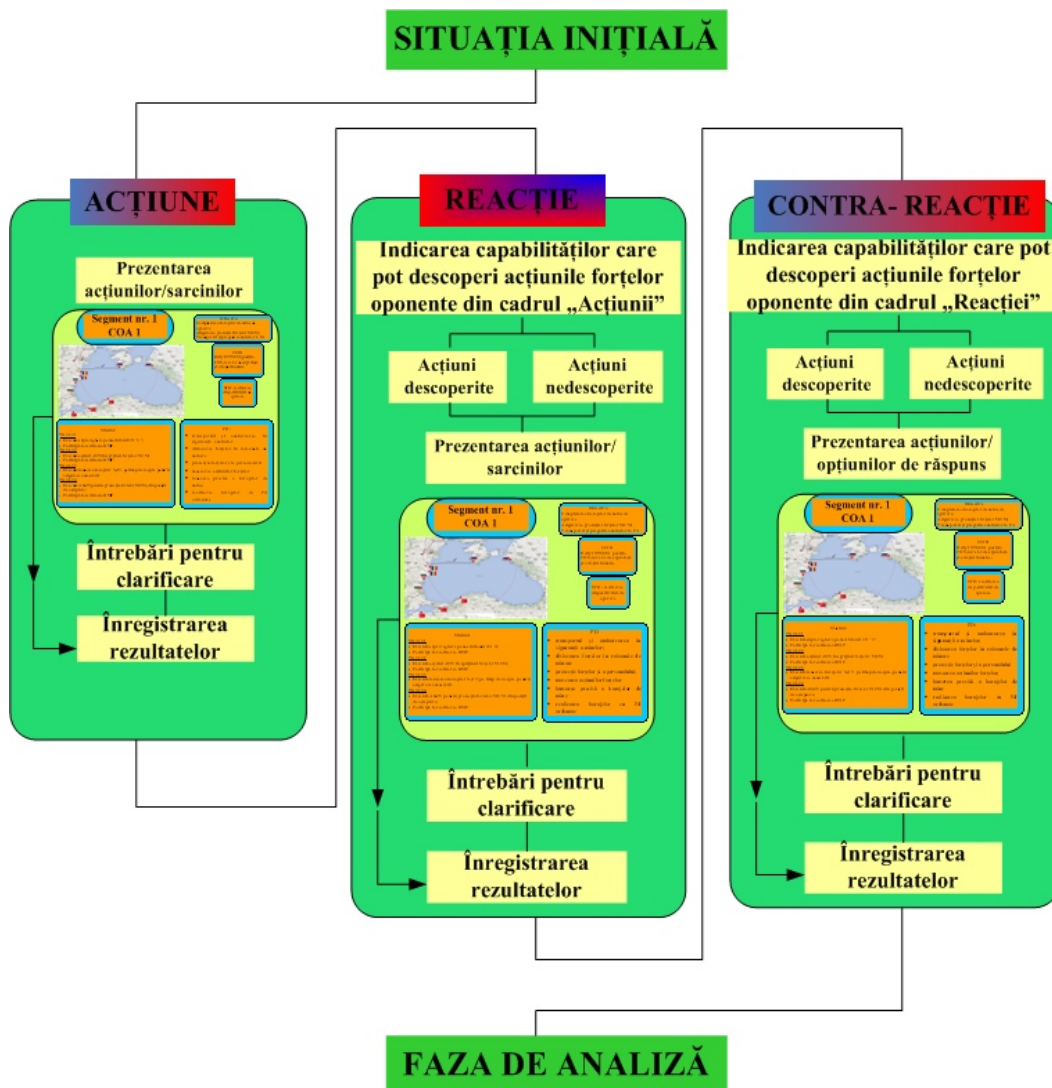

Fig. nr.9 - Structura unui ciclu

Coordonatorul jocului se va asigura că timpul stabilit pentru această prezentare și gradul de detaliere vor fi respectate. Dacă este necesar, el va putea adresa întrebări pentru a clarifica anumite neînțelegeri/ambiguități. În cazul apariției unor controverse, coordonatorul va solicita prezența arbitrului pentru a stabili situația concretă și a lua decizia finală.

Notatorul celulei de conducere și cei ai celulelor Albastre și Roșii vor înregistra, în paralel, primele rezultate, informații și concluzii care vor fi utilizate în faza de analiză.

Mutarea continuă cu elementul „Reacție”.²¹ Șeful celulei oponente (Partea B) va prezenta propriul segment COA și, de asemenea, amenințările identificate

²¹ Wargaming – Guide to preparation and execution, Bundeswehr Command and Staff College Manteuffelstrasse 20, HAMBURG, GERMANY, 2006, accesat la <http://lbsconsultancy.co.uk/wp-content/uploads/2011/05/F%C3%BCAkBw-Wargaming-Guide-2006.pdf> în data de 18.04.2022

corespunzătoare acestuia. Acțiunile/măsurile prezentate nu trebuie să fie strict o reacție la elementul „Acțiune” prezentat anterior, ci trebuie să conțină toate acțiunile întreprinse de propriile forțe pe parcursul acestui segment. În cadrul acestei mutări, este foarte important să se determine care acțiuni întreprinse de Partea A în cadrul „Acțiunii” pot fi descoperite/identificate. În cazul în care nu pot fi descoperite anumite acțiuni ale Părții A, respectivul segment analizat va fi executat în continuare fără a avea informații despre aceste acțiuni ale forțelor oponente. Dacă, însă, ulterior este posibil să se obțină informații referitoare la aceste acțiuni ale Părții A, acestea vor fi luate în calcul, în funcție de amenințarea reprezentată.

Coordonatorul jocului se va asigura că timpul stabilit pentru această prezentare și gradul de detaliere vor fi respectate. Dacă este necesar, el va putea adresa întrebări pentru a clarifica anumite neînțelegeri/ambiguități. În cazul apariției unor controverse, coordonatorul va solicita prezența arbitrului pentru a stabili situația concretă și pentru a lua decizia finală. De asemenea, notatorul celulei de conducere și cei ai celulelor Albastră și Roșie vor înregistra, în paralel, rezultatele, informațiile și concluziile obținute, acestea fiind utilizate în faza de analiză.

„Contra-reacția” reprezintă elementul cu care se încheie mutarea. Acesta este cel mai flexibil element al ciclului. Reprezentantul Părții A va prezenta opțiunile sale referitoare la acțiunile/amenințările prezentate în cadrul „Reacției”. Pentru aceasta, se vor lua în considerare informațiile primite de la propriile structuri de informații și capacitățile de descoperire pentru a determina care acțiuni specifice „Reacției” pot fi identificate/descoperite. Astfel, în funcție de acțiunile care pot fi descoperite, Partea A va realiza propriile opțiuni/acțiuni de întreprins ca răspuns la „Reacția” oponentilor. Sarcinile coordonatorului jocului și ale notatorilor sunt identice cu cele prezentate în cadrul elementelor anterioare.

Pe timpul executării jocului de război, participanții trebuie să evalueze permanent practicabilitatea COA. Ei trebuie să pună întrebări pertinente din domeniul lor de expertiză, cum ar fi: Poate fi sprijinit? Poate fi executată această acțiune? Structura C2 ajută sau stânjenește îndeplinirea misiunii? Este nevoie de mai mult sprijin prin foc, capacități ISR sau timp? Sunt disponibile resursele logistice și de comunicații necesare? Este zona de operații stabilă corespunzător? Adversarul a contraccarat cu succes o anumită fază sau etapă a cursului de acțiune propriu?²²

Pe baza întrebărilor de mai sus, poate fi necesară revizuirea COA propriu. Nu se fac modificări majore ale COA în timpul executării jocului de război, se oprește procesul, se fac modificările și se reia jocul.

Scopul fazei de analiză a fiecărui ciclu este acela de a înregistra informațiile identificate de către directorul jocului și a concluziilor rezultate, în matricea de sincronizare.

Rezultatele înregistrate pe timpul desfășurării „Acțiunii”, „Reacției” și „Contra-reacției” vor fi evaluate de către participanți sub stricta coordonare a

²² Navy planning, NWP 5-01, [http://dnnglwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_\(Dec_2013\)_\(NWP\) \(Promulgated\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMDj%2Frp1xJSur5TF58%3D](http://dnnglwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_(Dec_2013)_(NWP) (Promulgated).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMDj%2Frp1xJSur5TF58%3D), accesat la data de 18.04.2022.

directorului jocului (Fig.nr.10)²³. Pentru evaluarea rezultatelor și determinarea concluziilor, acesta este consiliat de către ofițerii specialiști pe diferite domenii, ofițerii de legătură și de către șefii celulelor Albastră și Roșie.

În conformitate cu instrucțiunile directorului jocului, informațiile colectate și concluziile rezultate sunt transferate în matricea de sincronizare. Acest lucru va marca sfârșitul unui ciclu (sfârșitul segmentului COA analizat).

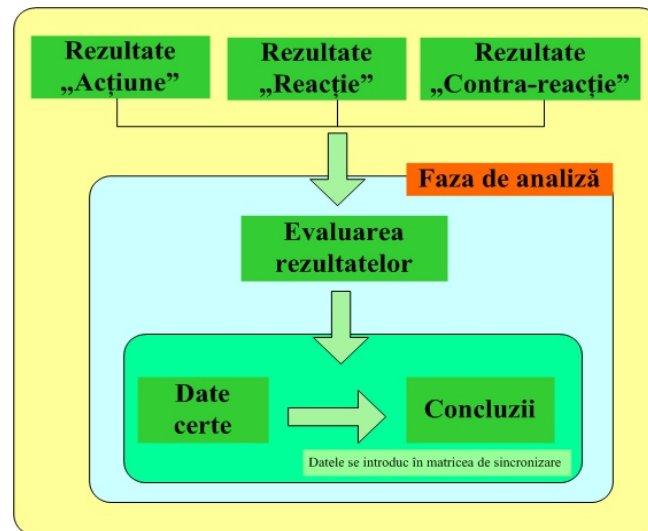

Fig. nr.10 - Faza de analiză²⁴

În funcție de metoda de desfășurare a jocului de război aleasă, următorul ciclu poate fi, cronologic, în strânsă legătură cu cel precedent sau reprezintă începutul unui nou segment, eșalonat în spațiu și timp. Dacă ciclul tocmai încheiat are efect asupra următorului ciclu, există două posibilități pentru a continua jocul de război. Acest efect va trebui, fie înregistrat în matricea de sincronizare (exemplu concluzie: dislocarea forțelor să se realizeze mai devreme, dislocarea unei grupe FOS pentru culegere de informații), fie situația inițială a următorului ciclu de analizat va trebui să fie adaptată în conformitate cu rezultatele obținute anterior (această ultimă posibilitate este recomandată doar unui stat major cu experiență foarte bună în realizarea jocurilor de război)²⁵.

Dacă toate segmentele COA au fost analizate în cicluri, directorul jocului trebuie să însumeze toate fazele de analiză în scopul de a realiza o evaluare finală a COA examinat în această secvență. Criteriile de evaluare ale comandantului reprezintă etalonul pentru această analiză. Toate concluziile reieșite/determinate în urma jocului de război trebuie să fie comparate cu aceste criterii. Astfel sunt determinate avantajele și dezavantajele fiecărui COA. Printre acestea, se pot număra,

²³ Wargaming – Guide to preparation and execution, Bundeswehr Command and Staff College Manteuffelstrasse 20, HAMBURG, GERMANY, 2006, accesat la <http://lbsconsultancy.co.uk/wp-content/uploads/2011/05/F%C3%BCAkBw-Wargaming-Guide-2006.pdf> în data de 18.04.2022

²⁴ Ibid

²⁵ Wargaming – Guide to preparation and execution, Bundeswehr Command and Staff College Manteuffelstrasse 20, HAMBURG, GERMANY, 2006, accesat la <http://lbsconsultancy.co.uk/wp-content/uploads/2011/05/F%C3%BCAkBw-Wargaming-Guide-2006.pdf> în data de 17.04.2022

spre exemplu: câștigarea rapidă a inițiativei, realizarea surprinderii sau un risc foarte mare la începutul operației, etc.

3.4 Pasul 4 - Evaluarea rezultatelor jocului de război

Acest pas descrie modul cum concluziile și rezultatele, obținute în urma execuției fiecărei secvențe, pot fi evaluate. Evaluarea finală se va realiza de către directorul jocului, coordonatorul, șefii celulelor Albastră și Roșie, precum și de către ofițerii specialiști pe diverse domenii.

Evaluarea individuală a fiecărui COA se realizează în baza concluziilor și rezultatelor obținute în secvențele în care un COA propriu a fost comparat cu un COA advers. Cursurile de acțiune diferite vor putea fi comparate, în pasul următor al procesului de planificare al operațiilor, numai după ce au fost determinate avantajele și dezavantajele tuturor COA (Fig.nr.11)²⁶.

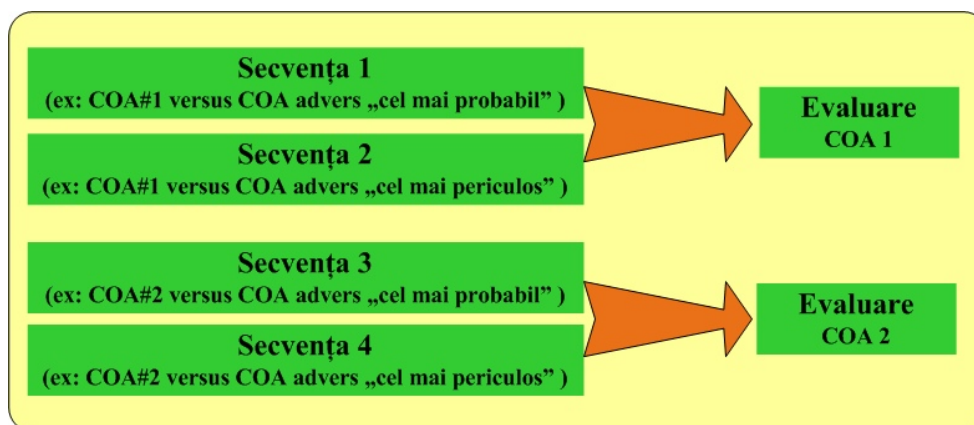

Fig. nr.11 - Evaluarea COA individual, în fiecare secvență

Matricea avantajelor și dezavantajelor specifică fiecărui COA va reprezenta întotdeauna o evaluare calitativă a COA. Astfel, această matrice este cea mai ușoară și mai rapidă procedură pentru compararea COA (Fig.nr.13). Avantajele și dezavantajele fiecărui COA sunt înscrise într-un tabel, astfel încât acestea să poată fi comparate unele cu celelalte.

COA #1		COA #2	
Avantaje	Dezavantaje	Avantaje	Dezavantaje
1.	1.	1.	1.
2.	2.	2.	2.
3.	3.	3.	3.
4.	4.	4.	4.
.	.	.	.
.	.	.	.
N	N	N	n

Fig. nr.13 - Matricea avantajelor/dezavantajelor

²⁶ Idem

Pentru a determina cel mai bun COA, numărul strict al avantajelor și dezavantajelor înregistrate nu este un factor decisiv, ci acestea vor trebui analizate.

Pentru această analiză, trebuie identificat acel COA care cuprinde un avantaj sau un dezavantaj decisiv. Factorul decisiv este stabilit în funcție de criteriile de evaluare ale comandantului.

Avantajul acestei proceduri este că se poate aplica ușor și rapid, însă poate prezenta anumite confuzii dacă mai mult de două COA vor fi comparate. În plus, prezentarea strictă doar a avantajelor și dezavantajelor necesită explicații mai amănunțite în briefing-ul de luare al deciziei.

Procesul de organizare și desfășurare a jocului de război necesită o atenție sporită din partea grupului de planificare al operației. Cu cât participanții sunt mai bine instruiți, iar documentele sunt pregătite la un grad de detaliere cât mai ridicat, cu atât rezultatele jocului de război vor fi mai eficiente în următorii pași ai procesului de planificare și luare a deciziei.

Nominalizarea participanților trebuie să se realizeze în funcție de experiența pe care aceștia o dețin, iar îndeplinirea cu strictețe a atribuțiilor funcțiilor pe care sunt încadrați constituie, de asemenea, un criteriu foarte important în determinarea acurateței și eficienței rezultatelor unui joc de război.

Respectarea cu strictețe a regulilor contribuie decisiv la desfășurarea în bune condiții a jocului de război și, astfel, la atingerea obiectivelor și a scopului acestuia.

Procesul de planificare al jocului de război manual și de nivel tactic prezentat în acest capitol poate fi adaptat foarte ușor și la nivel operativ, prin respectarea succesiunii pașilor detaliați anterior.

Literatura de specialitate, atât la nivel național cât și internațional, nu oferă o prezentare detaliată a procesului de organizare și desfășurare a jocului de război; astfel, acest capitol poate reprezenta un model/check list care poate fi folosit atât în jocurile de război educaționale, cât și în cele analitice.

Concluzii

Jocul de război – Kriegsspiel – a fost introdus în domeniul militar în secolul al XIX-lea, ca o metodă de simulare a războiului, în scopul de a îmbunătăți pregătirea profesională a militarilor. Cu toate acestea, în pofida unei lungi tradiții, jocul de război rămâne evaziv, deși au fost evidențiate o serie de argumente care susțin necesitatea/importanța acestuia în procesul de planificare și luare a deciziei, precum și în pregătirea de specialitate a viitorilor ofițeri de stat major.

Doctrinile militare, în general, evidențiază necesitatea folosirii jocurilor de război, însă nu oferă exemple sau instrucțiuni privind modul de organizare și desfășurare a acestora.

Schimbările tehnologice rapide cu care ne confruntăm în ziua de astăzi, impun o permanentă actualizare/adaptare a doctrinelor și a modului de folosire în luptă a capacităților proprii, activități care pot fi realizate eficient prin folosirea jocurilor de război pentru a determina noi strategii/tactici de combatere a acestor amenințări.

Jocurile de război ajută în simplificarea problemelor de nivel strategic, operativ sau tactic și reduc complexitatea acestora, în scopul de a identifica factorii importanți care ne constrâng sau ne limitează, într-o oarecare măsură, acțiunile. Acestea oferă posibilitatea participanților de a face greșeli critice și de a învăța din ele și, de asemenea, relevă discrepanțele strategice și tactice pe măsura desfășurării jocului de război.

Designul jocurilor de război trebuie să fie cât mai realist și să ofere participanților experiență în procesul de luare a deciziei. În general, un război presupune luarea deciziilor în cadrul unui mediu ostil, în condiții de stres, pericol, incertitudine și imprevizibilitate. Doar în cadrul jocurilor de război, participanților le este oferită posibilitatea să știe care sunt acțiunile ce urmează a fi desfășurate de către adversar și să decidă cele mai bune opțiuni de răspuns la acestea. Acțiunile întreprinse de către participanții ambelor părți trebuie să aibă consecințe tangibile care sunt determinate – atunci când este posibil – de performanța armamentului și a senzorilor reali, însoțite de o arbitrarie riguroasă, bazată pe experiența profesională și pe metodele de analiză disponibile.

Jocul de război testează abilitatea unui comandant de a face estimări și a lua decizii, de a susține aceste decizii cu explicații concise, precum și de a le modifica pe măsură ce situația se schimbă. De asemenea, acestea oferă o bună oportunitate de a testa cunoștințele și abilitățile participanților, precum și temperamentul și caracterul lor.

Deși jocurile de război nu pot elimina niciodată elementul surpriză care poate apărea pe câmpul de luptă, atunci când sunt realizate corect, acestea pot pregăti toate genurile de forțe pentru a face față provocărilor unui conflict viitor.

Desfășurând cât mai multe jocuri de război, vom avea posibilitatea de a identifica corect cele mai relevante tendințe de dezvoltare tehnologică, cele mai probabile schimbări și confruntări militare ale viitorului și, de asemenea, vom descoperi modalitatea cea mai bună de a le explora și a ne pregăti pentru ele.

De asemenea, jocurile de război pot fi considerate instrumente utile în modul de aplicare a artei operative. Pentru a susține acest argument, Th. Buell face referire la importanța experienței dobândite de către Amiralul Raymond Spruance, ca ofițer de Stat Major în cadrul Colegiului Naval de Război (NWC) din Newport, asupra modului de a conduce acțiunile forțelor navale americane din Pacific, în timpul celui de al Doilea Război Mondial: „Amiralul Spruance a evaluat sute de soluții oferite de către studenții Colegiului de Război și, astfel, abilitatea lui de a analiza și rezolva probleme a devenit instinctivă. Când a trebuit să se confrunte cu situațiile de criză și complexitățile războiului din Pacific, a putut să le rezolve sistematic și eficient. El a tratat războiul din Pacific cu aceeași detașare emoțională ca și în cazul jocurilor de

război desfășurate la Newport”²⁷. Cu alte cuvinte, datorită unor repetiții și practici constante, Amiralul Spruance și-a dezvoltat o abilitate instinctuală, naturală, în a rezolva problemele complexe din teatrul maritim de operații, ca urmare a experienței sale bogate în desfășurarea jocurilor de război și în studierea istoriei militare. Succesele obținute în luptele navale de la Midway, Iwo Jima și Okinawa stau mărturie și atestă abilitatea sa de a comanda la nivel operativ.²⁸

În majoritatea acțiunilor întreprinse de forțele navale ale Statelor Unite în cel de-al doilea război mondial, lecțiile învățate în cadrul jocurilor de război desfășurate la NWC, precum și cele identificate în timpul exercițiilor, au condus la atingerea punctelor decisive ale operațiilor din Pacific.

Într-un discurs adresat US Naval War College în anul 1950, amiralul Nimitz a spus: "Războiul cu Japonia a fost analizat în camera de joc de atâția oameni și în atât de multe moduri diferite încât nimic din ce s-a întâmplat în timpul războiului nu a fost o surpriză - absolut nimic, cu excepția tacticilor kamikaze, spre sfârșitul războiului, pe care noi nu le-am vizualizat”²⁹.

Războiul este mult prea important pentru a fi ignorat și mult prea periculos pentru a fi înțeles greșit. Protecția temporară, dacă nu salvarea în cele din urmă, depind de realizarea unei înțelegeri comune a ceea ce reprezintă un război și cum este condus. Cheia pentru a realiza această înțelegere o reprezintă modul cum sunt percepute implicațiile unui război: sistemele de armament distrug lucruri și omoară oameni; ofițerii sunt cei care conduc războaiele. De aceea, pregătirea ofițerilor în conducerea operațiilor militare reprezintă obiectivul final al unui joc de război.

Bibliografie:

- [1] Buell, Thomas B. *The Quiet Warrior, A Biography of Admiral Raymond A. Spruance*, MD: Naval Institute Press, Annapolis, 1974.
- [2] McHugh, Francis, *Fundamentals of War Gaming*, Rhode Island: Naval War College, Newport, 1966.
- [3] Peter, Perla, *The Art of Wargaming*, Naval Institute Press, Annapolis, 1990.
- [4] Development, Concepts and Doctrine Centre (DCDC), *Red Teaming Guide*, 2nd Edition, 2013, Vocabular.
- [5] ***COPD – V2.0, October 2013, Allied Command Operations; <https://www.cmdrcoe.org/download.cgi?id=9>
- [6] ***Navy planning, NWP 5-01, [http://dnnlgwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_\(Dec_2013\)_\(NWP\)Promulgated\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMDj%2Frp1xJSur5TF58%3D](http://dnnlgwick.blob.core.windows.net/portals/10/MAWS/5-01_(Dec_2013)_(NWP)Promulgated).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=un5q%2FWUW21Qzq52MmQ7KMfD%2FhHMDj%2Frp1xJSur5TF58%3D).

²⁷ Thomas B. Buell, *The Quiet Warrior, A Biography of Admiral Raymond A. Spruance*, Annapolis, MD: Naval Institute Press 1974, p. 60.

²⁸ Wargaming and Operational Art – How do we increase Our Practical Experience Level? <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a419815.pdf> accesat la data de 17.04.2022

²⁹ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/641040/doctrine_uk_wargaming_handbook.pdf accesat la data de 18.04.2022

- [7]*** Wargaming – Guide to preparation and execution, Bundeswehr Command and Staff College Manteuffelstrasse 20, HAMBURG, GERMANY, 2006, [http://lbsconsultancy.co.uk/wp-content/uploads/2011/05/F%C3%BCAkBw - Wargaming-Guide-2006.pdf](http://lbsconsultancy.co.uk/wp-content/uploads/2011/05/F%C3%BCAkBw-Wargaming-Guide-2006.pdf) .
- [8]*** A Guide for Professional War Gamers - War Gamers' Handbook [https://dnnlgwick.blob.core.windows.net/portals/0/NWCDepartments/Wargaming %20Department/WGD-HB---Complete-2.pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy &sig=f892NZP17WHNbSapI8ujWo G44y4NQRhBRooSPcwBrgs%3D](https://dnnlgwick.blob.core.windows.net/portals/0/NWCDepartments/Wargaming%20Department/WGD-HB---Complete-2.pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=f892NZP17WHNbSapI8ujWoG44y4NQRhBRooSPcwBrgs%3D).
- [9]<https://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/NATO-EU-UN-glossary-on-DCB-and-CP.pdf>

ASPECTE PRIVIND FIZIONOMIA ȘI CONȚINUTUL OFENSIVEI STRATEGICE: DE LA ACȚIUNE MILITARĂ LA COMPORTAMANT STRATEGIC

Comandor Dr. ing. Marian TĂNASE
Comandant divizion, Divizionul 175 Nave Scafandri de Luptă
„Comandor Constantin Scarlat”

Abstract: *Fizionomia și conținutul ofensivei strategice sunt probleme complexe, o provocare și, în același timp, o povară pentru planificatorii strategici. La nivel strategic, acțiunile au atât caracter militar, cât și nemilitar. În documentele cu caracter doctrinar, conceptul de „ofensivă strategică” este foarte puțin abordat, din cauza faptului că aproape toate statele evită să își asume public un caracter ofensiv al propriilor strategii. Orice abordare strategică a unei probleme de securitate națională nu poate exclude ofensiva strategică. În acest articol, conceptul de ofensivă strategică este abordat pe trei paliere: ca atitudine dominantă a mării strategii naționale, ca o etapă decisivă a războiului și ca forma de acțiune militară strategică, necesară și hotărâtoare.*

Introducere

Atunci când vorbim de **ofensivă**, trebuie să avem în vedere toate cele trei conotații ale sale. Prima este cea de **acțiune militară**, a doua este cea de **etapă a operației/campanie**, iar a treia este reprezentată de comportament, de **atitudine** manifestată în planificare și executare.¹

Actul militar reprezintă o acțiune umană care își propune să realizeze o anumită finalitate, prin mijloace militare, mijloace cu caracter militar sau printr-o structură care include elemente militare. La rândul său, acțiunea militară este, în primul rând, un act militar, deci o acțiune umană. Acțiunea militară este definită, în sens clasic, ca fiind ansamblul măsurilor și activităților concepute, planificate, executate și evaluate de către structurile militare, organizate pe eșaloane într-o arhitectură de comandă și control clar stabilită, în vederea îndeplinirii misiunii încredințate. În trecut, acțiunea militară era văzută ca o acțiune a unei structuri militare, care se derula, în cadrul componentei sale executive, cu armele la vedere și cu folosirea acestora. Acțiunea militară reprezenta lupta armată, un element definitoriu al confruntării armate și, implicit, al războiului în ansamblul său.

Evoluția din ultimul secol a societății umane, dar mai ales după constituirea Organizației Națiunilor Unite ca gestionar al păcii, a determinat diversificarea formelor de acțiune militară. În consecință, pe lângă **lupta armată**, au apărut alte noi forme ale acțiunii militare, așa numitele **acțiuni altele decât războiul**, concretizate în

¹ ***, *Lexicon militar*, Ediția a II-a, revăzută, Editura Saka, 1994, p. 234; ***, *Tratat de știință militară*, vol. 2, Editura Militară, p. 35; *Joint Doctrine Encyclopedia*, 16 iulie 1997, p. 559.

operații specifice construirii păcii într-o zonă măcinată de conflicte cu naturi diferite: operații de menținere, impunere și restabilire a păcii, operații de stabilitate și sprijin, operații de securitate ș.a.. Chiar dacă principala formă a acțiunilor rămâne în continuare lupta armată, celelalte forme au un rol din ce în ce mai important. În plus, ***tot mai multe acțiuni umane capătă și caracter militar***. Ne referim la tipurile de acțiuni care nu se desfășoară cu armele la vedere și nici în spațiul fizic. Exemplul cel mai concludent este dat de acțiunile din spațiul cibernetic, de modul cum acestea au trecut de la mediul civil la cel militar, precum și de faptul că aceste acțiuni, deși nu omoară oameni, au un impact distructiv multisocietal. Mai putem adăuga și celelalte acțiuni cu caracter non violent, cum ar fi cele din spațiul informațional, cele psihologice și cele imagologice. În concluzie, ***acțiunea militară***, ca acțiune umană, ***se desfășoară atât cu armele la vedere, cu folosirea lor sau nu, dar și fără arme, iar structura care execută acțiuni militare este, astăzi, tot mai complexă, cuprinzând elemente militare cu caracter violent și neviolent***.

La nivel strategic, ***acțiunile strategice au atât caracter militar, cât și nemilitar***, întrucât pe lângă elementul militar, violent și neviolent, se regăsesc și elemente de altă natură, corespunzătoare celorlalte elemente de putere: politică, diplomatică, economică, socială, tehnico-științifică ș.a.

1. Abordări privind definirea și conținutul ofensivei

1.1 Ofensiva ca acțiune militară

Reîntorcându-ne la definirea ofensivei ca acțiune militară, putem spune că ***ofensiva este o formă principală*** a acțiunilor de luptă. Acțiunea ofensivă este opusul celei defensive. Acțiunea ofensivă este considerată cel mai eficient și decisiv mod de a atinge un obiectiv clar definit. Ofensiva este o acțiune puternică și surprinzătoare. Ei îi sunt specifice schimbările rapide de situație, care impun mutarea urgentă a efortului principal pentru a profita de ocaziile apărute.

De jos în sus, pe nivelurile luptei armate, scopul unei acțiuni ofensive este de a prelua, reține și exploata inițiativa în luptă, de a menține libertatea de acțiune, de a nimici inamicul și a cuceririi terenul pe care acesta îl ocupă, de a prelua inițiativa în luptă, de a crea un curs favorabil al operației, de a surprinde inamicul, de a determina înfrângerea decisivă a inamicului și, în final, de a asigura victoria în război.

Ofensiva reprezintă singura acțiune militară capabilă să conducă la îndeplinirea scopurilor strategice ale războiului, inclusiv cele ale luptei armate.

1.2 Ofensiva ca etapă a campaniei/războiului

Ca etapă a luptei armate, ofensiva, fiind forma principală și decisivă a acțiunilor militare, este parte componentă a tuturor operațiilor (lupte, bătălii, operații de tip operativ și strategic) desfășurate în comun (întrunit) sau independent (intercategorii de forțe armate), într-o concepție unică și după un plan unic. Ofensiva se poate regăsi la început, în timpul desfășurării sau la finalul operației/campaniei.

Ofensiva asigură victoria în război, bazându-se pe inițiativă și superioritate de forțe și mijloace în sectoarele și pe direcțiile hotărâtoare. Prin ofensivă se nimicește gruparea principală de forțe a adversarului, obligându-l pe acesta să capituleze.

Deși mult timp ofensiva a fost percepută drept acțiune decisivă prin care inamicul poate fi obligat să capituleze sau să înceteze războiul, iar această conotație încă are importanță deosebită, în războiul actual și, cel mai probabil, în cel viitor, prin ofensivă se va urmări, indiferent de etapa operației/campaniei în care se desfășoară, obligarea inamicului de a renunța la luptă, și nu nimicirea fizică a grupărilor sale de forțe, atât prin impunerea superiorității, prin erodarea voinței de luptă, dar și prin influențare.

Din punct de vedere practic, ofensiva, ca operație, poate avea loc împotriva unei apărări a inamicului, pregătită din timp sau a unei apărări de conjunctură (la contact), dar și împotriva unui inamic care se află în mișcare sau în retragere (din mișcare). În funcție de nivelul la care se execută, ofensiva poate avea un caracter specific sau întrunit, dar și național sau multinațional. În cele mai multe situații, ca orice operație, ofensiva parcurge etapele de planificare, pregătire și desfășurare.²

La nivel tactic, în planificarea și executarea ofensivei se iau în considerare 13 principii: câștigarea și menținerea inițiativei, concentrarea efortului forțelor și mijloacelor, realizarea surprinderii, siguranța, flexibilitatea, culegerea de informații/cercetarea, simplitatea planurilor și ordinelor, îndrăzneala, adâncimea, raportul de forțe, realizarea și menținerea rezervei de forțe și mijloace, coordonarea funcțiunilor de luptă.³

1.3 Ofensiva ca atitudine

Ofensiva necesită inițiativă, superioritate și surprindere. Comandanții adoptă apărarea doar ca o necesitate temporară, ei trebuie să caute orice ocazie pentru a profita să preia inițiativa, să creeze superioritate și să acționeze decisiv și prin surprindere. La nivel tactic, chiar și operativ, atitudinea ofensivă reprezintă o caracteristică comportamentală a comandanților a statului major și a forțelor pe care le comandă, care trebuie să se manifeste atât în planificarea și executarea operațiilor, precum și în exploatarea rezultatului acestora. Succesul în operațiile ofensive este determinat de câștigarea și menținerea inițiativei, care contribuie la asigurarea libertății de mișcare.

Atitudinea ofensivă manifestată la nivel strategic comportă mult mai multe nuanțe decât la nivelurile tactic și operativ. Ea transcende domeniul militar și trece în cel larg al securității. În primul rând, aceasta poate fi o trăsătură generală a comportamentului politic al unui stat pe scena internațională, care, uneori, se

² În sens clasic, pregătirea ofensivei cuprinde: alegerea sectoarelor de rupere, a direcțiilor loviturii principale și ale altor lovituri; stabilirea adâncimii misiunilor de luptă a formelor de manevră și a realizării lor în timp; stabilirea dispozitivelor de luptă (operative); organizarea focului și a cooperării între arme; măsuri de asigurare de luptă (operativă); organizarea conducerii; măsuri pentru realizarea dispozitivului; măsuri de asigurare tehnico-materială. Desfășurarea ofensivei cuprinde: pregătirea de foc; atacul pentru ruperea apărării (raioanelor, pozițiilor subunităților și unităților din primul eșalon); dezvoltarea succesului în adâncime (cu respingerea contraatacurilor, contraloviturilor și realizarea de manevre în flanc și spate), trecerea la urmărire și urmărirea. Vezi:***, *Lexicon militar*, p. 234.

³ Vezi: F.T. – 3, *Manualul de tactică generală a forțelor terestre*, 2012.

transformă în comportament agresiv. În al doilea rând, atitudinea ofensivă se exprimă direct sau indirect, prin ideile și conceptele din documentele oficiale, referitoare la promovarea și protejarea intereselor proprii. De asemenea, pentru unele state, ofensiva reprezintă coordonata centrală de evoluție și dezvoltare a strategiilor proprii privind comportamentul lor global, în regiunea lor geografică sau în alte regiuni îndepărtate. Această atitudine este promovată și prin discursul public al liderilor politici, respectiv prin acțiuni diplomatice, chiar dacă este prezentată voalat, în contexte mai largi și mai complicate.

O atitudine ofensivă determină cadrul general de evoluție al instrumentelor de putere, dar și a întregului sistem relațional dintre acestea. Pe de altă parte, la nivel strategic, alegerea unei atitudini ofensive determină și tipul de război pentru care se pregătește actorul internațional respectiv.

Ofensiva strategică, ca etapă a campaniei sau războiului, se regăsește la începutul declanșării conflictului armat, pentru un stat agresor, sau în cursul războiului, ca succesoare a unei apărări robuste și eficiente.

Un alt aspect al ofensivei strategice este dat de către caracterul său multidimensional, determinat de mediul de angajare, dar și de existența, în cadrul actualului mediu de securitate, a unor actori care se manifestă ofensiv încă din timp de pace, în celelalte domenii de confruntare; domeniile cibernetice, informațional, psihologic și economic fiind cele mai relevante.

În situația în care războiul este inevitabil, atitudinea ofensivă își pune amprenta pe procesul de planificare a operațiilor de nivel strategic. Începerea războiului, de jure sau de facto, cu o operație strategică ofensivă presupune atingerea unui nivel de pregătire considerat suficient pentru ca decidenții politici și militari să fie convinși de îndeplinirea obiectivelor strategice, printr-o victorie obținută prin anihilare sau prin eroziunea inamicului. Mai mult, este necesară deținerea unei superiorități suficiente, cel puțin în domeniile considerate esențiale, precum și existența unui context favorabil pentru realizarea surprinderii, cele două – superioritatea și surprinderea – fiind precondiții esențiale pentru trecerea la ofensivă și, în final, pentru obținerea victoriei.

În concluzie, ***ofensiva are o importanță deosebită la toate nivelurile războiului***, iar o atitudine ofensivă este una dintre cele mai importante manifestări comportamentale în spațiul de angajare.

2. Problema strategică a ofensivei

2.1 Nivelul strategic al războiului.

Așa cum am văzut, războiul este un fenomen social complex determinat politic de către societatea care îl gândește și, în situații extreme, îl practică.⁴ Esența războiului este lupta armată, ca expresie a confruntării violente dintre două entități armate, însă nu se reduce la aceasta.

Dacă în secolul trecut, instrumentul militar al statelor avea la dispoziție forțe și mijloace numeroase, organizate de la nivel batalion până la armate de arme întrunite, astăzi, referindu-ne doar la forțele terestre și exceptând situația marilor puteri militare ale lumii, nivelul de organizare al forțelor armate ale multor state, inclusiv România, atinge nivelul unui corp de armată sau, în puține cazuri, cel de armată. Rolul celorlalte instrumente de putere avute la dispoziție de către un actor internațional este, astăzi, la fel de important ca a celui militar, depășindu-l în anumite contexte strategice. Dacă în trecut nivelul **strategic al războiului** era într-un grad copleșitor unul militar, în zilele noastre acesta **este unul interinstituțional**, multidomeniu, având, în cele mai multe situații, instrumentul militar ca lider coordonator.

În ultima ediție a doctrinei NATO (AJP-1) este precizat faptul că, din perspectivă națională, nivelul strategic se referă „la aplicarea întregii game de resurse naționale, la toate instrumentele de putere, pentru atingerea obiectivelor politicii” și este responsabilitatea puterii politice executive („șefului guvernului și a miniștrilor”), iar la nivelul alianței se referă la „aplicarea resurselor Alianței pentru atingerea obiectivelor strategice stabilite de Consiliul Nord-Atlantic”.⁵

Nivelul strategic al războiului este nivelul la care un stat sau un grup de state stabilește, prin documentele politice privind securitatea/apărarea, națională sau multinațională/colectivă, la nivel de alianță sau coaliție, obiectivele și strategiile de folosire a resurselor naționale, ale alianței sau coaliției, inclusiv cele militare, pentru a le atinge.⁶

În consecință, responsabilitățile la acest nivel sunt ale puterii politice, respectiv ale Consiliului Nord-Atlantic. La acest nivel, prin activitățile desfășurate, sunt definite limitele și riscurile asociate aplicării instrumentului militar, dar și a celorlalte instrumente de putere; sunt elaborate planuri strategice de apărare și de răspuns la crize, pe diferite situații strategice și teatre de operații; sunt alocate, pregătite și susținute forțele armate necesare, precum și alte capacități și, nu în ultimul rând, sunt asigurate continuu resursele necesare, în conformitate cu planurile strategice, atât pe timp de pace, cât și pe timp de război.

În cele mai multe state, încă din timp de pace, pe baza intereselor naționale și a gamei de amenințări percepute/evaluate/identificate, în vederea promovării și protejării intereselor naționale, este elaborată și promulgată de către șeful statului strategia națională (marea strategie) de securitate/apărare, prin care sunt stabilite

⁴ Vezi: Marian Tănase, *Trăsături esențiale ale războiului actual și viitor*, Buletinul Forțelor Navale nr. 33/2021, pp. 205 – 235.

⁵ AJP-1, 2017, p. 22 (I-8).

⁶ Vezi: AJP-1, 2017, p. 22 (I-8); JP-1-01, 2013, p. 35 (I-7).

conceptele și direcționările privind modalitățile de utilizare a instrumentelor naționale de putere, într-un mod sincronizat și integrat, în vederea atingerii obiectivelor naționale. În situația în care țara face parte dintr-o alianță sau are semnate parteneriate strategice, acest document programatic este armonizat cu cele ale alianței sau ale partenerului strategic. Din această strategie națională decurg strategiile departamentale, dintre care un rol major îl are cea militară.

2.2 Atitudinea strategică dominată

Una din întrebările la care strategia trebuie să răspundă este următoarea: *Care este atitudinea strategică dominantă adoptată?*

În lucrarea „Teoria strategiei militare”, publicată în 1999, Constantin Onișor a construit un model prin care se exprimă „esența războiului”. Acest model, construit pe o trinitate formată din *procedee de ducere a războiului, forme ale acțiunilor strategice și procedeele acțiunilor strategice* este văzut ca un „sistem de trei elemente ierarhizate, interconectate și suficient definite”, care este „determinat de *factorii și condițiile strategice* de ansamblu și care influențează *rezultatul acțiunilor*”.⁷ Dacă ultimele două elemente – formele și procedeele acțiunilor militare – nu ridică probleme de înțelegere, conceptul de *procedeu de ducere a războiului* ridică câteva semne de întrebare.

Autorul definește procedeele de ducere a războiului ca fiind „*modalitățile* cele mai sigure, aflate într-o deplină concordanță cu concepția de securitate și apărare națională și doctrina militară de apărare *de a organiza și desfășura pe timpul războiului acțiunile strategice principale*, ținând cont de posibilitățile existente de a întreprinde forțele și mijloacele în ansamblu lor, dar și în fiecare domeniu de confruntare, precum și modul sistemic în care conducerea strategică apreciază că se va desfășura războiul în vederea îndeplinirii scopului său politic (s.n.)”.⁸ Sunt făcute precizări privind faptul că procedeele de ducere a războiului „*au un aspect general, întrucât se referă la război în ansamblul său și nu la domeniile de confruntare*”; [...] *nu pot fi confundate cu formele și procedeele specifice acțiunilor militare*”.⁹

Procedeele de ducere a războiului exprimă: „*modul cum se va desfășura războiul*; formele și tipurile de acțiuni strategice; obiectivele ce sunt vizate, îndeosebi de acțiunile militare; rolul fiecărei categorii de forțe angajate în oricare din domeniile de confruntare; structura generală a potențialului militar...; rolul luptei armate în ansamblul acțiunilor strategice; natura, valoarea și structura sistemului național de apărare.”¹⁰ Într-un alt loc, ne spune că „*procedeele de război evidențiază natura și amploarea acțiunilor desfășurate, atitudinea dominantă adoptată*, obiectivele vizate, forțele și mijloacele utilizate, scopul propus și modalitățile de îndeplinire a lui (s.n.)”.¹¹

⁷ Constantin Onișor, *Teoria strategiei militare: Realitate XX, perspective XXI*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 183.

⁸ *Idem.*

⁹ *Ibidem*, p. 185.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 183 -184.

¹¹ *Ibidem*, p. 32.

Sunt prezentate *elementele* considerate *definitorii* în procedeele de ducere a războiului, precum și *criteriile* privind alegerea unui procedeu sau altul.¹²

Autorul nu a dat niciun exemplu privind procedeele de ducere a războiului și nu am mai găsit referiri la acest concept într-o altă lucrare. Având în vedere cele expuse mai sus, considerăm că acest concept se referă la **tipul de război** pe care, în urma unei analize strategice serioase, un stat îl adoptă în documentele sale programatice privind apărarea/securitatea.

Atunci când ne referim la tipul de război înțelegem fizionomia și caracterul războiului preconizat a fi dus de către un stat sau o alianță într-o situație excepțională de securitate, în cazul unei agresiuni sau intervenții militare. În funcție de atitudinea generală a statului în cadrul politicii internaționale, acestea au valențe defensive, în cadrul războiului de apărare a țării, sau ofensive în cadrul războiului de expansiune regională sau globală. Alianțele politico-militare au, în general, un caracter predominant defensiv, exprimat ca în cazul alianței NATO prin conceptul de „apărare colectivă”.

Când am subliniat faptul că procedeele de ducere a războiului sunt tipuri de război am avut în vedere faptul că au existat și există, stabilit în doctrine și strategii, tipul de război care o națiune îl are în vedere pentru a face față provocărilor de securitate sau pentru a-și promova și proteja interesele, la nivel global, la nivelul regiunii de care aparține sau în regiuni îndepărtate de propria capitală. Tipul de război determină și atitudinea generală a statului în politica internațională. Primul exemplu pe care îl avem la îndemână este conceptul românesc de „Război al întregului popor”.

Formele acțiunilor strategice reprezintă „**atitudinea dominantă adoptată**, pentru o durată de timp, de anumite forțe sau de toate forțele și mijloacele participante la război, modul specific de întrebuințare a acestora în confruntarea cu adversarul și căreia îi sunt caracteristice următoarele elemente definitorii: inițiativa în acțiune; scopurile urmărite; caracterul acțiunilor; natura și valoarea forțelor angajate; procedeele de acțiune dominante (specifice)”.¹³ Mai mult, ele reprezintă „modul de organizare a elementelor acționale, structura internă a acestora și atitudinea rezultată din funcționalitatea lor”.¹⁴ Există două forme de acțiune strategică: **apărarea strategică** și **ofensiva strategică**. Ele exprimă caracterul predominant al tipului de război adoptat de către nivelul strategic (politico-militar).

Apărarea strategică reprezintă atitudinea adoptată de către conducerea strategică a războiului, din timp sau în urma planificării strategice, materializată printr-un ansamblu de măsuri de natură, valoare și intensitate diferite în care vor fi angajate, într-un efort unitar, toate instrumentele de putere, în vederea îndeplinirii scopului parțial sau general al războiului.

Ofensiva strategică reprezintă atitudinea adoptată de către conducerea strategică a războiului, la începutul războiului sau în urma câștigării și menținerii inițiativei strategice, materializată printr-un ansamblu de acțiuni de natură diferită, de volum și intensitate cât mai mari, în care vor fi angajate cea mai mare parte a

¹² *Ibidem*, pp. 184 -185.

¹³ *Ibidem*, p. 184.

¹⁴ *Ibidem*, p. 31.

forțelor și mijloacelor, în vederea înfrângerii inamicului și obținerii victoriei în toate planurile confruntării și, implicit, atingerea obiectivului general al războiului.

În principal, prin apărarea strategică se are în vedere respingerea acțiunilor inamicului, temporizarea sau chiar oprirea acțiunii acestuia în domeniile vitale ale confruntării, zădărnicierea unor acțiuni importante sau a unor noi acte de agresiune, crearea condițiilor favorabile continuării războiului ș.a.. În schimb, prin ofensiva strategică se urmărește refacerea integrală a intereselor naționale încălcate, asigurarea înfrângerii militare a agresorului, retragerea controlată a forțelor de invazie, ori renunțarea adversarului la continuarea agresiunii ș.a..

Procedeele de acțiune strategică sunt „un mod specific și adecvat de a întrebuința forțele și mijloacele dintr-un domeniu al confruntării și acțiunea acestora, care dau conținutul general adoptat la nivelul războiului”.¹⁵ Printre procedeele de acțiune strategice, amintim: concentrarea strategică, desfășurarea strategică, acoperirea strategică, apărarea pe un aliniament strategic, contraofensiva, ofensiva pe una sau mai multe direcții strategice.

La nivelul războiului, acțiunile strategice cuprind procedee de natură multiplă care pot avea atitudini diferite, însă, în ansamblu, ele exprimă o **atitudine dominantă, fie de apărare, fie de ofensivă**.

Modelul teoretic a lui Constantin Onișor privind fizionomia războiului poate fi folosit pentru analiza strategică privind fundamentarea strategiei generale a războiului, cu o condiție ca viziunea privind războiul din zilele noastre și cel viitor să fie una multidimensională și multistrat în ceea ce privește domeniile de confruntare.

Strategia, în ansamblul său, ca știință și artă, ca teorie și practică, dar și strategia militară, strategia specifică celui mai important domeniu al confruntării, au o contribuție majoră la descrierea fizionomiei războiului preconizat, precum și la adoptarea tipului de război, prin fundamentarea relației specifice dintre interesele politice naționale, unele fiind tradiționale, căile de promovare și capacitatea de protejare a acestora și mijloacele necesare a fi generate de către întreaga paletă a instrumentelor de putere de care se dispune. Tipul de război ales și adoptat are o contribuție semnificativă în ceea ce privește **caracterul general al strategiei de război**.

Caracterul general al unei strategii de război adoptată de către un actor internațional este influențat de mai mulți factori, generali și specifici, reieșiți din următoarele surse generale:

- poziția oficială a statului față de problemele principale ale securității internaționale, colective și naționale și principalele coordonate ale politicii externe;
- cadrul legislativ privind apărarea națională, precum și conținutul și orientarea politicii interne și realizarea sistemului național de apărare;
- natura și valoarea factorilor și potențialelor care concură la ducerea războiului;
- mediul geopolitic în care apare o situație conflictuală de tip război (conflict armat);

¹⁵ *Ibidem*, p. 186.

- caracteristicile geostrategice ale spațiului de interes major al statului;
- elemente de experiență istorică;
- învățămintele războaielor și conflictelor armate postbelice privind: calitatea opusă calității; strategii de temporizare sau de intensificare a acțiunilor strategice; teritoriul național ca factor strategic; raportul între ocuparea unui anumit spațiu din teritoriul național și sfârșitul războiului; eficiența conducerii strategice; perioada inițială a războiului.¹⁶

Așa cum am amintit mai sus, există două tipuri de atitudini dominante în strategiile naționale de apărare/securitate: una **ofensivă** și cealaltă de **apărare** (defensivă).

În ceea ce privește caracterul general al strategiei războiului, trei generali români au identificat, într-o lucrare publicată în anul 2005, trei categorii dominante ale acestuia, care nu sunt întotdeauna convergente: o dominată **ofensivă**, agresivă; o dominată de **confruntare**; o dominantă de **reacție**. Cele trei dominante ale strategiei războiului izvorăsc din politici corespunzătoare, iar acestea au la bază interesele vitale sau considerate vitale.¹⁷

Dominanta ofensivă rezultă din politica de influențare (gestionare, dominare, optimizare, echilibrare) a mediului de securitate, de combatere a amenințărilor asimetrice. Dominanta ofensivă a strategiei vizează cucerirea și menținerea inițiativei, asigurarea condițiilor pentru controlul unor resurse sau prevenirea unor conflicte. Este specifică strategiilor marilor puteri care au interese globale și care își asumă/declară responsabilități globale sau regionale. Din perspectiva unei analize istorice, strategiile ofensive ale marilor puteri, susținute de cele mai multe ori și de organisme internaționale responsabile de gestionarea crizelor și situațiilor conflictuale, au obținut nu numai un câmp larg de acțiune, ci și un sprijin substanțial din partea comunității internaționale.

Extinderea spațiilor de confruntare/angajare, precum spațiul cibernetic, a impus existența unei ofensive strategice și în alte medii decât cel fizic. Dacă, în general, confruntarea dintre marile puteri este mult mai nuanțată și se desfășoară preponderent în mediile economic, cibernetic, informațional, psihologic ș.a., existența amenințărilor asimetrice, dintre care cea mai importantă fiind terorismul, menține în actualitate violența, ca modalitate de intimidare, de impunere și de ripostă.

Ca urmare a acestei mutații fundamentale, s-a profitat de o serie de strategii disimetrice (non-simetrice, disproporționate) și asimetrice (de acțiune perversă și reacție subtilă, acțiune - contraacțiune, stratagemă - contrastratagemă), dar care sunt, la rândul lor, foarte diversificate și foarte complexe, îmbrăcând toată gama de acțiuni pentru punerea în operă a unor politici coerente, realiste și, deopotrivă, a unor politici extremiste, fundamentaliste, de respingere a progresului. Strategiile asimetrice – cele mai complexe cu care s-a confruntat vreodată această lume – au, la rândul lor, dominante ofensive, de confruntare și de reacție.

¹⁶ *Ibidem*, p. 191

¹⁷ Bădălan Eugen, Arsenie Valentin, Văduva Gheorghe, *Strategia militară contemporană*, Editura CTEA, București, 2006; pp. 35-42.

Dominantei ofensive a strategiei îi sunt proprii acțiuni strategice cu caracter ofensiv, printre care: descurajarea strategică, presiunea strategică, hărțuirea strategică, ofensiva strategică, dominația strategică, influențarea strategică (strategia de influențare).

Dominanta de confruntare are și ea la bază politica de influențare, cea de control a resurselor și cea de contracarare a pericolelor și amenințărilor de tot felul, inclusiv a celor asimetrice și, respectiv, a riscurilor asociate (asumate sau impuse).

Dominanta de confruntare aparține atât marilor puteri, cât și altor actori statali și non-statali. Conținutul unei astfel de strategii constă în pregătirea și, la nevoie, folosirea tuturor mijloacelor pentru o posibilă confruntare de pe poziții egale sau, pe cât posibil, de pe poziții superioare, în avantajul propriu. Dominantei de confruntare a strategiei îi sunt proprii următoarele acțiuni strategice, majoritatea cu caracter ofensiv: tentativa de cucerire a supremației strategice, descurajarea strategică reciprocă, reechilibrarea strategică, realizarea de alianții, ofensiva strategică, controlul armamentelor.

Componenta de reacție depinde și ea în întregime, ca reacție, atât de acțiunea strategică îndreptată împotriva unor entități statale sau internaționale, cât și de politica pe care o duce o țară sau alta. Această politică poate fi: de păstrare a suveranității teritoriale și a independenței naționale; de independență economică și militară; de acceptare a tutelei unei mari puteri; de integrare într-o alianță militară; de integrare într-un organism economic, financiar; de realizarea unor alianții sau uniuni regionale; de recuperare, reanexare, anexare sau controlare a unor teritorii; de revizuire a unor tratate; de atragere a simpatiei internaționale; de obținere a sprijinului din partea unor mari puteri sau organisme internaționale pentru realizarea diferitelor obiective (economice, teritoriale, regionale etc.); de păstrare a neutralității etc.

Dominanta de reacție îmbracă o gamă de acțiuni foarte diversificate, care țin, în general, de interesul național, de forțele aflate la guvernare, de rolul marilor puteri, de politica de alianță, de tradiții etc. Acestea pot fi: riposta rapidă, riposta disproporționată, riposta asimetrică, descurajarea, cedarea strategică, încadrarea într-o alianță ad-hoc, rezistența strategică, războiul total sau popular, gherila, terorismul etc.

Considerăm ca primele două dominante sunt specifice unor strategii cu caracter ofensiv, iar cea de a treia unora cu caracter defensiv (de apărare).

Concluzii

Determinarea fizionomiei și conținutului ofensivei strategice este o problemă complexă, o provocare și, în același timp, o povară pentru planificatorii strategici.

Ofensiva strategică este, în primul rând, o atitudine adoptată la nivel național/strategic, ca un rezultat al unei politici tradiționale sau de conjunctură, prin care se dorește cucerirea și menținerea inițiativei strategice pentru asigurarea controlului asupra unor surse de putere externe, ori pentru izolarea, combaterea sau

neutralizarea amenințărilor prezente în mediul de securitate, care pun în pericol sau subminează interesele naționale.

Atitudinea strategică ofensivă poate fi identificată în trăsăturile generale ale comportamentului politic al unui stat în politica internațională. Este exprimată, direct sau indirect, prin documentele oficiale, discursul public al liderilor politici, sau prin acțiuni desfășurate, simultan sau succesiv, în toate domeniile: politic/diplomatic, economic, informații, militar ș.a. Atitudinii strategice ofensive îi sunt proprii acțiuni cu caracter ofensiv, printre care: descurajarea strategică, presiunea strategică, hărțuirea strategică, ofensiva strategică, dominația strategică, influențarea strategică (strategia de influențare).

De principiu, a existat și încă există pe alocuri tendința statelor de a privi ofensiva strategică ca fiind cea mai bună soluție la problemele lor strategice și, deși în multe forme ea a fost și este practică, doctrinar și public, a fost și este negată sau blamată. În toate situațiile, **orice atitudine strategică ofensivă exprimată public** de către liderii unui stat **este percepută** de către vecini săi și/sau comunitatea internațională ca fiind o pregătire accentuată de război, dar și **ca o atitudine agresivă în rezolvarea problemelor internaționale**, care, la un moment dat, va culmina cu o încălcare flagrantă a dreptului internațional.

Cel puțin public, există o reținere în comportamentul statelor privind promovarea unei atitudini ofensive, însă aceasta nu exclude manifestarea ei de către unele state. Provocarea strategică lansată în acest mod crează probleme grave celor vizați, care au nevoie de o pregătire strategică și de o reziliență suficientă, precum și de sprijinul aliaților și/sau a comunității internaționale pentru a evita sau a suporta șocul strategic creat.

Bibliografie:

- [1] ***, *Lexicon militar*, Ediția a II-a, revăzută, Editura Saka, 1994.
- [2] ***, *DOD Dictionary of Military and Associated Terms*, 2021.
- [3] ***, *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2020-2024*, București, 2020.
- [4] ***, *Doctrina Armatei României*, 2012.
- [5] ***, F.T. – 3, *Manualul de tactică generală a forțelor terestre*, 2012.
- [6] AJP-1, *Allied Joint Doctrine*. Edition E, Version 1, 2017.
- [7] JP-1, *Doctrine for the Armed Forces of the United States*, Washington, DC, 25 March 2013, Incorporating Change 1, 12 July 2017.
- [8] JP-3-05, *Doctrine for Special Operations*, Washington, DC, 16 July 2014.
- [9] JDN-1-19, *Competition Continuum*, 03 June 2019, p. 7.
- [10] BĂDĂLAN, Eugen, ARSENIE, Valentin, VĂDUVA, Gheorghe, *Strategia militară contemporană*, Editura CTEA, București, 2006.
- [11] CLAUSEWITZ, Carl von, *Despre război*, Editura Militară, București, 1982.
- [12] COUTAU-BÉGARIE, Hervé, *Tratat de strategie*, vol.1: *Strategie generală*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

- [13] DUȚU, Petre, BOGZEANU, Cristina, *Interesele naționale și folosirea instrumentelor de putere națională pentru promovarea și apărarea acestora. Cazul României*, Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București, 2010.
- [14] FRUNZETI, Teodor, *Geostrategie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009.
- [15] GREY, Colin S., *Războiul, Pacea și Relațiile Internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2010.
- [16] HLIHOR, Constantin, *Geopolitica și geostrategia în analiza relațiilor internaționale contemporane*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
- [17] MUREȘAN, Mircea, ȚENU, Costică, STĂNCILĂ, Lucian, *Corelația artei militare cu fenomenul militar contemporan*, Curs de Artă Militară, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- [18] ONIȘOR, Constantin, *Teoria strategiei militare: Realitate XX, perspective XXI*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999.
- [19] SOARE, Corneliu, *Recitindu-l pe Clausewitz*, Editura Militară, București, 2011.
- [20] Sun Tzu, *Arta războiului*, Editura Antet XX, București.
- [21] VĂDUVA, Gheorghe, *Simetria, disimetria și asimetria în conflictele militare actuale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.

S-100 – NOUL STANDARD AL ORGANIZAȚIEI HIDROGRAFICE INTERNAȚIONALE PENTRU DATE ȘI INFORMAȚII GEOSPAȚIALE MARITIME

Locotenent Comandor Radian TRUFAȘU
Șef Laborator Hărți Analogice de Navigație – Direcția Hidrografică Maritimă

Abstract: Standardul S-100¹⁰⁸ - Modelul Universal de Date Hidrografice a fost adoptat de Organizația Hidrografică Internațională la 1 ianuarie 2010 și a fost modificat/completat de mai multe ori, în acest moment ajungând la cea de-a 4-a ediție. Este important de amintit și faptul că în dezvoltarea acestui standard au fost cooptate și alte asociații, comisii și grupuri internaționale, cum ar fi: Asociația Internațională pentru Semnalizare Maritimă (IALA), Comisia Oceanografică Interguvernamentală (IOC), Grupul de Armonizare pentru Hărțile Electronice de Navigație ale Apelor Interioare (IEHG), Comisia Tehnică Mixtă pentru Oceanografie și Meteorologie Marină, Comisia Electrotehnică Internațională și Grupul de lucru NATO pentru Informații Geospațiale Maritime (GMWG).

Introducere

Organizația Hidrografică Internațională (IHO) este un organism consultativ interguvernamental și o organizație tehnică înființată în anul 1921 pentru a sprijini siguranța navigației și pentru a contribui la protejarea mediului marin. Unul dintre rolurile sale principale este acela de a stabili și menține standarde adecvate pentru a facilita utilizarea corectă și eficientă a datelor și informațiilor hidrografice.

Pe baza standardului S-100, entitățile interesate, au dezvoltat deja o serie de specificații de produs, care se află în diferite stadii de testare și implementare.

1. Standardul IHO pentru transferul datelor hidrografice - S-57

Standardul IHO S-57 este standardul actual de transfer pentru date hidrografice digitale, utilizat cu precădere în crearea hărților electronice de navigație (ENC). A fost adoptat oficial ca standard al OHI la cea de-a 14-a Conferință Hidrografică Internațională (mai 1992) și cuprinde:

- o introducere generală cu o listă de referințe și definiții;
- un model teoretic de date pe care se bazează standardul;
- structura și formatul datelor care sunt utilizate pentru implementarea modelului de date;

¹⁰⁸ IHO Information Paper -S-100: The New IHO Geospatial Standard for Hydrographic Data, Ward, Alexander, Greenslade și Pharaoh, Martie 2008 și revizuirii 2009

- reguli generale pentru codificarea datelor în încapsularea ISO 8211.

În plus față de partea sa principală, există două anexe la standardul S-57: Anexa A - Catalogul de obiecte ce oferă schema de date oficială, aprobată de IHO, care poate fi utilizată într-un set de schimb pentru a descrie entitățile din lumea reală și Anexa B ce conține specificații de produs adoptate de IHO. Specificațiile produsului conțin seturi suplimentare de reguli pentru diverse aplicații specifice.

În prezent, singura specificație de produs aparținând Organizației Hidrografice Internaționale ce are la bază standardul S-57 și este utilizată pe scară largă este cea pentru hărțile electronice de navigație (ENC). A fost inclusă și o specificație de produs pentru un dicționar de date specific catalogului de obiecte IHO, dar în practică nu a fost niciodată implementată.

Ediția 3.0 a standardului S-57 a fost lansată în noiembrie 1996, iar ultima ediție - Ediția 3.1, care conține revizuri minore și câteva valori de attribute suplimentare, a fost publicată în noiembrie 2000. În prezent, ediția 3.1 a S-57 este declarată „închisă” pentru actualizări, atenția comunității internaționale concentrându-se pe standardul S-100 și specificațiile de produs aferente. Standardul S-57 va rămâne în uz până când va dispărea necesitatea utilizării acestuia.

Deși standardul S-57 editia 3.1 are multe aspecte bune, acesta are și anumite limitări, printre care amintim:

- a fost dezvoltat în primul rând pentru a răspunde cerințelor hărților electronice de navigație (ENC) în vederea afișării acestora în sistemele tip ECDIS de la bordul navelor, conform cerințelor IMO;
- are un regim de întreținere inflexibil. Oprirea standardelor de la dezvoltare pentru perioade lungi este contraproductivă;
- după cum este structurat în prezent, S-57 nu poate suporta produse mai complexe care urmează a fi dezvoltate pe viitor (cum ar fi batimetria tip grid sau alte tipuri de produse cu informații care pot varia în timp);
- încorporarea modelului de date în încapsulare (formatul fișierului) limitează flexibilitatea și capacitatea de a utiliza o gamă mai largă de mecanisme de transfer;
- S-57 este considerat de unii specialiști un standard limitat, concentrat exclusiv pe producția și schimbul de date ENC.

Pentru a aborda limitările standardului S-57, Comitetul Organizației Hidrografice Internaționale pentru cerințe hidrografice ale sistemelor informaționale (CHRIS) a luat în considerare, pentru prima dată, o revizuire majoră a S-57 în noiembrie 2000. Lucrările ulterioare au rezultat în dezvoltarea și introducerea S-100, standard care include atât conținut suplimentar cât și un nou format de schimb de date.

2. Standardul S-100 - Modelul Universal de Date Hidrografice

2.1 Funcțiuni cheie ale standardului S-100

Standardul S-100 acceptă o gamă mai largă de surse de date digitale legate de hidrografie, produse și clienți (vezi Figura 1). Acesta include noi modele spațiale pentru a permite utilizarea imageriei și datelor tip grid, datelor 3D și datelor care variază în timp (x, y, z și timp) precum și a unor noi aplicații care depășesc domeniul de aplicare al hidrografiei tradiționale (de exemplu, batimetria de înaltă densitate, clasificarea fundului mării, GIS maritim etc.).

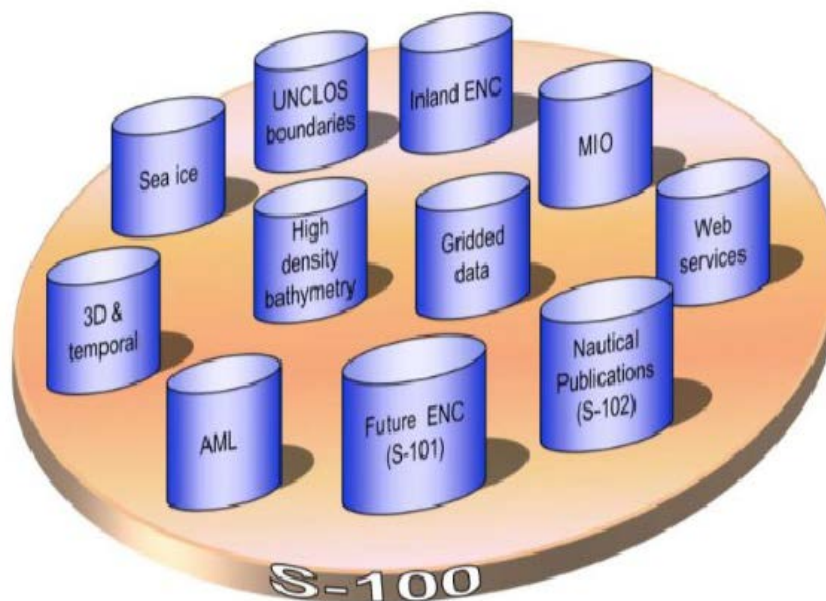

Fig. 1- Produse și servicii ce au la bază standardul S-100

Alte caracteristici includ:

- separarea conținutului datelor de purtător (formatul de fișier). În acest fel, datele pot fi manipulate și codificate fără a fi permanent legate de un singur mecanism de schimb;
- flexibilitate gestionabilă ce permite evoluția standardului. Specificațiile de produs vor fi subset-uri din S-100 și vor include inclusiv cataloagele de caracteristici dedicate. Acest lucru permite standardului de bază să evolueze, prin extensie;
- un registru elaborat conform Organizației Internaționale pentru Standardizare (ISO), disponibil pe site-ul web al IHO, care conține registre pentru dicționarele de date caracteristice, portretizare și metadata. Registrele găzduiesc atât conținutul hidrografic de bază, cât și alte informații adiționale hărților de navigație, cum ar fi informații despre publicațiile nautice, ENC pentru apele interioare, zone cu gheață, straturi militare adiționale (AML) și alte straturi cu informații maritime (MIO).

2.2 Beneficii ale standardului S-100

S-100 cuprinde mai multe componente care sunt aliniate cu seria ISO 19100 de standarde geospațiale. Dezvoltarea S-100 în acest mod va permite ca datele hidrografice să fie incluse într-un număr de aplicații geospațiale semnificativ mai mare decât în cazul standardului S-57. Alinierea cu seria ISO 19100 de standarde geospațiale a impus ca S-100 să fie organizat și definit într-un mod diferit în comparație cu S-57. Mai precis, acesta a necesitat un nou cadru, o nouă structură și un set revizuit de termeni pentru a descrie componentele S-100.

S-100 introduce o serie de noi beneficii, între care amintim:

- folosirea componentelor dezvoltate de Organizația Internațională pentru Standardizare(ISO) și a terminologiei întăresc faptul că S-100 și extensiile sale viitoare sunt în curentul principal al industriei informațiilor geospațiale maritime. Acest lucru încurajează utilizarea pe scară largă și scade costurile pentru implementarea standardului atât pentru aplicații hidrografice, cât și pentru alte tipuri de aplicații geospațiale (de exemplu, GIS maritim);

- conformitatea cu standardele ISO/TC211 va maximiza utilizarea comercială a S-100 pentru realizarea de aplicații software specifice și promovează o mai bună interoperabilitate;

- va exista o compatibilitate mai mare cu serviciile bazate pe rețea pentru achiziționarea, procesarea, analizarea, accesarea și prezentarea datelor;

- componentele noi ale S-100 nu vor fi dezvoltate separat de restul comunității ce utilizează informații geospațiale;

- dezvoltările ulterioare ale standardului vor fi încorporate în cadrul stabilit de standardele bazate pe ISO/TC211;

- S-100 va fi interoperabil și cu alte standarde și profiluri ISO/TC211 precum NATO DIGEST(Digital Geographic Information Exchange Standard), în loc să fie privit ca un simplu standard pentru hidrografie;

- organisme naționale de standardizare pot profita din plin de standardul S-100, acesta conformându-se standardelor ISO/TC211;

- datele hidrografice compatibile vor fi disponibile și altor utilizatori, nu doar oficiilor hidrografice și utilizatorilor de echipamente ECDIS;

- S-100 va permite oficiilor hidrografice să utilizeze diferite surse de date și informații geospațiale compatibile pentru a crea produse personalizate (de exemplu combinarea topografiei și hidrografiei pentru crearea unei hărți a zonei de coastă).

Fig. 2 - Locul S-100 în cadrul standardelor ISO

3. Specificații de produs create pe baza standardului S-100

Pentru a gestiona dezvoltarea produselor bazate pe standardul S-100 și pentru a încuraja conformitatea și minimiza dublarea, Comitetul pentru Servicii și Standarde Hidrografice al IHO (HSSC) a alocat numere de tipul S-XXX pentru a fi utilizate pentru dezvoltarea produselor care au la bază standardul S-100.

Următoarele numere de specificații de produs au fost alocate de către HSSC până în prezent:

S-101 până la S-199 au fost alocate Organizației Hidrografice Internaționale (IHO) :

- S-101 Hartă electronică de navigație (ENC)
- S-102 Suprafață batimetrică
- S-103 Navigație sub apă
- S-104 Informații despre nivelul apei pentru navigația la suprafață
- S-111 Curenți de suprafață
- S-121 Granițe și limite maritime
- S-122 Zone marine protejate
- S-123 Servicii radio maritime
- S-124 Avertismente de navigație
- S-125 Servicii de navigație maritimă
- S-126 Mediul fizic marin
- S-127 Managementul Traficului Naval
- S-128 Catalogul produselor nautice
- S-129 Managementul zonei de siguranță sub chila navei (UKCM)
- S-130 Demarcații poligonale ale zonelor maritime globale
- S-131 Infrastructura portului maritim
- S-164 Seturi de date de test pentru S-100 ECDIS

S-201 până la S-299 au fost alocate Asociației Internaționale pentru Semnalizare Maritimă (IALA):

- S-201 Mijloace de asigurare a navigației
- S-210 Format de schimb de informații Inter-VTS
- S-211 Format de mesaj pentru luarea legăturii cu portul
- S-212 Serviciu digital VTS
- S-230 Mesaje specifice pentru diverse aplicații
- S-240 Almanahul stației DGNSS
- S-245 Date eLoran ASF
- S-246 Almanahul stațiilor eLoran
- S-247 Almanahul stației de referință eLoran diferențial

S-301 până la S-399 au fost alocate Comisiei Oceanografice Interguvernamentale (IOC):

- Nu au fost facute propuneri de produse până în prezent.

S-401 până la S-402 au fost alocate Grupului de Armonizare pentru Hărțile Electronice de Navigație ale Apelor Interioare (IEHG):

- S-401 Hărți electronice pentru apele interioare

- S-402 Hărți electronice batimetrice pentru apele interioare

S-411 până la S-414 au fost alocate Comisiei Tehnice Mixte pentru Oceanografie și Meteorologie Marină (OMM/IOC JCOMM):

- S-411 Informații despre zonele cu ghețuri
- S-412 Pericole de vreme și valuri
- S-413 Condițiile vremii și ale valurilor
- S-414 Observații ale vremii și valurilor

S-411 până la S-414 au fost alocate Comisiei Electrotehnice Internaționale - Comitetul Tehnic 80 (IEC-TC80):

- S-421 Plan de marș

S-501 până la S-525 au fost alocate Grupului de lucru NATO pentru Informații Geospațiale Maritime:

- Nu au fost facute propuneri de produse până în prezent.

Concluzii

Probabil că în următorii ani vom fi martorii unei schimbări majore în domeniul asigurării cu date și informații specifice navigației maritime și fluviale. Totuși, această schimbare depinde de doi factori importanți: capacitatea oficiilor hidrografice și a celorlalte instituții cu responsabilități în domeniul traficului naval de a furniza servicii și produse standardizate S-100 precum și de interesul navigatorilor/armatorilor pentru upgrade-ul/înlocuirea sistemelor ECDIS și de comunicații existente la bordul navelor. Cel mai probabil trecerea la utilizarea noilor produse și servicii, care au la bază standardul S 100, se va face lent și va exista o lungă perioadă de timp în care se vor utiliza, și vor fi acceptate, atât produsele și serviciile realizate în baza standardului S-57 cât și cele realizate în baza S-100.

Standardul S-100 reprezintă piatra de temelie pentru dezvoltarea în viitor a oficiilor hidrografice naționale, dar și a celorlalte instituții cu responsabilități în reglementarea și managementul traficului naval.

Bibliografie:

- [1] Site-ul oficial al Organizației Hidrografice Internaționale – www.iho.int.
- [2] Standardul S-100, versiunea 4.0, decembrie 2018.
- [3] IHO Information Paper -S-100: The New IHO Geospatial Standard for Hydrographic Data, Ward, Alexander, Greenslade și Pharaoh, Martie 2008 și revizuire 2009.

CONFLICTUL DIN NAGORNO-KARABAH – EVOLUȚII ȘI IMPLICAȚII

Locotenent Ștefan-Ionuț TĂRCATU
Brigada Radioelectronică și observare „CALLATIS”

Abstract: *La finalul lunii septembrie 2020, conflictul înghețat dintre Armenia și Azerbaijan care are în centrul disputei regiunea Karabakh s-a reaprins, destrămând status-quo-ul existent, precum și atitudinea generală a comunității internaționale față de conflictele înghețate moștenite din perioada anilor 1980-1990, reprezentată de ideea că nu există soluții militare pentru conflictele înghețate la nivel global, ci că acestea pot fi soluționate doar prin ducerea de tratative și negocieri diplomatice între părțile opuse ale conflictului, de cele mai multe ori intermediare sau sprijinite de diverse puteri regionale sau globale.*

Lucrarea analizează originile istorice ale diferendelor dintre acele state, evoluțiile din istoria mai recentă, post-comunistă, a regiunii, influențele geopolitice ale puterilor regionale angrenate în conflict, precum și implicațiile conflictului în regiunea Caucazului, a regiunii extinse a Mării Negre, dar și implicațiile și posibilele lecții de învățat ca urmare a studierii evoluției evenimentelor anterior și în timpul conflictului.

1. Introducere

În centrul ostilităților dintre Armenia și Azerbaijan este Karabakh, o regiune ocupată de-facto de Armenia anterior recentei confruntări, dar recunoscută internațional ca parte din Azerbaijan.

Negocieri de pace sunt în desfășurare de 27 de ani, fără a fi obținut niciun progres real în direcția soluționării diferendelor. Astfel, se poate concluziona faptul că acest conflict a fost rezultatul unui eșec diplomatic de ambele părți, dar și de partea puterilor regionale cu interese în rezultatele acestei confruntări; indiferență de partea F. Ruse, pasivitate de partea Turciei, și o aparentă neutralitate din partea Iranului.

Se poate argumenta destul de facil că problemele actuale din regiunea Caucazului în întregime sa, deci prin extensie în Caucazul de Sud, își au originea în perioada Uniunii Sovietice. Odată cu extinderea teritorială masivă a URSS-ului, una dintre cele mai folosite tactici sovietice pentru a-și consolida controlul asupra regiunilor încorporate în teritoriul uniunii, valabil în special în cazul zonelor cu religii, naționalități și culturi total diferite de cultura rusă, a fost alterarea granițelor acestor regiuni și crearea condițiilor pentru ca aceste comunități cultural diferite de la periferiile Uniunii să se angajeze în conflicte intra-comunitare, în detrimentul posibilității angajării într-un conflict împotriva Uniunii.

Articolul este relevant pentru Forțele Navale Române din perspectiva faptului că ele sunt parte a Armatei României și, în prezent, ducerea luptei se face în context

întrunit în toate domeniile de luptă. Deși conflictul analizat nu a avut o component navală, analizarea acestor evenimente au utilitate prin prisma identificării unui set de trenduri, a unor concept moderne de utilizare în luptă a forțelor armate, dar și a unor elemente subiacente sistemului military, care se pot dovedi existențiale.

2. Context istoric și geopolitic

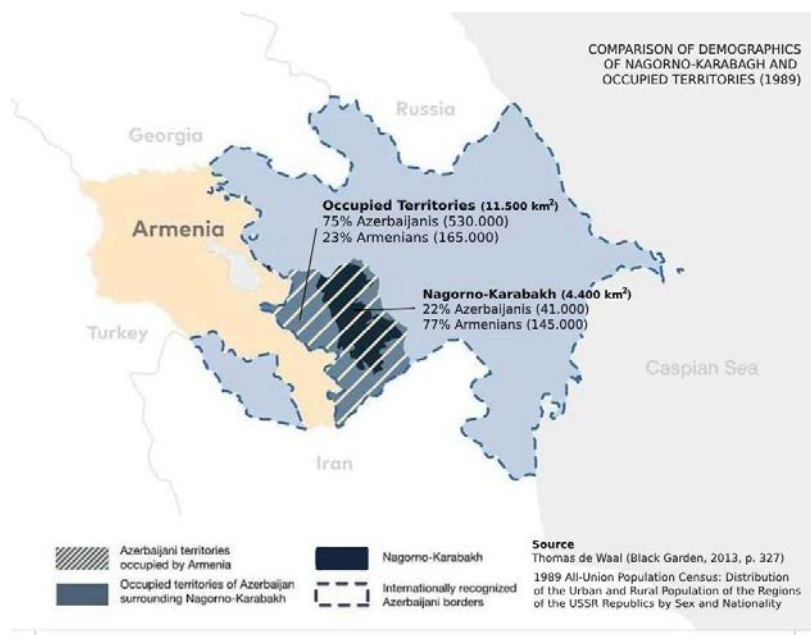

Fig. 1 – Situația demografică a regiunii Karabah, conform recensământului sovietic din 1989¹

În 1923 are loc o redesenare a granițelor locale ce ar putea fi considerată rădăcina conflictelor ce vor urma să aibă loc în această regiune până în prezent. Ca un compromis la decizia Comitetului Central referitoare la apartenența Regiunii Karabah, Iosif Stalin a creat Regiunea Autonomă Nagorno-Karabakh, în interiorul Azerbaijanului. Granițele acestei nou-apărute regiuni au fost desenate în mod intenționat pentru a crea o majoritate artificială armeană, iar Regiunea Zangezur a fost transferată Armeniei, transformând Nakhchivan într-o exclavă azeră.

Imediat după colapsul Uniunii Sovietice, Armenia a pretins cereri teritoriale în detrimentul Azerbaijanului, fapt ce a condus la intensificarea tensiunilor etnice dintre cele două popoare, încrederea construită în decenii a dispărut în doar câteva săptămâni. În zona de graniță și în jurul Karabahului au fost înregistrate conflicte armate sporadice, insurgența a luat locul păcii și un război în toată firea a erupt în 1992. Armenia a câștigat luptele împotriva insurgenței azeri, urmând ani de zile în care comunitățile de azeri au fost linșate pe considerente etnice atât în Nagorno-Karabakh, cât și în districtele adiacente, provocând emigrarea a aproximativ 700.000 de refugiați azeri și redislocarea a 150.000 de armeni pe aceste teritorii pentru a consolida ocupația armeană. În final, țara care a obținut cele mai multe de pe urma

¹ Imagine preluată de pe site-ul Reddit, link: <https://i.redd.it/a773rt0h6tr51.jpg> accesat la data de 18.05.2021.

conflictelor dintre Armenia și Azerbaijan a fost Rusia. Deși nu există dovezi concrete privind implicarea Moscovei în menținerea tensiunilor între cele două state, perpetuarea conflictelor între aceste două țări ar fi făcut Caucazul de Sud mai simplu de administrat pentru conducerea de la Kremlin.

Această etapă din conflict s-a încheiat prin semnarea unui acord de încetare a focului în 1994, urmat de negocieri de pace mediate de F. Rusă, Franța și Statele Unite ale Americii. De-a lungul anilor, numeroase propuneri au fost înaintate și discutate, însă cea mai importantă hotărâre a fost denumită "Principiile moderate", propusă în 2007 și modificată în 2009, cunoscută și sub numele de "Principiile de ghidare de la Madrid". Acest acord prevedea următoarele:

- districtele din vecinătatea Nagorno-Karabah revin sub control azer;
- Nagorno-Karabah primește un statut interimar, fiindu-i garantate securitatea și auto-guvernarea;
- stabilirea unui coridor terestru care să conecteze Armenia de Nagorno-Karabah;
- statutul final al Nagorno-Karabah va fi determinat printr-un mecanism legal;
- toate persoanele dislocate teritorial și refugiații vor avea dreptul de a reveni în fostele reședințe;
- garanții internaționale de securitate care să includă dislocarea unei misiuni de menținere a păcii în regiune.

Deși propunerea reprezintă cea mai fezabilă abordare în direcția obținerii unei păci stabile în regiune, fiecare dintre punctele prezentate anterior și termenele sub care acestea vor fi implementate au fost subiectul interpretărilor și negocierilor succesive de partea celor două părți. Neînțelegerile cele mai mare au fost legate, în mod previzibil, de statutul regiunii Nagorno-Karabah la finalul negocierilor.

În 2020, negocierile erau, în mod teoretic, în desfășurare de 27 de ani, fără implementarea cu succes a niciuneia dintre prevederile discutate. Având în vedere toate aceste evoluții și privind retrospectiv la firul evenimentelor, se poate spune că un conflict armat între cele două state era, din toate punctele de vedere, inevitabil. În octombrie 2020, confruntările au erupt pe linia de contact dintre Azerbaijan și teritoriile ocupate de Armenia.

Principalul motiv al pasivității puterilor regionale este reprezentat de natura foarte dinamică a geopoliticii regionale. Statutul Azerbaijanului de mare producător de petrol și de puterea ce reiese din acest statut, pe lângă relațiile strategice dezvoltate cu Turcia și Israel, concomitent cu extinderea graduală a diplomației azere, inclusiv prin proiecte energetice în comun cu Europa, ajută conducerea de la Baku să se bucure de un sprijin semnificativ din partea sferei occidentale de influență. Pe de cealaltă parte, Armenia are o poziție consolidată în sfera de influență a F. Ruse, cea mai apropiată alternativă pentru Armenia fiind Iran.

Armenia a încercat să mențină acest status-quo, dar să continue să adopte măsuri de „social engineering” în regiunile disputate, pentru a susține eventual dreptul de auto-determinare al acestor regiuni. Politicile Erevanului sunt dezvoltate și implementate în așa fel încât modificarea demografică a grupurilor etnice din aceste regiuni este în favoarea intereselor proprii. Pe de cealaltă parte, Azerbaijan încercă să

se folosească de puterea economică câpătată și de relațiile internaționale dezvoltate pentru a debloca impasul.

La nivel internațional și în mod oficial, Nagorno-Karabakh este recunoscut ca fiind teritoriu azer. Astfel, chiar dacă Azerbaijan a provocat sau a inițiat conflictul armat, o reacție internațională opusă acestei realități este imposibilă, dat fiind faptul că acest conflict se desfășoară, din punct de vedere teoretic și legal, pe teritoriu armean. F. Rusă de exemplu, deși este principalul aliat militar al Armeniei și deține o bază militară rusească pe teritoriul acestui stat, nu se poate implica în niciun fel în conflict, deși s-ar fi putut considera că vor interveni în sprijinul aliatului armean. Dat fiind statutul legal recunoscut internațional al regiunii, această acțiune ar fi fost considerat, din punct de vedere legal, un act de agresiune militară împotriva Azerbaijanului. Dealtfel, președintele F. Ruse, Vladimir Putin, a fost tranșant în declarații, declarând că F. Rusă nu are nicio obligație în a asista Armenia într-un război care nu se desfășoară pe teritoriul armean. O altă fațetă a indiferenței Moscovei este faptul că V. Putin nu îl agreează pe actualul prim-ministru armean, Nikol Pashinyan, cunoscut pentru retorica și acțiunile sale anti-rusești. Ca parte din efortul de a reduce dependența Armeniei de F. Rusă, Pashinyan a înlocuit, treptat, mare parte din politicienii și membrii guvernului care erau pro-ruși, cu politicieni pro-occidentali. Aceste măsuri au alarmat Kremlinul, care depune eforturi susținute de a împiedica noua orientare pro-occidentală a conducerii de la Erevan. Astfel, probabil cu sprijin rusesc, fostul președinte al Armeniei, Kocharyan, a revenit pe scena politică, posibil urmărind o schimbare a conducerii politice. Un alt motiv care ar putea justifica indiferența F. Ruse la adresa conflictului poate fi reprezentat de relația dintre F. Rusă și Azerbaijan, care este mai bună ca niciodată în istoria celor două state. Dealtfel, se poate spune că Azerbaijan este singurul vecin al F. Ruse care are în continuare o politică externă neutră. Astfel, Kremlinul ar urmări să promoveze astfel de relații cu vecinii săi, nu să le întrerupă abrupt. În concluzie, cadrul legal internațional, diferendele dintre Kremlin și Erevan și relația bună generată de politica neutră a Azerbaijanului la adresa F. Ruse sunt motive esențiale pentru ca Vladimir Putin să decidă să nu intervină în acest conflict de partea Armeniei, atâta timp cât condițiile enumerate anterior rămân valide.

Conflictul din Nagorno-Karabakh generează, de departe, cea mai complicată situație și o adevărată dilemă pentru Iran. În mod tradițional, pentru a contracara dezvoltarea politică și militară a Azerbaijanului și pentru a limita capacitatea Baku de a evolua într-o putere regională, Iran este un aliat al Armeniei. Cu toate acestea, aproximativ 25% din populația Iranului este etnic azeră și locuiește în nordul țării, în zona graniței cu Azerbaijan. Pentru a nu genera o mișcare internă secesionistă, „alianța” dintre Iran și Armenia este una neoficială, nelegiferată printr-un tratat. Cu toate acestea, de la începutul actualului conflict, au fost observate transferuri de echipament militar rusesc, dinspre sau prin Iran, către Armenia². Publicarea acestei informații a declanșat proteste în masă a populației etnice azere, dar și atacuri asupra

² Agenția de presă Anadolu, Turcia, 29.09.2020 <https://www.aa.com.tr/en/azerbaijan-front-line/iran-denies-transferring-military-equipment-to-armenia/1989383>.

punctelor de trecere a frontierei. Ulterior acestor evenimente, președintele Iranului, Hassan Rouhani, a redus sprijinul pentru Armenia și a anunțat public că susține integritatea teritorială a Azerbaijanului, cel mai probabil pentru a detensiona nemulțumirile populației azere din nordul Iranului. Dintr-o perspectivă extinsă însă, Iran se teme de relația bună dintre Azerbaijan și Israel, două state care mențin relații politice, economice și militare foarte bune, Baku operând mai multe tipuri de sisteme militare de origine israelită, printre care drone și munitii de tip „loitering”. Iran poate percepe succesul Azerbaijanului în reluarea controlului asupra Kabarah ca o posibilitate ca Israel să capete o poziție strategică în Azerbaijan care să implice o posibilă prezență israeliană în Azerbaijan în viitor.

În Turcia, pe de altă parte, lucrurile nu sunt complicate deloc. Turcia și Azerbaijan se bucură de o relație specială din toate punctele de vedere. Conduce de gaz azere traversează Turcia în drumul către Europa, relațiile economice sunt la nivel record, iar în spațiul public, cele două state se bucură de o anume afinitate, comparabilă cu poziția Israel în SUA sau, de ce nu, a R. Moldova în România. De-a lungul istoriei, însă, atitudinea Turciei la adresa conflictului din Nagorno-Karabakh a fost una pasivă. Acest lucru s-a schimbat în august 2020, când prim-ministrul armean a readus în spațiul public problema Tratatului de la Sèvres din 1920, conform căruia Armenia ar pretinde drepturi asupra unor teritorii ale Turciei, transformând instant Turcia într-un actor activ în problemele regionale ale Caucazului de Sud. Câteva săptămâni mai târziu, Turcia vindea un lot semnificativ de sisteme aeriene autonome Azerbaijanului, ca parte a unui contract cu o valoare de 77 milioane de dolari³.

Din perspectivă macro, Caucazul de Sud este un loc unde politicile locale sunt puternic influențate de acești trei hegemoni regionali, F. Rusă, Turcia și Iran. De fiecare dată când relațiile dintre aceste trei puteri se modifică, aceste modificări au un impact imediat asupra celor trei state din Caucazul de Sud, Georgia, Armenia și Azerbaijan. Dată fiind perturbarea status-quo-ului regional, Azerbaijan s-a regăsit într-o poziție din care ar fi putut profita de situație pentru a-și atinge obiective militare în Karabakh – recuperarea teritoriilor ocupate de Armenia.

Subiectul Karabakh domină, de asemenea, și scena politică internă a celor două state. De partea Armeniei, menținerea și consolidarea controlului precum și sprijinirea Republicii Arțah este o politică susținută de întregul spectru politic. În Baku, recuperarea teritoriile este un obiectiv național major. Abordarea celor două state a acestei probleme este, însă, diferită total.

Parcursul fiecărui război este influențat de circumstanțele politice în care războiul se declanșează, iar conflictul din Nagorno-Karabakh nu este o excepție de la această regulă. Azerbaijan, împreună cu aliatul din Turcia, au fost foarte încrezători în șansele de succes ale acțiunii militare, în condițiile în care F. Rusă a indicat de la începutul conflictului că nu are nicio intenție să intervină în sprijinul Armeniei în afara granițelor recunoscute internațional ale acesteia. Rusia a considerat presiunea militară azeră și ca o unealtă utilă de a-l taxa pe prim-ministrul armean Nikol

³ Agenția de presă Reuters, 14.10.2020, <https://www.reuters.com/article/armenia-azerbaijan-turkey-arms-int-idUSKBN26Z230>

Paşinian, care a condus revoluția armeană din 2018 și a înlăturat vechiul regim. Calculul Moscovei a inclus, cel mai probabil, și posibilitatea că Armenia va fi forțată să accepte termenii Principiilor de Ghidare de la Madrid și să adopte o postură mai obedientă față de Rusia.

Politica tacită a Moscovei de a accepta o intervenție militară limitată a Azerbaijanului în Karabah a permis liderilor de la Baku să-și consolideze politica în jurul obiectivului național de recuperare a teritoriilor trecute, prin politici, doctrine, strategii de dezvoltare militară, dar și echipament și tehnică militară modernă. Între 2008 și 2019, cheltuielile cu apărarea ale Azerbaijanului s-au ridicat la 24 de miliarde de dolari, în timp ce Armenia a cheltuit doar 4 miliarde de dolari. Aceste investiții s-au desfășurat în paralel cu participarea în mod oficial la negocierile diplomatice și menținerea discursului public de evidențiere a nevoii de îndeplinire a revendicărilor teritoriale azere asupra Karabah.

De partea sa, Azerbaijan a fost martora eșecului diplomatic continuu pe tema reconcilierii conflictului dintre Erevan și Baku. După decenii de negocieri mediate de marile puteri internaționale, statutul provinciei Karabah nu s-a modificat în niciun fel. Armenia nu a respectat niciunul dintre articolele tratatelor pe care se angajase să le respecte și conform cărora districtele din regiune ar fi trebuit să revină, treptat, sub control azer. Cel mai probabil, la un moment dat în parcursul acestor negocieri, Baku și-a asumat faptul că diplomația nu va fi soluția acestui diferend, sau nu va fi o soluție de sine stătătoare și va avea nevoie de un puternic impuls militar, fie pentru ocuparea militară totală a regiunii Karabah, fie pentru a crea destul de multă presiune militară asupra Armeniei astfel încât conducerea de la Erevan să fie forțată să demareze returnarea teritoriilor către Azerbaijan. În acest sens, nu se exclude posibilitatea ca obiectivul azerilor să fi fost căpătarea controlului asupra unui număr oarecare de districte din Karabah, pentru ca apoi să ofere revenirea la masa negocierilor de pe o poziție mai puternică. Într-un fel, atitudinea celor două părți la adresa problematicei fundamentale este indicativă și definitorie pentru modul acestora de acțiune: Armenia urmărește menținerea status-quo-ului, astfel că nu ia în considerare modificări majore ale politicii naționale la adresa problematicei și menține canalele tradiționale de dezvoltare a relațiilor regionale și a dezvoltării forțelor armate, F. Rusă fiind în mod aproape exclusiv furnizorul Armeniei atât de sisteme militare, cât și de garanții de securitate; Azerbaijan are obiectivul de a-și dezvolta constant forțele armate, pentru a forța modificarea status-quo-ului regiunii, pe fondul scepticismului național referitor la intenția Armeniei de a se retrage în mod voluntar din aceste regiuni, ca urmare a negocierilor diplomatice.

În acest sens și pe fondul puterii economice în dezvoltare a Azerbaijanului, autoritățile de la Baku au accelerat procesul de dezvoltare a forțelor armate proprii, inclusiv prin programe majore de achiziții, în special din Turcia, Israel dar și din F. Rusă, care, de-a lungul celor 27 de ani de confruntări, a exportat tehnică militară în ambele state beligerante.

În cadrul conflictului propriu-zis, după capturarea orașului Șușă, al doilea cel mai mare oraș din Nagorno-Karabah, un acord tripartit de încetare a focului a fost semnat de către premierul Armeniei și președintele Azerbaijanului, cu participarea

președintelui F. Ruse, la care a aderat ulterior și liderul Republicii Arțah. Ca urmare a acestui accord, cele două părți beligerante au păstrat controlul asupra teritoriilor pe care le controlau în momentul semnării acordului, iar Armenia a fost de acord cu returnarea teritoriilor cucerite de la Azerbaijan în urma conflictului din 1994. Concomitent, o forță de menținere a păcii de aproximativ 2.000 de militari ruși a fost dislocată în zona coridorului Lacin, care conectează Armenia de Nagorno-Karabah, sub un mandat de cel puțin cinci ani. Confruntări izolate de nivel foarte redus au continuat și după semnarea acordului de încetare a focului, fără a duce, însă, la reapriinderea conflictului.

3. Evoluții politice și militare; implicații și lecții de învățat

Azerbaijan a investit masiv în ultimii ani în dezvoltarea militară, probabil pe fondul unei politici naționale de consolidare a posturii independente în regiunea Caucazului de Sud, unde Baku nu are aliați direcți în niciunul dintre vecinii cu care are graniță comună. Prin diversificarea tipurilor de sisteme de armamente achiziționate, Azerbaijan urmărește amplificarea exponențială a capabilităților militare, în detrimentul Armeniei. Pe lista achizițiilor se regăsesc rachete balistice LORA, obuziere Spear MK2, rachete anti-tanc Spike-ER, drone de supraveghere Hermes-900 și Orbiter, muniții de tip loitering Sky-Striker și IAI Harop, precum și radare Sky-Capture (EL/M-2106-ATAR) din Israel; sistemul de rachete tactice Polonez, tunuri de artilerie 2A36 Giatsint-B și sistemul de război electronic Groza-s din Belarus; sistemul anti drone IHTAR, rachete de croazieră SOM-B1, mașini de luptă pentru infanterie BTR-82A din F. Rusă, dar și „vedeta” acestui conflict, drona tactică Bayraktar TB2 din Turcia. Conform unor observatori independenți ai conflictului, acestui tip de dronă i se alocă mai mult de jumătate din totalul sistemelor militare pierdute de către Armenia în acest război. Lista sistemelor distruse conține doar evenimente care au putut fi confirmate în mod independent prin dovezi foto sau video disponibile în surse deschise. Conform acestor observatori independenți, din cele 772 de sisteme terestre pierdute de Armenia în acest conflict, cel puțin 535 au fost cauzate de către Bayraktar TB2 (69.3%).⁴

Pe lângă țintele lovite de Bayraktar TB2 folosind muniții inteligente ghidate laser, acest tip de UAV a executat și misiuni de ISR sau targeting al unor ținte lovite ulterior cu muniții de tip loitering. Distrugerile de tehnică militară armeană în cadrul recentului conflict din Nagorno-Karabah plasează totalul acestor pierderi la sume cuprinse între 1-2 miliarde de dolari, în condițiile în care, conform informațiilor disponibile, bugetul total al apărării în Armenia, în perioada 2008-2019, a fost de 4 miliarde de dolari.

Într-o metaforă edificatoare a eșecului Armeniei, secretarul de presă al Ministerului Apărării din Armenia, Artsrun Hovhannisyan, declara în septembrie 2020: „*Dacă Azerbaijan va declanșa un război, tancurile Armeniei vor ajunge în*

⁴Utilizatorul Twitter Oryx, editor al website-ului <https://www.oryxspioenkop.com/>, accesat la data de 14.05.2021.

Baku”, prefațând momente inimaginabile în Baku, cu ocazia paradei de Ziua Victoriei a Azerbaidjanului, când autoritățile de la Baku au defilat pe bulevardele capitalei azere cu sistemele capturate de la forțele armate armene, inclusiv tancuri. La paradă a participat și președintele Turciei, Recep Tayyip Erdogan, prezența sa fiind un indicator clar al stadiului relațiilor bilaterale dintre cele două state, dar și pentru a beneficia de un „boost” de imagine atât personal, cât și pentru tehnica militară de proveniență turcească folosită în luptă. Dealtfel, după evenimentele din acest conflict, Bayraktar TB2 a beneficiat de o creștere considerabilă a popularității la nivel global, materializând această popularitate printr-o serie de contracte de achiziții de către state europene precum Polonia și Ucraina, de asemenea fiind demarate discuții în vederea achiziției și de către state precum Letonia, Albania, Bulgaria, Ungaria și Serbia.

Analizarea majorității sistemelor de armament achiziționate de către Azerbaidjan indică strategia militară urmărită de autoritățile de la Baku: capacitatea de a lovi ținte terestre adânc în teritoriul inamic, rămânând în afara capabilităților de detecție ale inamicului, vizibilitate radar redusă și capabilități avansate de cercetare. Aceste caracteristici prezintă două particularități: sunt specifice unei filozofii ofensive și denotă o anumită doză de încredere în capacitatea proprie de a câștiga conflictul armat într-un timp foarte scurt, în condiții de superioritate aeriană totală.

De partea cealaltă, în contextul politicii de menținere a status-quo-ului regiunii, se poate considera că Armenia s-a complăcut în situația ei curentă, sau pur și simplu nu a considerat că este posibilă o confruntare armată între cele două state, iar conflictul va rămâne înghețat. Consider astfel că conducerea de la Erevan a avut o perspectivă distorsionată asupra echilibrului de puteri dintre Armenia și Azerbaidjan și asupra evoluției potențiale a unui posibil conflict armat între cele două părți. Pe lângă această perspectivă distorsionată asupra realității, Armenia, de neînțeles, a făcut greșeli inexplicabile de politici, strategii, doctrine și achiziții. În timpul confruntării armate dintre cele două părți din anul 2016, forțele armate azere au folosit în mod eficient drone și muniții de tip loitering. Folosirea platformelor autonome sau comandate de la distanță reprezintă cea mai recentă evoluție în câmpul de luptă modern. Aceste platforme pot avea efecte majore asupra anduranței, a rezilienței forțelor terestre și asupra eficienței sistemelor de apărare anti-aeriană. În cei patru ani trecuți între 2016 și conflictul din 2020, forțele armate armene nu au reușit să se adapteze la aceste noi realități ale câmpului modern de luptă.

Conflictul din Nagorno-Karabakh este dovada clară că există o nevoie existențială de a corela politica de stat cu strategia și puterea militară. Conflictul este și o dovadă a faptului că, în general, percepția claselor politice care se regăsesc la conducerea statelor este deconectată de realitatea militară de pe teren. Dacă aceste realități nu se regăsesc într-un mod pragmatic în strategiile politice naționale ale oricărui stat din lume, șansele de eșec în asigurarea securității naționale și a obiectivelor de securitate naționale devin nule. Pare, astfel, că Armenia s-a considerat puterea superioară în acest duel, alimentată posibil de victoriile anterioare, în anii imediat următori colapsului Uniunii Sovietice. Șovinismul combinat cu un optimism deșart sunt probleme fatale. Aceasta ar putea fi o lecție și pentru întreaga lume

occidentală, care are tendința de a se considera în superioritate absolută din punct de vedere militar, în special la nivel tactic.

Deși disparitatea dintre ritmul de dezvoltare și înarmare ale celor două state era evidentă, reaprinderea acestui conflict a fost, totuși, suprinzătoare pentru cea mai mare parte a observatorilor și analiștilor internaționali. Azerbaijan și-a urmărit cu dedicare interesul național de recuperare a teritoriilor pierdute și a continuat dezvoltarea armatei, deși între timp participau și la negocierile de soluționare diplomatică a diferendului. Pe fondul pasivității F. Ruse la adresa Armeniei, a pasivității Armeniei în consolidarea proprie din punct de vedere militar și în același timp cu dezvoltarea relațiilor conducerii azere cu Turcia, Baku a ajuns, cel mai probabil, la concluzia că momentul propice pentru a forța o acțiune militară în Karabah sosise și se va încheia cu succes. Evidențiez faptul că Azerbaijan a demonstrat o atitudine proactivă în măsurile luate pentru influențarea acestor calcule în beneficiul propriu. Prin aceste acțiuni, se poate aprecia că Baku a demonstrat adeziune la teoria realismului ofensiv în scena relațiilor internaționale. Recuperarea controlului asupra regiunii Karabah este existențială pe plan domestic pentru oricine s-ar regăsi la putere în Baku.

Pe tema conflictelor înghețate, consensul general spune că doar diplomația este soluția, așa cum enunță și De Waal și Von Twickel în 2020 într-o lucrare despre conflictele înghețate ale Europei, confirmând și natura suprinzătoare a declanșării conflictului: „[...]în final, războiul nu ar rezolva nimic atâta timp cât cele două părți tot ar fi forțate să recurgă la diplomație.”⁵

Concluzii

Analizând diferitele aspecte ale acestui conflict, începând de la istoria populațiilor care au ocupat aceste spații geografice încă din antichitate și din Evul Mediu, însă acordând o atenție specială perioadei sovietice, pe care o consider determinantă pentru evoluția evenimentelor din această regiune, precum și perioada dintre primul război dintre cele două state (1992-1994) și conflictul recent, se poate deduce o serie de concluzii în diferite domenii, precum cel pur militar, tactic și strategic, dar și în legătură cu anumite strategii, doctrine și politici naționale. Astfel, se pot identifica următoarele concluzii militare:

- Chiar și în conflicte de dimensiuni reduse, folosirea UAV-urilor pentru stabilirea superiorității aeriene proprii, sau chiar pentru negarea stabilirii superiorității aeriene a inamicului, s-a dovedit a fi mult mai importantă decât se considera anterior;
- Distribuirea în timp real (real-time/Full Motion Video - FMV) sau aproape în timp real (near real-time) a datelor între elementele componente ale unităților proprii, fie că acestea sunt video, imagini sau alt tip de date, precum date de

⁵de Waal, Thomas, von Twickel, Nikolaus, „*Beyond Frozen Conflict. Scenarios for the Separatist Disputes of Eastern Europe*”, Ed. Rowman & Littlefield International, Londra, 2020, p. 50.

cercetare, descoperire sau „targeting”, se dovedește determinantă pentru eficacitatea platformelor aeriene fără pilot, dar au și un rol determinant în augmentarea eficienței unor sisteme convenționale, precum executarea unor misiuni de cercetare, descoperire, targeting și Battle Damage Assessment (BDA) în sprijinul sistemelor de artilerie;

- Soldații trebuie să conștientizeze faptul că pe câmpul de luptă modern nu există „zone sigure”, în mare parte indiferent de modul de camuflare sau consolidare a acestor zone. Astfel, tacticile, tehnicile și procedurile de ducere a luptei în principal de către trupele de infanterie trebuie să reflecte această nouă realitate;
- Pentru a limita efectele obținute de către inamic, armatele pot dezvolta numere mari de ținte false, echipamente sofisticate care imită tehnica reală de luptă. Această parte istorică a conflictelor pare uitată, considerată parte din trecut, însă ar fi putut reprezenta un avantaj de partea Armeniei în obținerea unei uzuri semnificative a tehnicii azere, în special a munițiilor de tip loitering, care ar fi fost folosite inutil, pentru distrugerea unor ținte false;
- Munițiile de tip loitering cu acțiune peste orizont (BVR – beyond visual range) sau munițiile de tip „fire-and-forget” (trage-și-uită) cunosc un ritm incredibil de dezvoltare și creștere a eficienței și au căpătat capacitatea de a genera pierderi umane și materiale considerabile într-un timp foarte redus. Deși folosite eficient în mod ofensiv de către Azerbaijan în cadrul acestui conflict, această capabilitate are un potențial defensiv considerabil datorită abilității acestora de a genera daune considerabile împotriva țintelor aflate în spații deschise, de la distanțe sigure de linia frontului;
- Deși statisticile de la finalul conflictului indică pierderi enorme din categoriile tancurilor și a mașinilor de luptă pentru infanterie, acestea rămân viabile pe câmpul modern de luptă, însă ar trebui regândit modul de utilizare a acestora, precum și asigurarea acestora cu sisteme active de protecție împotriva munițiilor ghidate antitanc sau a munițiilor de tip loitering. De asemenea, pentru a rămâne viabile, acestea nu pot opera în condiții de superioritate aeriană inamică, însă aceasta nu este o concluzie sau lecție nouă;
- Unitățile de infanterie vor beneficia considerabil de pe urma echipării și antrenării folosirii în luptă a sistemelor de rachete ghidate anti-tanc împotriva unităților mecanizate inamice. De asemenea, trebuie luată în considerare posibilitatea ca aceste unități de infanterie să poată opera fără sprijin aerian sau de artilerie, obținând succese izolate împotriva unor ținte importante de la distanțe considerabile, sub forma unor micro-structuri de 2-3 militari;
- Sistemele de Ap.AA cu rază scurtă și medie de acțiune trebuie să fie foarte eficiente în doborârea munițiilor ghidate, fie că acestea sunt artilerie cu rază lungă, rachete sau muniții de tip loitering. Aceste sisteme trebuie, bineînțeles, să funcționeze eficient și ca parte dintr-un sistem integrat de Ap.AA de tip „layered”, care depinde în mod existențial de dezvoltarea corespunzătoare a elementelor menționate în cea de-a doua concluzie, schimbul de date în timp real;

- Trebuie evitată achiziționarea de sisteme de luptă care nu vor fi dislocate pe câmpul de luptă, pe fondul temerii de a le pierde;
- Achizițiile de tehnică militară trebuie făcute după testarea intensivă a sistemelor respective în condiții reale de luptă, nu pe baza „caietelor tehnice” ale sistemelor;
- Măsurile defensive și ofensive de război electronic și integrarea eficientă a sistemelor de comunicații la toate nivelele ierarhice reprezintă o parte esențială a câmpului modern de luptă. Pe lângă acestea, folosirea războiului cibernetic și informațional capătă o importanță crescută;
- Cantități semnificative de muniții, materiale de sprijin logistic (rații, combustibili etc.), precum și materiale tehnice trebuie să fie distribuite în mod uniform regional, nu centralizate.

Deși parte din concluziile enumerate anterior nu sunt rezultate directe ale recentului conflict din Nagorno-Karabah, iar majoritatea statelor cunosc, cu siguranță, aceste nevoi, există lacune pe partea de implementare a acestor măsuri. Armenia cunoștea, cu siguranță, importanța crescută a UAV-urilor pe câmpul modern de luptă, însă eșecul acesteia în luarea de măsuri în acest sens trebuie să reprezinte o lecție de învățat. În mod concret, consider că toate statele lumii sunt conștiente de avantajul tactic major reprezentat de folosirea UAV-urilor în luptă, însă conflictul din Nagorno-Karabah a confirmat efectul devastator pe care acestea îl pot avea, în mod special împotriva unei forțe terestre convenționale de dimensiuni considerabile, care însă nu dispune de mijloace de Ap.AA eficiente. Mai mult, impactul atât al UAV-urilor, cât și al munițiilor de tip loitering, confirmă avantajul major al acestor platforme aeriene care sunt capabile să opereze în profunzimea câmpului de luptă, operate de la distanță sau care operează autonom. Avantajul acestor platforme continuă și din punct de vedere financiar, diferențele de preț între aceste platforme și cele operate de oameni, sunt considerabile. Partea financiară se poate dovedi foarte importantă pentru statele de „talie” mică și medie.

Principalele concluzii sunt reprezentate de faptul că strategiile și doctrinele adoptate de România trebuie adaptate la realitățile curente ale câmpului de luptă; Forțele Armate Române trebuie să se modernizeze din punct de vedere doctrinar, procedural și tehnic. România trebuie să analizeze nevoile concrete și pragmatice de apărare ale țării și să identifice elemente moderne de tehnică militară care vor servi acestui scop. Aceste modernizări trebuie să includă sisteme moderne C4ISR, integrate în mod eficient cu platforme moderne de lovire care să includă UAV-uri, dar și muniții de tip loitering și sisteme anti-tanc, care s-au dovedit extraordinar de eficiente atât ca performanță pe câmpul de luptă, cât și din punct de vedere al raportului preț - beneficiu.

La nivel strategic și politic există un set diferit de concluzii și lecții de învățat după conflictul din Nagorno-Karabah, însă acest set nu poate fi separat de concluziile militare.

Apreciez că, cel mai probabil după eșecul primelor runde de discuții și negocieri de după finalul războiului dintre Armenia și Azerbaijan dintre 1992-1994,

Baku și-a asumat faptul că nu își va atinge obiectivele regionale prin negocieri pașnice și discuții intermediare de marile puteri globale și regionale, astfel încât a ales să își determine succesul în recuperarea controlului asupra regiunii Karabah în mod independent. Astfel, strategiile și planurile politice au fost, cel mai probabil dezvoltate în mod întrepătruns cu cele militare. O întrebare esențială ne poate ajuta în explicarea acestui conflict: „De ce acum?”.

Status-quo-ul anterior conflictului a fost prezent în regiune începând cu anul 1994, când Armenia a ocupat aceste teritorii și a refuzat să le mai înapoieze Azerbaijanului. În toată această perioadă (1994-2020), Azerbaijan, cel mai probabil, a ajuns la concluzia că nu va reuși să recupereze aceste teritorii prin mijloace pașnice și, deși a continuat să participe la discuțiile cu Armenia, a demarat concomitent un amplu proces de dezvoltare a forțelor armate, o intervenție militară fiind probabil considerată ultima măsură, dar niciodată exclusă.

Demararea intervenției militare în momentul 2020 poate fi argumentat, cel mai probabil, de atingerea unui cumul de posibile condiții pe care administrația de la Baku le-a considerat favorabile:

- Atingerea unui anumit prag de echipare cu tehnică militară sau atingerea capabilității operaționale complete a unor sisteme, cum ar fi Bayraktar TB2;
- Atingerea unui prag dorit de pregătire operațională demarată, cel mai probabil, pe fondul lipsei de rezultate în cadrul negocierilor cu Armenia;
- Pasivitatea F. Ruse față de Armenia sau schimbarea atitudinii acesteia în contextul modificărilor interne în plan politic la Yerevan;
- Posibilitatea ca Azerbaijan să fi apreciat, în mod corect, că F. Rusă nu va interveni în sprijinul Armeniei;
- Obținerea unor angajamente internaționale în sprijinul Azerbaijanului, precum o posibilă angajare a Turciei în sprijinul administrației de la Baku.

În final, singura concluzie rezonabilă la care a ajuns Azerbaijan a fost, cel mai probabil, că va avea mai multe de obținut din declanșarea conflictului decât din menținerea status-quo-ului.

Conflictul din Nagorno-Karabah mai reprezintă o premieră pe scena diplomației și relațiilor internaționale prin prisma „încălcării” totale a modului de raportare al comunității internaționale față de conflictele înghețate moștenite din perioada anilor 1980-1990. Până în prezent, status-quo-ul sau realitatea acceptată la nivel global era reprezentată de faptul că nu există soluții militare pentru conflictele înghețate la nivel global, ci că acestea pot fi soluționate doar prin ducerea de tratative și negocieri între părțile opuse ale conflictului, de cele mai multe ori intermediare sau sprijinite de diverse puteri regionale sau globale.

Din acest punct de vedere, Azerbaijan a dat dovadă de o disponibilitate semnificativă spre a fi proactivă, având un obiectiv singular: recucerirea teritoriilor din proximitatea Nagorno-Karabah. Dealtfel, consider că aceasta este una dintre principalele lecții de învățat din acest conflict, proactivitatea Azerbaijanului în

perfectă antiteză cu pasivitatea Armeniei în asigurarea tuturor măsurilor posibile pentru atingerea obiectivului național.

Această antiteză între pasivitate și capacitatea de a fi proactiv ne mai furnizează o lecție valoroasă referitor la modul în care cele două state s-au poziționat în mod concret în aceste abordări. Armenia a combinat această pasivitate cu o deplină dependență politică și militară de un singur actor regional – F. Rusă, pe când Azerbaijan și-a consolidat poziția independentă în regiune, practicând o politică externă cel puțin neutră față de statele vecine. Mai mult, relațiile apropiate dezvoltate cu Turcia nu au avut aceeași natură precum cele dintre Armenia și F. Rusă, Azerbaijan efectuând achiziții majore de tehnică militară turcească fără a deveni dependenți de Ankara.

În final, nu se poate ignora paralela evidentă dintre natura și originea diferendelor din Caucaz și situația din Transnistria. Odată cu posibila orientare pro-occidentală a Moldovei ca urmare a recentelor alegeri prezidențale și parlamentare din 15 noiembrie 2020, respectiv 11 iulie 2021, nu se poate exclude posibilitatea ca F. Rusă să încerce să crească presiunea asupra Republicii Moldova prin intermediul regiunii separatiste Transnistria, un conflict înghețat din anul 1992 până în prezent. Mai importantă și problematică decât această posibilă destabilizare a regiunii este posibilitatea ca F. Rusă să intervină în mod direct pentru stabilizarea situației pe modelul forțelor de menținere a păcii din Karabah. Prezența unor astfel de trupe în Transnistria la un nivel augmentat considerabil ar reprezenta un risc major la adresa securității României. Prin prezența militară în Karabah și asumarea poziției de mediator în conflictul din regiune, F. Rusă a câștigat în mod practic controlul asupra evoluțiilor viitoare din regiune, asigurându-se astfel că orice viitoare soluționare a crizelor regionale va lua în considerare cererile și dorințele politice ale Moscovei. Dealtfel, prezența forțelor armate ale unei terțe părți în regiune nu ar putea soluționa diferendele pe termen lung, ci doar ar conduce la stabilizarea unui nou status-quo regional bazat tot pe înghețarea conflictului. F. Rusă vede, cel mai probabil, menținerea unui contingent militar în teritoriile aflate în mijlocul diferendelor sau menținerea status-quo-ului ca fiind esențiale pentru a-și atinge obiectivele de politică externă în regiune.

Având în vedere istoria și condițiile geopolitice regionale ale Caucazului în general, dar și ale recentului conflict din Nagorno-Karabah dintre Armenia și Azerbaijan, consider că România ar putea beneficia considerabil din analizarea modului în care acest conflict înghețat a devenit unul fierbinte, a modului efectiv de desășurare a ostilităților și a caracteristicilor câmpului de luptă modern, dar și a deznodământului acestui conflict și implicarea F. Ruse în acest deznodământ în principal prin prisma prezenței Transnistriei în proximitatea imediată a României și a riscurilor generate de aceasta.

Din punct de vedere militar, apreciez ca benefice analiza și adoptarea lecțiilor învățate în vederea modernizării strategiilor și doctrinelor militare, dar și a tacticilor, procedurilor și tehnicii militare necesare pentru a consolida relevanța României în plan regional și a dezvolta capacitatea de reziliență și asigurare a securității proprii,

atât în mod individual, cât și ca parte a structurilor euro-atlantice din care România face parte.

Forțele armate române trebuie să accelereze acest proces de dezvoltare în strânsă coordonare cu partenerii strategici, menținând însă un grad de independență atât în producția de tehnică militară, cât și în pregătirea personalului.

Adaptarea la noile mijloace tehnologice de ducere a luptei, precum și la noile modalități și domenii în care se poate duce lupta, precum războiul informațional, războiul electronic și războiul cibernetic ar reprezenta un avantaj evident în asigurarea nevoilor de securitate națională.

În plan politic este nevoie de o emulare a atitudinii Azerbaidjanului de a coagula concentrarea în jurul atingerii obiectivelor naționale. Consensul la nivel politic este esențial pentru șansele de succes ale unei strategii de dezvoltare și consolidare a posturii României atât prin mijloace diplomatice, cât și prin puterea și performanța sistemului național de apărare. Aceste eforturi trebuie să fie efectuate în strânsă coordonare între factorul decizional politic și conducerea Forțelor Armate Române pe baza unei analize riguroase și obiective a nevoilor reale ale României în domeniul securității, a identificării punctelor slabe în acest domeniu, a stabilirii unei strategii de dezvoltare pe termen mediu și lung și asumarea acestor strategii ca obiectiv național.

Contracararea eforturilor F. Ruse, fie de a menține status-quo-ul curent al conflictelor înghețate din regiunea extinsă a Mării Negre, fie de folosire a capacității de a destabiliza sau stabiliza regiunile în care sunt localizate aceste conflicte, un avantaj pe care Moscova cel mai probabil îl consideră esențial în păstrarea puterii asupra regiunii sale "near-abroad", trebuie să devină una dintre prioritățile României, în special în contextul problematicii relațiilor dintre Moldova și Transnistria.

Bibliografie

1. ACAPS, „*Short note on Armenia and Azerbaijan: Conflict in Nagorno-Karabakh*”, 11.10.2020
2. ACAPS, „*Azerbaijan - Pre-existing situation and impact of the 2020 Nagorno-Karabakh conflict*”, 21.12.2020
3. Alonso-Trabanco J.M., „*Geopolitics Of The Nagorno-Karabakh War – Analysis*”, 11.11.2020
4. Altstadt A.L., Antonenko O., Goff K., „*The Nagorno-Karabakh Conflict/An Expert Analysis*”, 02.10.2020
5. BBC, Regatul Unit al Marii Britanii, <https://www.bbc.com/news/world-europe-54314341>
6. de Waal T., von Twickel N., „*Beyond Frozen Conflict. Scenarios for the Separatist Disputes of Eastern Europe*”, Ed. Rowman & Littlefield International, Londra, 2020, p. 50.
7. Gady F.S, Stronell A, „*What the Nagorno-Karabakh Conflict Revealed About Future Warfighting*”, 19.11.2020

8. Kofman M., „A Look at the Military Lessons of the Nagorno-Karabakh Conflict”, 14.12.2020
9. Mitzer S., Oliemans J., „The Fight For Nagorno-Karabakh: Documenting Losses On The Sides Of Armenia And Azerbaijan”
10. Mitzer S., Oliemans J., „Aftermath: Lessons Of The Nagorno-Karabakh War Are Paraded Through The Streets Of Baku”, 26.01.2021
11. Neftchi S., „History of Nagorno Karabakh”, 09.10.2010
12. Neftchi S., „Origins of the Nagorno-Karabakh conflict”, 31.05.2016
13. Neftchi S., „Why Armenia and Azerbaijan are at war”, 26.10.2020
14. Reuters, Regatul Unit al Marii Britanii, <https://www.reuters.com/article/armenia-azerbaijan-martial-law/nagorno-karabakh-announces-martial-law-and-total-mobilization-idINKBN26I086>, <https://www.reuters.com/article/armenia-azerbaijan-curfew/azerbajians-parliament-approves-martial-law-curfews-presidents-aide-idINKBN26I0OU>
15. TASS, F. Rusă, <https://tass.com/world/1205799>
16. Platforma social media Twitter, www.twitter.com
17. Gressel G., The European Council on Foreign Relations, „Military lessons from Nagorno-Karabakh: Reason for Europe to worry”, 24.11.2020
18. Site-ul Wikipedia www.wikipedia.org
19. Synovitz R., „Nagorno-Karabakh war transforms the legacy of Azerbaijani president Aliyev”, 17.12.2020
20. The Center for Strategic and International Studies, „The Air and Missile War in Nagorno-Karabakh: Lessons for the Future of Strike and Defense”, 08.12.2020

LICEUL MILITAR DE MARINĂ „ALEXANDRU IOAN CUZA” (1973-1990)

Prof. Dr. Adrian ILIE,
Director adjunct, Colegiul Național Militar „Alexandru Ioan Cuza” din Constanța

Abstract: În perioada 1973-1990, învățământul militar de marină a cunoscut un deosebit avânt, înregistrându-se rezultate deosebite în pregătirea cadeților marinari, care au participat la diverse competiții județene, naționale și internaționale. Liceul Militar de Marină Alexandru Ioan Cuza din Constanța a reprezentat instituția în care se pregăteau pentru o carieră militară sau civilă, viitorii marinari ai patriei. Cadeții marinari au luat parte activ la concursuri și olimpiade școlare, la marșurile în Marea Neagră, cu Nava școală „MIRCEA”, precum și la concursurile internaționale, în urma unor parteneriate încheiate la nivel extern.

Liceul Militar de Marină Alexandru Ioan Cuza Constanța a fost înființat prin Decretul Consiliului de Stat al RSR nr. 502 din 29 august 1973, având misiunea de a pregăti candidații necesari pentru admiterea în Institutul de Marină Mircea cel Bătrân Constanța, înființat prin același act normativ. Cadeții marinari au fost pregătiți de cadre didactice dedicate profesiei, oameni cu vocație, implicați în toate activitățile liceului. Inițial studiile aveau o durată de 5 ani, ulterior fiind organizate pe un interval de 4 ani. Sediul liceului militar a cunoscut diverse locații, iar în anul 1977 a fost inaugurat noul sediu al liceului, din strada Dezrobirii, nr. 84.

Efectivele de elevi au fost cifrate între 800 și 1100 de cadeți marinari, iar promovabilitatea la examenul de bacalaureat era aproape de 100%. Absolvenții urmau o carieră militară fiind studenți în Institutul de Marină Mircea cel Bătrân din Constanța sau Institutul Politehnic din Galați.

Introducere

Necesitatea unui liceu militar în zona de SE a României s-a resimțit încă din anii '70, când la Constanța s-a înființat un liceu cu profil de marină. Nu era o noutate acest lucru, în condițiile în care la malul mării funcționase în trecut și cu rezultate bune, Școala Copiilor de Marină, instituție ce fusese transferată de la Țiglina. Ulterior, odată cu instaurarea regimului comunist, liceul militar de marină a funcționat la Galați, vreme de un deceniu (1950-1960), înregistrând rezultate remarcabile în pregătirea cadeților marinari. Unii dintre absolvenții cu rezultate deosebite, vor deveni cadre didactice ale liceului de la Constanța sau vor conduce destinele acestuia.

1. Înființarea LMM și activitatea acestuia în perioada 1973-1980

Prin Decretul **Consiliului de Stat al R.S.R. nr. 502 din 29 august 1973**, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 140/18 septembrie 1973 se hotăra ca, din luna septembrie, Liceul Industrial de Marină din Constanța, subordonat Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor, care funcționa din luna septembrie 1972, să treacă în subordinea Ministerului Apărării Naționale, transformându-se în **Liceul Militar de Marină „Alexandru Ioan Cuza”**, cu profil industrial.

Misiunea de bază a liceului era de a pregăti candidații necesari pentru admiterea în **Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân”**, înființat prin același act normativ, unde se formau viitoarele cadre pentru marina militară și civilă, precum și la Institutul Politehnic de la Galați.

Prin Ordinul comandantului Marinei Militare nr. 23 din 17 septembrie 1973 privind înființarea Institutului de Marină și a Liceului Militar de Marină, pentru aducerea la îndeplinire a prevederilor Decretului Consiliului de Stat și a *Ordinului ministrului Apărării Naționale*, transmis de Marele Stat Major cu nr. CL 001275 din 15 septembrie 1973, contraamiralul Sebastian Ulmeanu a ordonat:

„2. Liceul Militar de Marină „Alexandru Ioan Cuza” (U.M. 02036) se înființează prin transformarea Liceului Industrial de Marină din civil în militar. Operațiunea începe la 15 septembrie 1973 și se termină la 30 octombrie 1973.

3. Pentru conducerea activităților de înființare a Institutului de Marină și a Liceului Militar de Marină numesc pe Căpitanul de rangul I Georgescu Constantin și respectiv capitanul de rangul I Doreanu Ion, care vor lua măsurile pentru ca operațiunile de înființare și desființare să se termine la data stabilită, când vor raporta de executare.”¹.

Indicatorii economici și financiari, activul și pasivul fostului Liceu Industrial de Marină au trecut de la Ministerul Educației și Învățământului și de la Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor la Ministerul Apărării Naționale pe baza unui protocol, încheiat la 30 octombrie 1973.

Scopul liceului era de a pregăti candidații necesari pentru admiterea la Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân”, instituția-amiral a învățământului militar tehnic de marină din România, care pregătea cadrele necesare ambelor flote, militară și comercială, a României.

Selecția candidaților pentru liceu se făcea prin intermediul comisiilor numite de Comandamentul Marinei Militare pe lângă centrele militare județene din întreaga țară, din rândul absolvenților cu 8 clase de cultură generală, cu rezultate preponderent bune și foarte bune la învățătură și cu o conduită ireproșabilă.

Elevii admiși beneficiau de școlarizare, cazare, echipare și hrănire gratuite.

Conform prevederilor Decretului Consiliului de Stat, candidații admiși încheiau angajamente scrise cu M.Ap.N. prin care se obligau ca după absolvire să candideze exclusiv la admiterea în Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân”. Cei care

¹ A.M.N.R., Fond C.C. al P.C.R., Secția Militară, dosar nr. crt. 3/1960, ff. 84-86

nu reușeau, urmau să lucreze în marina civilă pe funcții de muncitori cu înaltă calificare timp de cel puțin 9 ani, după îndeplinirea serviciului militar.

Inițial, L.M.M. a funcționat cu următoarea încadrare: **contraamiralul Petru Anghel** – comandantul instituției, căpitanul de rangul 1 Ion Doreanu – secretarul Comitetului de partid, căpitanul de rangul 2 **Ion Dodîtoiu** – loțiitorul comandantului pentru front, **profesorul Lucian Dragu** – **director adjunct pentru studii**, locotenent-colonel Constantin Ionescu – loțiitorul comandantului pentru servicii, maiorul Florin Burdulea – medicul unității, maiorul Corneliu Mateescu – ofițer cu asigurarea tehnico-materială – auto, carburanți și armament, maiorul Constantin Ciorobea – ofițer cu probleme de personal, maiorul Ovidiu Anghel – ofițer cu cazarmarea.

Batalionul de elevi, cu un efectiv de 426 elevi, era organizat pe trei companii, două companii de Anul I și o companie de Anul II, cu un total de 12 clase.

Unitatea mai era deservită de un pluton de pază și un pluton transport și gospodărie².

În asigurarea condițiilor de cazare, hrănire și echipare a elevilor s-au înregistrat o serie de neajunsuri, fapt care l-a determinat pe maiorul medic Florin Burdulea, medicul șef al instituției să informeze Comandamentul Marinei Militare asupra faptului că „elevii se află cazați în camera câte 7-8 cu paturi suprapuse, lucru nepermis normelor sanitare în vigoare. Cubajul de aer necesar unui elev nu poate fi asigurat conform prevederilor R.S.I.”³.

Pe 15 septembrie 1977, a fost inaugurat noul local al Liceului Militar de Marină din strada Dezrobirii nr. 84.

În perioada 1973-1990 instituția a funcționat cu două specialități: *Navigație* și *Electromecanică navală*, absolvenții obținând și adeverința de calificare ca „timonier” sau „motorist”.

Pregătirea elevilor se făcea în cele două specialități consacrate, Navigație și Electromecanică navală conform Notei de raport nr. 00345. Încă din liceu se urmărea ca elevii să-și însușească cunoștințe și să-și formeze abilități, priceperi și deprinderi în aceste domenii, prin predarea unor noțiuni fundamentale referitoare la aparatele electrice de navigație, pregătirea marinărească, navigație, coduri și semnale, meteorologie, oceanografie și geografie maritimă, respectiv instalații de forță, cu combustie internă, mașini electrice, instalații electrice de bord, mașini cu aburi etc.

Pe durata anilor de studii, cadeților li se facilita formarea unei culturi generale solide, tehnico-științifice, de specialitate și militară, educarea în spiritul îndeplinirii îndatoririlor cetățenești, precum și formarea calităților morale, fizice și intelectuale necesare pentru a putea să suporte privațiunile profesiei de ofițeri ai marinei militare și civile.

L.M.M. era subordonat Comandamentului Marinei Militare, activitatea sa fiind organizată pe baza legislației în vigoare elaborată de Ministerul Educației și

² A.M.N.R., Fond Comandamentul Marinei Militare, dosar nr.crt. 5132/1973, ff. 331-333

³ A.M.N.R., D.Ct. A , Fond Comandamentul Marinei Militare, dosar nr.crt. 5225, ff. 75-77

Învățământului, respectiv a regulamentelor militare, ordinelor și dispozițiilor emise de M.Ap.N. și C.M.M.

Ca organizare, L.M.M. avea o structură specifică, incluzând comanda instituției, formată din comandant și locțiitorii săi, comitetul de partid, cu aparatul specific, corpul didactic alcătuit din profesori civili constituiți în colective didactice pe specialități tehnico-științifice (matematică, fizică, chimie), discipline umaniste (limba și literatura română, științe sociale, limba rusă, limba engleză), discipline de specialitate (tehnologie, rezistența materialelor, tehnica și construcția navei, mașini electrice, navigație, practica marinăriei etc), educația fizică și pregătirea militară generală.

Anul școlar începea la 15 septembrie și se încheia la 15 iulie. Anul de învățământ era organizat pe trimestre, perioada 15 iunie – 15 iulie, fiind programată pentru efectuarea practicii de vară, executată în procent de 27% atât la bordul navelor de luptă cât și în stațiunile de pregătire marinărească și în diverse ateliere.

La finele primelor două trimestre, elevii beneficiau de o vacanță de 15-20 de zile, iar pe timpul verii, de o vacanță de două luni.

Constituirea Liceului Militar de Marină s-a realizat în timp record, în numai 40 de zile, concomitent cu desfășurarea integral a procesului de învățare. Existau două specializări, pe care le-am amintit anterior, în conformitate cu planurile de învățământ.

La deschiderea anului școlar la 17 septembrie 1973, existau 442 elevi constituiți în 12 clase (6 clase de navigație și 6 clase de electromecanică navală), 25 de militari în termen, contingent 1953 și 47 de militari în termen contingent 1954, 77 de salariați civili, 11 maiștri militari și subofițeri, 18 profesori, 19 ofițeri, în total 639 militari și salariați civili asigurau buna funcționare și desfășurare a activității liceului militar.

Printre dotările liceului putem aminti existența a cinci autocamioane SR 114 și a unui autoturism Dacia 1300.

S-a constituit în localul Școlii generale nr. 26 din strada Unirii, nr. 22 A, Căminul Institutului Pedagogic, Căminul „Navrom” și localul Școlii generale nr. 13, din strada Mihai Viteazul. Se subordona direct Comandamentului Marinei Militare⁴.

Fig. nr. 1. Locotenentul Constantin Zaharia alături de cadeții marinari⁵

⁴ Ministerul Forțelor Armate, *Registrul istoric al LMM, 1973-1997*, vol. I.

⁵ Adrian Ilie, Marian Moșneagu, *Monografia Colegiului Național Militar „Alexandru Ioan Cuza” Constanța*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2021

Comandant al liceului a fost numit contraamiralul **Anghel Petru**, conform Ordinului Ministerului Apărării Naționale nr. MC 00967/19.09.1973, iar director adjunct era profesorul **Dragu Lucian**⁶.

Printre cadrele didactice care și-au desfășurat activitatea în această perioadă s-au aflat: Noveanu Pavel, Lumezianu Ion, Ciobanu Elisabeta, Frecuș Valentin, Dan Ecaterina, Vâlcovan Ioan, Mocanu Costea, Brânzei Traian, Voicilă Stan, Machițescu Tudor, Marinescu Atena, Gheorghiu Virgil, Filip Constantin, Andrei Dumitru, Ghiță Constantin, Stănculescu George, iar ofițerii desemnați cu pregătirea militară erau locotenent-colonelul Ploșteanu Vasile și maiorul Ioniță Constantin Vasile.

Funcția de secretar-șef era deținută de Buzelan Elena, iar cea de contabil de Georgescu Ștefania⁷.

Într-un raport al comandantului Liceului Militar de Marină, contraamiralul Petru Anghel, datat 10 decembrie 1973, se specifica proveniența elevilor liceului: fii de muncitori – 52,9%, fii de țărani cooperatori – 6,1%, fii de funcționari – 30,05%, fii ai activiștilor de partid – 0,5%, fii ai cadrelor militare – 10%⁸.

În perioada octombrie-decembrie 1973, cadeții L.M.M. au participat la Campionatul municipal de calificări-juniori, cu echipele de handbal și de volei, clasându-se pe Locul al II-lea, iar la baschet pe Locul al III-lea.

La 9 ianuarie 1974, liceul era dotat cu două autobuze SR-113L, cu numerele de înmatriculare A-37049 și A-37051.

La Olimpiada de matematică pe liceu au luat parte 89 elevi, președinte fiind Octavian Brânzei, iar membrii comisiei profesorii Ghiță Marian, Andrei Titus, Constantin Radu și căpitanul Munteanu Constantin. Premiul I a fost obținut de Păunescu Marius, Premiul al II-lea fiind obținut de Siteanu Ion, iar Premiul al III-lea – de elevul Bibicu Mihai.

Olimpiada de Fizică, faza pe liceu a dus la participarea a 44 elevi. Președinte al comisiei a fost Ciobanu Eleonora, iar membrii comisiei: Mocanu Ion, Frecuș Valentin. Premiul I – Gârbă Radu, Premiul II – Rusu Adrian, iar Premiul III – Coman Costel.

La Olimpiada de Limba Română au luat parte 23 elevi, președinte fiind Voicilă Constantin, iar membrii comisiei: Lumezianu Eugen, secretar fiind Buzelan Elena. Premiul I – Bechir Aidar, Premiul II – Constantin Liviu, Premiul III – Gisu Aurel.

La 3 februarie 1974, se organiza Olimpiada de Chimie, președinte fiind Ciobanu Eleonora, iar ca membri: Machițescu Alexandru și Mocanu Ion. Premiul I – Chițu Pavel, Premiul II – Constantin Liviu, iar Premiul III – Ivanciuc Marcel.

În perioada 15 septembrie 1973 – 1 februarie 1974 se acordau 110 recompense, pentru profesori fiind acordate 64 dintre acestea.

⁶ Ministerul Forțelor Armate, *Registrul istoric al Liceului Militar „Alexandru Ioan Cuza” Constanța*, inventar nr. crt. 27, f. 2.

⁷ *Ibidem*, f3.

⁸ Ministerul Forțelor Armate, *Registrul istoric al Liceului Militar „Alexandru Ioan Cuza” Constanța*, inventar nr. crt. 27, f. 6.

Între 18-20 februarie 1974 se organiza Campionatul județean de lupte Greco-romane. La 52 de kg, Premiul I a fost obținut de Mircioiu Dan, iar la 62 kg, Premiul I a fost obținut de Salop Levin.

La 28 aprilie 1974 se organiza Crosul Tineretului, etapa județeană, la care a fost obținut Premiul I pe echipe, iar la individual Locul I – prin elevul Sîrbu Ion.

La 3 iunie 1974 se organiza Spartachiada militară, la care au participat 42 elevi din anul I și anul II. La handbal LMM ocupa Locul I, la baschet – Locul III, la biatlon militar – Locul III, la atletism – Locul III, la ștafeta 4x100m - Locul III, la gimnastică – Locul III, 100 m plat - Locul I, la 200 m – Locul I, la aruncarea greutăților – Locul II, iar la săritura în lungime Locul III. Liceul a fost plasat în clasamentul general pe locul III, la această competiție a liceelor militare.

La 26 iunie 1974, 19 cadeți, însoțiți de căpitanul de rangul 3 Ion Pahomie și profesorul de fizică Valentin Frecuș, s-au ambarcat pe nava-școală „Mircea” pentru a efectua practica de vară, pe timpul unui marș de instrucție în Marea Mediterană.

La 26 iulie 1974, cadeții plecați în practică pe Marea Mediterană, acostau pentru a vizita Beirut și Alexandria.

Începând cu 15 septembrie 1974, practica marinărească se organiza la Palazu Mare, pentru Anul II navigație, în timp ce practica productivă se organiza în liceu, în cadrul atelierelor școală, pentru Anul II electromecanică. Conducătorul practicii a fost căpitanul de rangul 2 **Ion Dodițoiu**, locțiitor al comandantului.

Pentru completarea locurilor vacante au fost primiți în liceu 10 elevi, 8 de Anul I și 2 de Anul II, totalizându-se astfel un efectiv de 427 elevi, care au fost școlarizați începând cu primul trimestru.

Cei mai talentați elevi marinari activau în cadrul **Cenaclul literar „Jean Bart”**, în brigăzile artistice ale subunităților, precum și în formațiile artistice și echipele sportive reprezentative ale instituției, cu rezultate notabile pe scena Festivalului Național „Cântarea României”, spartachiadelor militare și în cadrul competiției sportive de masă „Daciada”⁹.

În perioada 30 martie – 5 aprilie 1975, 10 cadre și 186 de elevi au participat la un marș educativ pe Dunăre.

Fig. nr. 2. Clasa a XII-a A, în Laboratorul de fizică cu profesor Eleonora Ciobanu¹⁰

⁹ Paul Gheorghe, Ioan Greere, Cărășel Bujor, Maria Medișan, *Din istoricul instituțiilor de învățământ ale Marinei Militare Române*, Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân”, Constanța, 1978, pp. 83-87.

¹⁰ Arhiva CNMAIC

Aceste rezultate deosebite ale elevilor militari au fost confirmate prin participarea la Olimpiada de Fizică, faza națională, a elevului Păunescu Marius, organizată la București, la 1 iulie 1975, precum și la Olimpiada de Limba Rusă a elevului Igescu Ion, organizată la Cluj-Napoca, la aceeași dată.

În perioada 5-9 iulie 1975, se organiza practica de specialitate la Mangalia și Constanța, la care au participat 454 elevi.

În perioada 14-28 iulie 1975, 129 de elevi însoțiți de **directorul adjunct, profesorul Ion Mocanu**, ce era și comandant al taberei, au participat la tabăra organizată la Câmpulung Moldovenesc, fiind însoțit și de cinci ofițeri.

În perioada 19 iulie - 24 septembrie 1975, 15 cadeți însoțiți de locotenentul major Stănescu Constantin, au participat la un marș de 65 de zile, executat de navașcoală „Mircea”, în Marea Mediterană și Oceanul Atlantic, cu escale la Gibraltar, Amsterdam, Le Havre, Paris, Londra și Palermo, unde a fost vizitată și casa în care a trăit marele revoluționar român Nicolae Bălcescu, ideolog al revoluției pașoptiste.

Fig. nr. 3 Defilarea Anului I la 2 mai 1976¹¹

Premiul special la Concursul de fizică, faza națională a fost obținut de **Păunescu Marius** – clasa III D, **Stan Ion** – clasa IV C.

La examenul de bacalaureat au participat 175 elevi și au promovat 167 elevi. Dintre aceștia s-au prezentat la examenul de admitere la Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân” din Constanța 163 de candidați fiind admiși 87 candidați (53% din totalul acestora).

La absolvirea claselor IX-XII, a fost organizată o festivitatea de premiere. Premiul I pe liceu în anul școlar 1976-1977 a fost acordat elevului Cârțu Adrian, de la clasa a IX-a B, cu media 9.56¹².

¹¹ *Ibidem.*

¹² MFA, *Registrul istoric al LMM*, vol I

Deși inițial Liceul a avut o durată de 5 ani, începând cu anul școlar 1977-1978 durata acestuia s-a redus la 4 ani, ca în toate liceele industriale din țară. Profilul era de marină, fără treaptă, cu specializările Navigație și Electromecanică navală.

Efectivele erau cifrate la 965 elevi, 51 militari în termen, 27 ofițeri, cadre didactice, maiștri militari și 29 subofițeri.

La 1 august 1977 s-a primit noul stat de organizare al liceului. În baza Ordinului Ministerului Apărării Naționale nr. 9/C 9490, căpitanul de rangul 3 ing. **Cristescu Corneliu** a fost transferat la Liceul Militar de Marină „Alexandru Ioan Cuza”, pe funcția de **director adjunct**.

La 15 septembrie 1977, ora 8.00, se inaugura noua locație a liceului, prilej cu care comandantul marinei Militare, viceamiralul Sebastian Ulmeanu a dezvelit placa de identificare a liceului și a tăiat panglica inaugurală.

Instituția dispunea de 40 de clase, 12 laboratoare și cabinete, 4 ateliere și un corp administrativ, compus din 14 birouri și o cancelarie.

Fig. nr. 4 Cadeți în laboratorul de chimie al LMM¹³

Căpitanul de rangul I Ion Dodițoiu a fost transferat la Școala Militară a Maiștrilor de Marină.

Efectivele liceului erau de **1283** elevi, 51 militari în termen, 33 ofițeri, 33 cadre didactice, maiștri militari și subofițeri.

În această perioadă a fost redactată și lansată revista școlară „**Catarge la orizont**”, susținută de membrii Cenaclului literal „Junii Mării”, publicație care va implica activitatea creatoare a elevilor și a dascălilor.

La 19 februarie 1978 elevii militari participau la faza județeană a Olimpiadelor școlare, la disciplinele: Limba Română – 42; Chimie – 11; Limba Rusă – 2 elevi. Au fost obținute Premiul I la Limba Română – Bucur Mihai, clasa XII E; Premiul III – Grosu Aurel, clasa XIII A; Premiul II la Fizică – Cârceu Adrian, clasa X B.

¹³ Arhiva CNMAIC

În perioada 7-14 mai 1978 a fost organizată Spartachiada de vară a liceelor militare. LMM a obținut Locul IV pe echipe, din cele cinci participante, cu un lot format din 52 elevi.

Efectivele în anul școlar 1978-1979 erau de **1231** elevi, repartizați astfel: clasa a IX-a – 282 elevi; clasa a X-a – 308 elevi; clasa a XI-a – 322 elevi; clasa a XII-a – 319 elevi.

Fig. nr. 5 Prezentare drapelului de luptă al unității¹⁴

Cenaclul literar „Junii Mării”, condus de profesoara Alexandrina Grădinaru, atrăgea elevii cu talent și îi promova prin participarea la diverse competiții.

2. Activitatea LMM în perioada 1980-1990

La 07 aprilie 1980 elevul Virgil Ungureanu, din clasa a X-a F, a participat la Olimpiada de Biologie, faza națională.

În perioada 30 iunie – 9 august 1980 sub conducerea directorului adjunct, căpitanul de rangul 2 ing. Corneliu Cristescu, 20 de elevi din clasele IX-XII au efectuat un marș de instrucție cu nava-școală „Mircea” în Marea Mediterană, vizitând porturile Toulon, Barcelona și La Valletta. Scopul principal a fost de a dobândi deprinderi marinărești, lărgirea orizontului cunoașterii geografice a teatrelor maritime și dezvoltarea dragostei pentru profesia de marinar. Liceenii au obținut Locul II la concursurile organizate pe navă, între instituțiile de învățământ participante.

¹⁴ Adrian Ilie, Marian Moșneagu, *op.cit.*

Fig. nr. 6 Cadeții marinari pregătindu-se de ambarcare pe nava-școală „Mircea”¹⁵

Participarea la olimpiadele județene: 17 participanți la Matematică, 10 la Limba engleză, 13 la Limba rusă, 12 la Geografie, 13 la Istorie, 4 la Economie politică, 5 la Filozofie, 5 la Chimie, 19 la Fizică, 7 la Limba Română și 20 la Biologie.

Rezultatele olimpiadelor școlare județene au fost: Geografie – două Premii I, două Premii II; la Limba rusă – Locul I și Locul II., la Limba engleză – Locul III, la Limba română – două Premii II, două Premii III, iar la Chimie – Premiul III.

La Concursul Național „Daciada” a fost obținut Locul I la tir și șah.

La 18 aprilie 1981, a fost obținut Locul I la Festivalul Național „Cântarea României”, ediția a III-a. Formația de estradă a obținut medalia de aur, iar corul și fanfara câte un Loc II, medalie de argint.

La olimpiadele școlare județene au fost obținute trei Premii I la Geografie și două Premii II în anul școlar 1982-1983.

În perioada 9-12 mai 1983, s-a desfășurat Concursul pe meserii pe Marina Militară, în cadrul Liceului Industrial de Marină din Galați, Premiul I, revenind LMM.

În perioada 10-15 mai 1983, la București a avut loc finala Campionatului republican de navomodel-machete, echipa LMM obținând titlul de campioană republicană la junior I.¹⁶

În perioada 20-30 iunie 1983 a avut loc examenul de bacalaureat, promovabilitatea fiind de 100%, cei 175 absolvenți fiind declarați promovați. La Limba română media a fost 6,33, la Matematică a fost 7,78, iar la Lucrările practice media a fost 9,59.

În perioada 1-20 iunie 1983 a avut loc sesiunea de referate și comunicări științifice ale elevilor din liceu, faza județeană. Au fost obținute trei Premii I la Geografie, trei Premii I la fizică, cinci Premii I la Disciplinele de specialitate, un Premiu III la Limba română, o Mențiune la Matematică și două Mențiuni la Chimie.

¹⁵ Arhiva CNMAIC

¹⁶ MAPN, Registrul istoric al LMM, vol. I

Prin Decretul prezidențial nr. 214 din 10.08.1983, la 18 august 1983, comandantul liceului, Mihai Ștefan a fost înaintat în gradul de căpitan de rangul I, fiindu-i conferit și Ordinul „Meritul Militar” clasa I pentru 25 de ani de activitate în rândul cadrelor active.

În perioada 1-9 septembrie s-a desfășurat cea de-a doua etapă a sesiunii de admitere la Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân”, fiind admiși 40 de absolvenți LMM¹⁷.

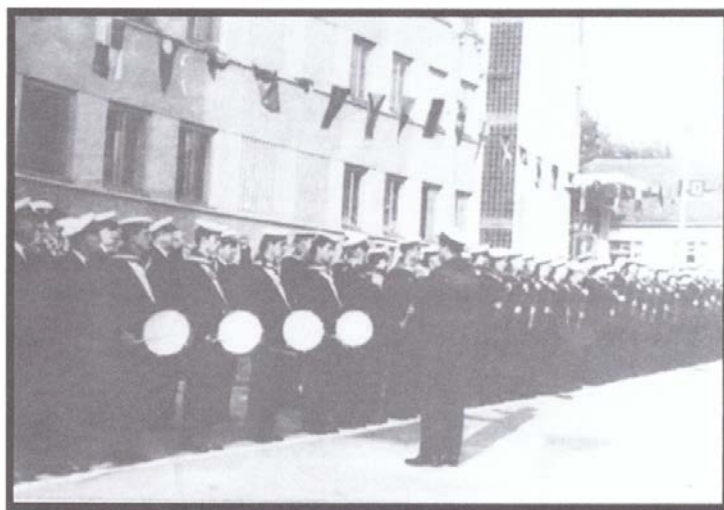

Fig. nr. 7 Prezentarea onorului¹⁸

În perioada 20 februarie – 3 martie 1984, a avut loc faza pe liceu a concursului pe meserii. S-au calificat la faza pe Comandamentul Marinei Militare la Marinărie – **Panait Mihai**¹⁹, la Navigație – **Vasian Romică** iar la Electromecanici – **Gavriliță Valeriu**.

În perioada 12-18 martie 1984 au fost organizate concursuri școlare, fazele naționale, la care au participat șase elevi la Geografie, doi elevi la Istorie, un elev la Limba rusă, un elev la Filozofie.

În perioada 1- 4 aprilie 1984 s-au desfășurat olimpiadele școlare, obținându-se la Istorie – două Premii I, un Premiu III, cinci Mențiuni; la Geografie - șase Premii I, două Premii II, un Premiu III, trei Mențiuni; Limba rusă – Premiul I; Limba română – Premiul III, șapte Mențiuni; Limba engleză – două Premii III; Chimie – Premiul III, Mențiune; Filozofie – Premiul III, Mențiune; Matematică - Mențiune; Fizică - Mențiune; Economie politică – patru Mențiuni.

În perioada 5-13 mai 1984, lotul LMM a participat la finala pe liceele militare a concursurilor militare aplicative de vară dotate cu Cupa „Daciada”, desfășurată în garnizoana Craiova. La atletism s-au obținut Locul II la 100 m plat, Locul III la ștafeta 4x100 m plat; la gimnastică Locul II pe echipe și Locul III la individual, Locul

¹⁷ MApN, *Registrul Istoric al LMM*, vol. I.

¹⁸ Adrian Ilie. Marian Moșneagu, op.cit.

¹⁹ În prezent, contraamiralul Mihai Panait este șeful Statului Major al Forțelor Navale

III cu echipa de baschet. Premiul pentru cel mai tehnic jucător al turneului i-a fost înmănat elevului Dragu Sebastian.

La 26 iunie 1984 a avut loc **ceremonia înmânării drapelului de luptă al LMM** de către comandantul Marinei Militare, contraamiralul Ioan Mușat, în prezența tuturor efectivelor liceului.

Funcția de director adjunct este preluată de căpitanul de rangul 3 **ing. Teodor Asimit**, conferențiar la Catedra de Mașini și motoare termice din Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân”, în anul 1984.

La Olimpiada de matematică-fizică pe liceele de marină, desfășurate la Giurgiu în perioada 6-7 februarie 1987, s-au obținut Premiul I – Firuță Radu, Premiul I – Ruicu Constantin, Premiul II – Tudorache Cătălin, Premiul I – Bădilă Sebastian, Premiul I – Dinu Ionel, Premiul I – Angheluță Cristian.

Olimpiada pe liceele militare la disciplina Matematică a fost organizată la Craiova, în perioada 20-22 februarie 1987, cu rezultate notabile pentru LMM-iști: Locul I – Firuță Radu, Locul I – Ruicu Constantin, Locul I – Radu Ovidiu, Locul I – Popa Constantin. Pe echipe, Locul II la clasa a X-a și Locul III la clasa a XI-a. În clasamentul general, LMM a obținut Locul I, la total și trofeul competiției.

Fig. nr. 8 Trofeul Concursului de Matematică – Craiova, 1987²⁰

În perioada 25-28 februarie 1988, a avut loc Concursul de matematică între liceele militare, Locul I fiind ocupat de LMM „Alexandru Ioan Cuza”.

Rezultate bune la învățătură au obținut și **Pețanca Mihai** – Premiul II, **Popescu Dorin** – Premiul III, **Chirea Nicu** - Premiul III.

În perioada 4-7 martie 1989 s-au desfășurat la Breaza olimpiadele între liceele militare, cu următoarele rezultate: la Matematică: Locul I – Tudorana Marin (clasa a IX-a), Locul III – Ruicu Constantin (clasa a XII-a), Locul I la clasa a X-a, pe echipe și Locul I, la clasa a XII-a, pe echipe.

²⁰ Adrian Ilie. Marian Moșneagu, op.cit.

La Fizică – Dinu Ionel a obținut Locul II (clasa a XI-a).

La istorie - Chiriac Marian a obținut Premiul I, la clasa a IX-a, iar Varona Alexandru, Locul I, la clasa a X-a. Locul I între liceele militare și Cupa de cristal.

În perioada 9-16 aprilie, Varona Alexandru și Ilea Claudiu au participat la fazele naționale ale Olimpiadelor de Istorie, respectiv Geografie, organizate la Scornicești, respectiv Dej.

În baza Ordinului M.Ap.N. nr. MC 569, la 15 martie 1990 a fost numit noul comandant al LMM, în persoana **contraamiralului Petre I. George**, care la 28 martie a fost prezentat personalului liceului de către amiralul Aron Mihai, noul comandant al Marinei Militare.

Prin Hotărârea Guvernului României nr. 499 din 9 mai 1990 s-a hotărât **înființarea Liceului Militar „Alexandru Ioan Cuza” Constanța**. La art. 1 – „*înființarea liceului profil Matematică-informatică și clase de marină*”.

Schimbarea profilului se aplică începând cu anul de învățământ 1990-1991”. Semna prim-ministrul Petre Roman.

Începând cu 1 mai 1990 funcția de director adjunct a fost ocupată de **profesorul ing. Oancea Gheorghe**.

La 5 iulie 1990, elevul Varona Alexandru din clasa a X-a, a obținut locul II la Olimpiada de limbi moderne – Limba rusă, etapa națională, precum și o excursie în U.R.S.S., în perioada 22 iulie – 2 august 1990.

Concluzii

Putem conchide prin a spune că în perioada 1973-1990, Liceul Militar de Marină *Alexandru Ioan Cuza*, a înregistrat performanțe deosebite la învățătură, la examenele naționale, la examenele de admitere în învățământul superior, la olimpiade și concursuri, devenind un liceu de prestigiu atât în Constanța, cât și la nivel național. Competițiile i-au determinat pe viitorii marinari să devină din ce în ce mai buni și să ajungă în importante funcții de comandă. Eforturile depuse în pregătirea primară și-au adus contribuția la perfecționarea în pregătirea superioară, în instituțiile de profil.

Bibliografie selectivă

- [1] A.M.N.R., Fond C.C. al P.C.R., Secția Militară, dosar nr. crt. 3/1960;
- [2] A.M.N.R., Fond Comandamentul Marinei Militare, dosar nr.crt. 5132/1973;
- [3] A.M.N.R., D.Ct.A., Fond Comandamentul Marinei Militare, dosar nr. crt. 5225;
- [4] Ministerul Forțelor Armate, *Registrul istoric al Liceului Militar „Alexandru Ioan Cuza” Constanța*, inventar nr. crt. 27;
- [5] Ministerul Forțelor Armate, *Registrul istoric al LMM, 1973-1997*, vol. I;

[6] Paul Gheorghe, Ioan Scafeș, Ioan Greere, Cărășel Bujor, Maria Medișan, *Din istoricul instituțiilor de învățământ ale Marinei Militare Române*, Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân”, Constanța, 1978;

[7] Adrian Ilie, Marian Moșneagu, *Monografia Colegiului Național Militar „Alexandru Ioan Cuza” Constanța*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2021.

ÎN ATENȚIA AUTORILOR ARTICOLELOR

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate revine în exclusivitate autorilor, în conformitate cu prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare

Articolele vor avea un caracter științific, bazat pe o temeinică documentare din partea autorului.

Textele trimise redacției spre publicare vor fi însoțite de înregistrarea lor pe suport magnetic și vor conține maximum opt pagini. Articolele ce conțin informații cu caracter militar se trimit în format electronic pe adresa Academiei Navale „Mircea cel Bătrân” de pe MILNET (rdeFN-ANMB@milnet.local) cu mențiunea „**pentru redactorul șef al Buletinului Forțelor Navale**”, iar cele de interes public prin e-mail la adresa BFN@anmb.ro.

Redacția își rezervă dreptul de a corecta stilul și gramatica manuscriselor și de a interveni asupra dimensiunii acestora, dar nu va recurge la schimbări majore atât în forma, cât și în fondul articolului, fără a consulta autorul.

Am aprecia în mod deosebit sollicitudinea autorilor articolelor dacă aceștia ar respecta următoarele norme de redactare:

- textele vor fi redactate în Microsoft Office Word, cu font Times New Roman, mărimea 14, spațiate la un rând, utilizând opțiunea justify;
- desenele, schițele, graficele și imaginile vor fi în format JPEG, JPG sau GIF;
- manuscrisele vor respecta normele academice, utilizându-se ortografia Dicționarului Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române (Editura Univers Enciclopedic, 2005);
- elementele obligatorii ale referinței bibliografice pentru monografie (publicație neperiodică, respectiv publicație care apare într-un singur volum sau într-un număr limitat de volume) și punctuația corespunzătoare, conform SR ISO 690:1996 sunt următoarele: autor persoană fizică (NUMELE, Prenumele) sau autor colectiv (organizație). *Titlul lucrării*. Ediția. Informații asupra publicării în ordinea: Locul: Editor, An. ISBN.

- elementele obligatorii ale referințelor bibliografice pentru articole din reviste sunt următoarele: autor (NUMELE, Prenumele). Titlul. În: (In:) *Titlul revistei*, localizare în cadrul revistei, astfel: an, desemnarea fasciculei: volum, parte, numărul revistei, paginația articolului.

- număr maximum de pagini recomandat pentru articol - **12 pagini**.

Mulțumindu-vă pentru înțelegere, așteptăm în continuare cu interes și speranță articolele Dumneavoastră!

Redacția

+40-241643096

rectorat@anmb.ro

<https://www.facebook.com/Academia.Navala>

<https://www.anmb.ro>

Str. Fulgerului , Nr. 1, 900218, Constanța